

בעזרת
השם
יתברך

ספר

הערב רב

וכל המסתעף

חלק י"ב

על פי ספר הקדוש

עץ הדעת טוב

על התורה

לרבינו האריז"ל

יוצא לאור בעזהש"ת על ידי

הוצאת "ועד גילוי פני הערב רב"

* * *

מנחם אב תשס"ד לפ"ק

עיה"ק ירושלים תובב"א

ספר "הערב רב"

וכל המסתעף

חלק י"ב

על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב לארזי"ל

בו יבואר גודל ענין חיוב הלימוד ולחקור מעשי וענין ה"ערב רב", ואיך שצריכים ללחום נגדם, שמקלקלים את כל עם ישראל בכל העולם כולו, ועוקרים כל המצות שבתורתנו הקדושה, כמו שכתב הגאון הקדוש מווילנא זיע"א, שישנם חמשה מיני ערב רב, והם: ^(א) בעלי מחלוקת ובעלי לשון הרע, ^(ב) הרודפים אחר התאוה כמו זנות וכדומה, ^(ג) הרמאים שמראים עצמם כצדיקים ואין לבם שלם, ^(ד) הרודפים אחר הכבוד ובונים חרבות לעשות להם שם, ^(ה) הרודפים אחר הממון. והמחלוקת תחילה, כי המחלוקת כנגד כולם, והם נקראים "עמלקים", ואין בן דוד בא עד שיעברו מן העולם, ועליהם נאמר (דברים כה, יט): "תמחה את זכר עמלק" כמבואר בזוהר. (אדרת אליהו פרשת דברים)

גם יבואר בו השכר הגדול למי שעוסק להציל את עם ישראל מן הערב רב, ומעורר את הרבים שלא יפלו ברשתם ה"ו'.

עוד יבואר, שהערב רב הם רמאים כנחשים ועקרבים. כמבואר בזוהר חדש וז"ל (זוהר חדש פרשת יתרו מאמר ז' ימי בראשית):

"אבל נחשים ועקרבים יש בו – ונחשין ועקרבין דילה אינון ערב רב".

עוד יבואר בו העונשים הגדולים אשר מענישים את האדם בזה ובבא, ושאינו אדם יכול לשער עד כמה שיסבול בזה ובבא על זה שעזר את הערב רב, והפגם הגדול הנעשה על ידי אלו העוזרים להם, וגודל החיוב שמוטל על כל איש ואיש להיות בקי בהם בפרטותיהם ודקדוקיהם, כדי שלא יכשלו חס ושלום לבנות בתי עבודה זרה של דור הפלגה של הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם (בראשית יא, ד), כי בזה תלונו יסוד קדושת ישראל, ובו תלונו גם כן ביאת משיח בן דוד, כמו שגילה לנו רבינו חיים וויטאל זיע"א תלמיד הארזי"ל בספרו הקדוש עץ היים בהקדמתו.

בס"ד

הספר נדפס לזכות את הרבים
ונחלק בחנם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או כל הספר בכל
לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים בעולם,
ולעורר לבות אחינו בני ישראל בתשובה שלימה

אם אתה רוצה לדעת מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעכב את
גאולתינו ופדות נפשינו רחמנא ליצלן, תלמוד בעיון בספר הזה.

במקום הקדמה

והנה מה שכתב בתחילת דבריו ואפילו כל אינון
 דמשתדלי באוריינתא כל חסד דעבדי לנרמיהו וכו', עם
 היות שפשטו מכואר וכפרט בזמנינו זה בעו"ה אשר
 התורה נעשית קרדום לחתוך בה אצל קצת בעלי תורה
 אשר עסקם בתורה על מנת לקבל פרס והספקות
 יתירות וגם להיותם מכלל ראשי ישיבות ודייני
 סנהדראות להיות שמם וריחם נודף בכל הארץ ודומים
 במעשיהם לאנשי דור הפלגה הבונים מגדל וראשו
 בשמים. ועיקר סיבת מעשיהם היא מה שכתב אחר כך
 הכתוב ונעשה לנו שם. ככתוב בספר הזוהר בפרשת
 בראשית דף כ"ה ע"ב וזה לשונו על פסוק אלה תולדות
 השמים והארץ. שחמשה מינים יש בערב רב ומן הג'
 מינים מהם הוא הנקרא כת גבורים דעלייהו אתמר
 המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם ואינון מסטרא
 דאילין דאיתמר בהון הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו'
 ונעשה לנו שם בבנין בתי כנסיות ובתי מדרשות ושון
 בהון ס"ת ועטרה על רישיה ולא לשמה אלא למעבד
 לון וכו' והנה על הכת הזאת אמרו בגמרא כל העוסק
 בתורה שלא לשמה נוח לו שנהפכה שליתו על פניו
 ולא יצא לאויר העולם.

תוכן עניני "ערב רב" מספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת בא כג

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בא כג

א. הערב רב לא היו תוך ענני כבוד אלא חוצה להם – הערב רב היו נפשות חצוניות מצד עשו, והם ערבוביית מסמרא דרך – לא מצריים היו אלא עמלקים – ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, הם אלו הערב רב שהיו מתחברים אז בו, והיו עתידים להתגייר כג

ב. ועתה אני נותן רשות אפילו למצרים הרוצים להתגייר כמו שכתוב וגם ערב רב וכו', כלומר אתם וגם יונם ויומברוס ראשי הערב רב השקולים בחכמת הכשפים ככם, וכן בני ישראל, וגם דלת העם ערב רב הדומים להם, איני מעכב לכל מי שירצה לצאת – ויהי בשלח פרעה את העם, זה ערב רב הנקרא עם סתם כג

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת בשלח כה

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בשלח כה

ג. ויהי בשלח פרעה את העם, ויהי לשון צער, ויהי צער גדול כמה ששלח פרעה גם את הערב רב הנקראים עם כמו שכתוב וגם ערב רב עלה אתם, ולא מונעם פרעה – לסיבת הערב רב לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים – קשים גרים לישראל כספחת, כי כמה טובות ננעל מהם, וכמה רעות הביאו עליהם, כי הנה אם היו הולכין דרך ארץ פלשתים, היו טוב להם – לא נחם דרך פלשתים ומונע מהם הטובות, בשביל הערב רב שאין לבם שלם באמונה ולא היו גירי צדק לשמה – יש חשש כי בראותם ראיית מלחמה בעלמא, כיון שנתגיירו שלא לשמה, ינחם העם כמה שנתגיירו ושבו מצרימה, ויחזרו לסורן, ויותר טוב היו אם לא נתגיירו כלל, משאם נתגיירו וחזרו לסורן, כי עונשם רב, כי תורה אחת כגד כאזרח, ועוד כי יהיו חילול שמים לאין קץ לעיני כל העמים כי הם ושלום אין ממשות בתורת ה', כי לולא שלא ראו גדולתו לא היו שבין מצרימה – אל תאמר כי גם בישראל היה חשש הזה, כי הנה וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, כפי השני הפירושים, אם מזויינין בכלי זין, ואם מזורזין בתכלית הזריזות, לבם כשמור חזק, נכון לבם בטוח בה' להלחם עם הקמים עליהם כה

ד. בנסעם מרעמסס לא היו כי אם בני ישראל לבדם, ואז בדרך ההוא נתחברו אליהם הערב רב – וגם ערב רב עלה אתם, כלומר מעורבין בערבוביית עם

ה הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

בני ישראל – ואחר אשר כבר ויחנו בסוכות, הופרשו בני ישראל מן הערב רב בעת החנייה, איש על דגלו בלי ערכובייה – הקב"ה אמר: הואיל כי המושים עלו בני ישראל מארץ מצרים ותלו במחונם כי, ואדרבה בא עליהם צרה גדולה לנחותם בדרך רחוקה מפני הערב רב שעלה אתם, אם כן צריך אני להפריש ביניהם, ולהראות אהבתי לבני ישראל, והוא שיופרשו זה מזה שלא בערכובייה, ואז אלך בשני העמודין לפניו של ישראל, ולא לפני הערב רב.....

- ה. להיות כי הערב רב היו כפלי כפליים מבני ישראל, לכן ויאסור את רכבו וכו' וכל רכב מצרים וכו' כי היו צריכין עם רב להלחם עם העם שיצאו – בני ישראל ששלחם פרעה בעצמו היו בטוחים שלא אחריהם היה רודף, לכן ובני ישראל יוצאים ביד רמה שלא כמורחים – והם לא ידעו כי אליהם נוגעת הרעה, עד אשר ופרעה הקריב לבא קרוב אליהם, ולא אל הערב רב.....
- ו. הוסיף כי גם העם הם ערב רב עתה וייראו העם את ה' מחמת יראה, לא מחמת אהבה כבני ישראל.....

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת יתרו.....

ספר עץ הדעת טוב – פרשת יתרו.....

- ז. גם הציל את העם הם הערב רב והצילים מתחת יד מצרים, והצלה זו אינה הצלת שעבוד בלבד כי הרי לא היו משועבדים, אמנם היה הצלת נפשם מגיהנם כי קבלם להיותם גרים – להיותו שם הויה המושל על ישראל בפרטות רצה להציל הערב רב ולגייירם – כמו שהציל נפשות הערב רב וגייירם גם אני מתגיייר כמותם – לקח הערב רב שהם מצרים ונתגייירו, היפך ממה שחשבו להוציא את ישראל מתחת יד הקב"ה לעשותם גויים כמותם.....
- ח. השי"ת הוציא את ישראל ממצרים, והערב רב הוציאם משה, לכן נקראים עמו של משה – עלו ממצרים שלא ברשותו יתברך – לא גרועים המה משאר האומות, אדרבה כיוון שבאו להתגיייר יש להם יתר שאת.....
- ט. כל העם לרבות גם הערב רב, כי גם הם ראו ירידה זו בעיניהם כי ירד ממש על הר סיני בפרטות, משא"כ כל העולם כי שמעו קולות ולא ידעו איפה הם עד אשר הודיעם בלעם בן בעור – אמנם דיבור בחיתוך אותיות לא נשמע רק לקהל ישראל – פנים בפנים דבר ה' לכל קהלכם ולא קהל הערב רב – ג' מדרגות היו, הא' כל העולם, הב' כללות הערב רב, הג' עם ישראל לבדם..
- י. הערב רב שמעו גם קול המלאך העליון מכריז בקול שופר חזק כי הנה ה' עתיד לירד על ההר ולכן ישמרו מעלות בהר, ועיי"כ נתייפה להם אמונה אחרת.....

יא. בכל זה נתאמת אצל הערב רב היות אמת כי השי"ת נתן התורה לישראל, האמנם וירא העם רא"י אחרת בעין השכל, והיא כי השי"ת לא רצה לדבר עמהם ממש, אז וינעו נעו מאמונתם – כי תחלה חשבו להתאחד עם ישראל להיות לעם אחד, ועתה ויעמדו מרחוק בלבכם רחוקים מישראל, על דרך שלום שלום לרחוק ולקרוב למו שנתרחק בלבו וחטא, וגם היו כפשומו שנתרחקו מהם פן תאכלם האש הגדולה..... לה

יב. לא כפרו ח"ו באמונה כי כבר נתאמת להם, אמנם אמרו מודים אנחנו באלהותו ית"ש ובתורתו האמנם ידענו כי אין אנו ראויים כמו ישראל ממש וגם אין אנו ח"ו שוין לשאר אומות העולם כי אנו נתגיירנו כו, אם כן צריך שיהיה לנו יתר שאת על כל העולם, אמנם לא כמדריגת ישראל ממש, הלא הוא דבר אתה עמנו ונשמעה, ובזה יהיה לנו יתרון על כל האומות כי אנו מקבלים התורה, אלא שהיא על ירך, דבר אתה עמנו, ולא עם שאר כל האומות..... לה

יג. מדריגת ישראל עצמן שידבר עמנו אלקים כמו הם, אין אנו שואלין, כי יודעים אנו שאי אפשר, יען כי אין אנו במדריגתם, ופן נמות כי תאכלנו האש הגדולה, ואל תחשוב בזה כי תואנה אנו מבקשים בזה ודעתינו לחזור לסוריני ח"ו, כי זה אינו, אלא ונשמעה – כמו שישראל אשר האלקים מדבר עמם אמרו נעשה ונשמע, כן אנו, אע"פ שאתה המדבר עמנו ג"כ ונשמעה, כי מה שאנו אומרים ואל ידבר עמנו אלקים, אינו לתכלית רעה ח"ו, רק מפני היראה פן נמות כו, כי אין אנו במדריגתם, כי הם בני האבות ומכח שבועתו עמהם יזכרח שלא להמית אותם..... לו

יד. אנו אשר אין שם הוי"ה מדבר עמנו כלל, אם ידבר עמנו שם אלהים בלבד נמות ולא נחיה עוד, כי אם ישראל עמו מתו, מכל שכן שגם אנו נמות, אלא ההפרש הוא, שהם חזרו לחיות, כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, משא"כ אנו שלא זכינו אל שם הוי"ה..... לו

טו. משה אמר להם: אל תיראו ממה שראיתם הקולות והלפידים ועשן, כי הוא לבעבור נמות אתכם האם אתם חוקים באמונה או ירך לבבכם ותחזירו לסורכם באמורכם כי לא תוכלו לסובלו, משא"כ בישראל כי בחנם וצרפם כזהב ארבע מאות שנה בחומר ולבנים וכו' ונתקיימו באמונתו, וגם הם בני האבות שנכנסו ועמדו באמונתו כנודע..... לח

טז. כי לבעבור נמות ולהרים דגליהם בא האלהים, להראות חיבתו אתכם כי חפץ הוא בכם והוא המושל והמנהיג אתכם, ואלו בא בשם הוי"ה, היו נראה שמפני ישראל בא שהם חלק ה' שם הוי"ה נגלה להם בו ואין לכם חלק בו, אבל עתה שבא בשם אלקים, הוא שחפץ הוא בכם, כי הוא השליט בכם – גלוי וידוע לפניו שאתם עתידין לחמוא בעגל לאמר אלהיך ישראל,

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

משא"כ ישראל שלא כתיב אלה אלקינו, ואם כן איך יאמר לכם אנכי ה' אלהיך וכו' כיון שעתידין אתם לחטוא בזה, ולכן גלה להם במידת הדין שה' אלקים איש הגדולה, לשתהיה יראתו של האש על פניכם תמיד אולי לא תחטאו.....

יז. משה לא מיחה בהם על אשר נעו ועמדו מרחוק, אמנם הבטיחם מן המיתה, ואמנם יפה כיוונו לעמוד מרחוק, כי אין מדריגתם כמדריגת ישראל, ואז נשאלו במקומן מרחוק ככתחילה, ולא חזרו למקומן הראשון.....

יח. ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, להגיד לו את כל הקורות אותו עם הערב רב בסבתו, לדעת אם צדק בתשובתו אליהם אם לאו — לא משה הוא המדבר עשרת הדברות, אלא הקב"ה בעצמו, דאם משה בקדושתו היה מדבר, הנה הקול היה יוצא מתוך הערפל, ואם כן בכל מקום שהיה משה הולך, היה ראוי שילך הערפל עמו, והאמנם לא כן היה, כי בהיות משה הולך ובא לדבר עם העם ה' הערפל קבוע בהר לא ימיש משם זכאשר ה' משה חוזר אל ההר ה' נגש והולך וקרב אל הערפל הקבוע שם וזה יורה אשר שם האלקים עומד ולכן הערפל שם סביבו א"כ זו הוראה גמורה כי מפי הגבורה נשמעו עשרת הדברות.....

יט. לא משה הוא המדבר עשרת הדברות, אלא הקב"ה בעצמו.....

כ. הגיד לה' את כל אשר קרהו עם הערב רב, והודה לדבריו כי יפה השיב, כי אין מדריגתם שוה — כיון אשר משה הקדים והתרה את הערב רב שלא יחטאו בעגל, ביקש להתרות גם את ישראל עמו לבל ישתתפו בענין העגל עם הערב רב — להערב רב התרה בשם אלקים שהוא המנהיג אותם, ולישראל התרה בשם הוי"ה ב"ה, כי להיותו אני שם הוי"ה המושל עליהם, והם חלקי ונחלתי.....

כא. יש שתי סברות המינין, הא' הוא כי ה' אין שם אלוה כלל, והב' כי יש אלוה אמנם הם שתי רשויות אחד בשמים ואחד בארץ — אל תמעו כמו הערב רב אשר הודו שיש אלוה בעולם כמ"ש ואל ידבר עמנו אלקים אמנם נסתפק בסברא השנית כי יש רשות אחד בשמים ואחד בארץ.....

כב. אל תמעו כמה שראיתם כי מן השמים הרחוקים דברתי עמכם, ובשביל כן תבקשו מנהיג בארץ, כי הרי מזבח אדמה ארציית תעשה לי, ושם בארץ אבוא אליך ואנהיג אותך וברכתך ואשפיע עליך הצורך, ואהיה לך לאלוה וגם מנהיג.....

כג. לא תאמרו: והלא אתה אל בשמים, וצריכים אנו בארץ אל מנהיג שינהוג אותנו, כי אלו היה דברי הערב רב באמרם קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו, כי בני אדם מעותדין לחטוא, ואולי תסתיר את פניך ממנו — הנה

ה הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

מזבח אדמה תעשה לי זבחת וכו', וע"י כך בכל המקום וכו' אבא אליך
וברכתך, אני בעצמי, ולא תצטרכו אל מנהיג זולתי..... מג
בד. ענין המוליך במדבר וכו' נחש שרף וכו' הם כוחות סטרא אחרא המוחזקים
תמיד במדבר בהם ינסו את ה' בנסיונות מכווערים ההם ח"ו אלא שתוקף
הסטרא מסאבא השולט שם היה מוחטאים שלא כדרך הטבע עד הפילם
במדבר, לז"א אל תפחדו בזה כי יש תיקון בדבר, כי כאשר אני ארצה לבא
אצלכם אזכיר תחילה את שמי, ועי"כ כל הסטרא אחרא יתרחקו ויברחו
כנודע בסגולת הזכרת שמות הקדושים במקום שהמזיקין מצויין, ואח"כ אבא
אליך..... מד

כה. אעפ"י שאמרתי שבכל מקום מדבר שתקימו המזבח אבא אליך וברכתך, אין
זה אלא במזבח ציבור אשר הוקם באוהל מועד, כי שם הוא המקום אשר אני
מזכיר את שמי, ולא יהיה כל אחד בונה מזבח לעצמו..... מה

כו. ברוך ה' על שהציל את העם הם הערב רב בצאתם גם הם ממצרים ולא
הרגום, ולפי שאלו היו גוים כמותם ומשועבדים לדתיהם ונימוסיהם, ועתה
נתגייירו לכן אמר בהם מתחת יד מצרים, אך בישראל לא הזכיר "מתחת יד"
אלא "מיד" הוא השעבוד, אבל לא היה לגמרי תחת דתיהם כמו הערב רב,
ולכן בישראל הזכיר שם ההו"ה כי חלק ה' עמו, אך בהם אמר הציל סתם,
ויחזור גם לשם אלקים הנזכר בתחלה וישמע יתרו וכו'..... מה

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת משפטים..... מז

ספר עץ הדעת טוב — פרשת משפטים..... מז
בז. כמו שבארנו לעיל ענין לא תעשו אלהי זהב לכם לתועלותיכם למנהיג בלבד,
כמו שאמרו הערב רב קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, כי הרי מזבח
אדמה תעשה לי ועל ידי כן אף כי אני בשמים רחוק מכם, ולסיבה זו תטעו
לבקש מנהיג, ולכן על ידי מזבח אדמה ארציי תעשה לי, ושם ארד מן
השמים ואבא אליך בארץ וברכתך ואנהיגך ככל הצורך, כמו כן ואלה
המשפטים בוא"ו יתירה מוסיף על הראשונים, גם מצוה זו של העבד עברי
הקדים לכל המצות, כי גם הוא חטא להיותו נגב כי לא בטח בקונו המשגיח
והמנהיג והשולח ברכתו לכל איש ואיש, ולכן נמכר בנניבתו לעבד כיון שלא
האמין באדונו העליון הזן ומפרנס אותו..... מז

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת תרומה..... מח

ספר עץ הדעת טוב — פרשת תרומה..... מח
כה. ישראל נקרא גוי אחד, ולכן "אשר תקחו מאתם", ולא מאת הערב רב שהן
מעורבין ואין בהם אחדות, ורק ישראל נקרא אחד, וכן המשכן נקרא אחד

כמ"ש ויהי המשכן אחד – המשכן ה"י לכפר על עגל הזהב המורכב משנים שור וחמור כמ"ש אלה אלהיך ישראל ולא אמרו זה אלהיך, ולכן יבא הזהב ראשון א' של אחד שבאלו ה"ג תרומות ויהי עם שאר המינין כמינין אחד לכפר על הפירוד הנעשה על ידי זהב העגל..... מח

כט. ישראל שלא עשו העגל להיות להם למנהיג אשר ילך לפניהם, יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם להנהיגם ללכת עמהם, משא"כ הערב רב שעשו העגל מנהיגם, לכן לא יעשו לי מקדש לשכנו בתוכם להנהיגם..... מט

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת כי תשא..... ג

ספר עץ הדעת טוב – פרשת כי תשא..... ג

ל. הערב רב הם העושים העגל במעשה ופרקו נזמיהם, אך ישראל לא חטאו אלא במחשבה בלבד כשראו ענין העגל, וכל אחד משניהם גורם מחצית העון, ולכן ונתנו כופר נפש מחצית השקל, כי המחשבה היא מחצית העון – אם היו חטאו גם במעשה לפרוק גם הם נזמי הזהב כמו הערב רב, היו צריך אז להיות הכופר איש כפי חטאו, העשיר לפי חטאו בנתנית הרבה זהב לעגל והעני לפי חטאו המועט, כמו בתרומת המשכן כפי נדבת הלב העשיר ירבה והדל ימעיט, אמנם כיון שלא חטאו רק במחשבה, השווה כולם עשיר ועני, לכן העשיר לא ירבה וכו' מחצית השקל בלבד כנגד המחשבה..... ג

לא. כי תשא את ראש "בני ישראל", ולא מן הערב רב שחטאו בעגל במעשה ואין להם כפרה וריצוי במעשה המשכן, אבל בישראל ונתנו איש כופר נפשו לכפרם ולנקותם מעוונותיהם על ידי התמידין הבאין מתרומה זו, ועל ידי כן תהיה שררה גדולה ונשיאת ראש לישראל, שלהם ניתנה כפרת הקרבנות, ולא לערב רב..... גא

לב. דבר אל בני ישראל, ולא אל הערב רב, כי הם יקחו לי תרומה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולא בתוך הערב רב, וזה יורה חיבתו יתירה נודעת להם לאין קץ שיניח העליונים וישכון עמהם בארץ, ולא עוד אלא שאף הערב רב שנתניירו לא ישכון גם עמהם – אתה עצמך אשר דברת לבני ישראל על מלאכת המשכן מאתם ולא מן הערב רב, צריך שאתה שלא ע"י אהרן והזקנים תדבר עליהם ענין השבת..... גב

לג. אל הארץ אשר נשבעתי וכו' לזרעך אתננה, עם בני ישראל זרע האבות אתה מדבר, ולא עם הערב רב, לפי שהם עשו את העגל ולא בני ישראל, זה יורה שישראל לא חטאו ויש לך אהבה קדומה וחזקה עמהם – העל את העם הזה, למעוטי ערב רב, ולא אמר העל את העם סתם כדרך מ"ש השי"ת בראשונה ועתה לך נחה את העם סתם..... גג

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

- לד. יען הוצאת הערב רב שלא מדעתי והחטיאו את ישראל נחלתי ע"י העגל, לכן אמרתי ושלחתי לפניך ממש מלאך ולא אמרתי לפניכם או לפניהם.....נג
- לה. "וראה כי עמך הגוי הזה", הנה אתה בפיך אמרת לך רד כי שחת עמך, הם ערב רב שאני הוצאתים שלא מדעתך, והם אשר שחתו ועשו את העגל, אבל עמך ישראל לא שחתו, לכן ראה כי עמך ישראל הם הגוי הזה אשר אני מתפלל עליהם, והם לא שחתו, ואיך אתה אומר כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך, והרי לא חטאו בעגל, אלא עמי שהם הערב רב.....נד
- לו. האמת הוא שאומות העולם וגם הערב רב לא היה ראויים ליהנות ולהסתכל בזיו השכינה ההולכת לפניהם, על כן מבחין היה אותו עמוד הענן כתמרות עשן להכחות עיניהם שלא יסתכלו, ומבפנים היתה מקושרת מור ולבונה מכל מיני בשמים שברא השי"ת.....נה
- לז. בענין חסרון האמונה לא כלל משה עמהם, ולא אמר כי עם קשה עורף אנחנו אלא הוא, אבל בענין סליחת העון כלל עצמו עמהם, כי גם הוא גרם לכל זה יען הוציא את הערב רב מארץ מצרים והחטיאו את ישראל במעשה העגל — עון העגל וחטא הוצאת הערב רב כולנו שותפים בהם אני וישראל, ולכן מבקש אני שתלך בקרבנו כדי שתסלח לעוונינו ולחטאתינו כולנו אנחנו, אני וישראל.....נו
- לח. השי"ת השיב למשה: בקשת שאסלח עון ישראל בעון העגל ואסלח חטאתך במה שהוצאת את הערב רב ממצרים, ולכן כנגד הערב רב שהוא החטא שלך, אסלח בראשונה, כמו"ש נגד כל עמך וכו', הם הערב רב הנקראים עמך ולא עמי, ובזה תכיר כי נתרצתי לך בהעלתם, ואח"כ אסלח את עון ישראל, וז"ש וראה כל העם, הם ישראל שאינם נקראים עמך — ומה שהקדמתי סליחתך בראשונה, לפי שאפילו סליחתם אינה אלא בעבורך, כי מצאת חן בעיני — אשר אני עושה עמך, ולא עמהם, רק בעבורך.....נז
- לט. עמוד הענן לא היה הולך אלא לפני ישראל — גם נס ענני כבוד לישראל בלבד היה, כי הערב רב מוחין לעננים היו — כן נתינת התורה לישראל היתה — גם גם המן, לישראל היה, כי הערב רב לא אכלוהו, רק אכלו הפסולת הנשאר ברחיים אחר טחינתו וכבר הוסר ממנו שמנו ודובשו — הערב רב גם שנדם אעשה נפלאות אין בהם הבחינה להבחין פרטות הדברים ולהאמין אמונה שלימה כי כולם הם מעשי ידי, אבל ישראל עם חכם כשיראו הנפלאות יכירו ויאמינו כי כולם מעשה ה' הם ויכירו גודל נוראותיו בדקדוק כי נורא הוא וידעו כי אני הוא העושה אותם ולא זולתי באמונה שלמה.....נח
- מ. אילו נכנס משה לארץ לא שלטה אומה ולשון עוד בישראל, והיה להם אז נאות עולם, ובשביל זה הפציר משה בכניסת הארץ בפי ואתחנן, ועל כן

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל יא

- רצה הקבה"ו להשלים קצת מרצונו, והוא כי הוא הנואל הראשון והוא האחרון, גם דורו של משה עצמו הוא דורו של משיח..... נט
- מא. "אראנו נפלאות", ולא אמר "אראך" לנוכח, לרמז "אראנו" לאותו הדור עצמו היוצא ממצרים, כי יחזרו לבוא בעולם ולהתגלגל בדורו של משיח לראות נפלאותיו ית' כימי צאתך מארץ מצרים..... ס
- מב. יען בהיות השכינה בגלות עם ישראל מסתרת עצמה, כמ"ש ואנכי הסתר אסתר וכו', כדי שלא לעשות להם נפלאות טרם זמן הנאולה, לכן אמר בקרבנו, נסתרת בקרבנו, ולא נגלית לפנינו..... ס
- מג. כנגד מה שאמר וסלחת לעונינו, אמר נגד כל עמך וכו', הם הערב רב עמו של משה, הבטיחו כי כיוון שטרם וייגע בהם, לא יגע לריק ולבהלה, כי כולם יתגלגלו כדרא בתראה, ויתקנו אז בזכותו – סיבת מיתת משה במדבר היתה להבטיח את דור המדבר שנקברו שם שכולם יחיו בזמן תחיית המתים ויבואו עם משה בזכותו והוא לפניהם, וז"ש וראה כל העם אשר אתה קבור בקברו עמהם וגם אותיות קרב"ו וקב"רו שווין..... סב
- מד. תחיית המתים העתידה תהיו בכל הארץ בכל מקום שיש בה מתי ישראל קבורים שם- תחיה העתידה תהיו בכל הגוים ובכל שבעים אומות כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו', אלא שאח"כ אותם שאינם הגונים כלל, יחזרו למות וילכו לחרפות ולדראון עולם, כי כל האומות יקומו בעמק יהושפט לידון, זולת דור המבול ואנשי סדום ודור הפלגה, שלא חיים ולא נידונים.. סג
- מה. דור המדבר היתה להם תרעומות על משה כי הוא גרם להם את כל רעתם ומיתתם במדבר על שהוציא עמהם את הערב רב, כי הם החמיאם תמיד, לכן וראה אז כל העם, הם דור המדבר, את מעשה ה' אשר עשה את הנפלאות לפני הערב רב גם הם כי החייה אותם, והנה נורא הוא ופלא המעשה הזה שהחיה את הערב רב גם הם, כדי שיראו את הנפלאות ההם, באופן כי מעשה ה' אינם הנפלאות, רק את אשר עשה להחיותם גם הם, למען הראותם את הנפלאות, ויכירו וידעו כי בעבורך עשיתי זה, וז"ש "אשר אני עושה עמך", ויכירו כי הסמכתי על ידך באין הוצאות הערב רב, כי סוף סוף יתקנו היטב, ויזכו לחזות בנועם ה', כי יהיו אז גם הם צדיקים נמורים סד
- מו. אם ידחם ויחזרו לסורן יהיה חילול השם בעיני כל העולם, ויהיה עונן גדול מנשוא שאין לו כפרה גודל חלול ה' כמה הוא, גם כי ידחה רבי רבבות גרים הם וזרעם עד סוף הדורות..... סה
- מז. ויקומו לצחק עבודה זרה נמורה..... סז
- מח. בני בלעם היה ראשי הערב רב ומצאו טם זהב שהשליך משה ארוננו בנילוס להעלות ארוננו של יוסף שהיה כתוב בו עלה שור ועל ידי כן יצא העגל הזה

מאליו, וכפי זה פשע משה פשע גדול שלא שמר הטם ההוא לבל יקחוהו הערב רב, וז"ש לך רד כי שחת עמך בני בלעם ראשי הערב רב בעשותם העגל, ואתה גרמת בניזקין, כי בטם ההוא עשו את העגל, ואין לאהרן שוה עון, כי מאליו יצא מדבר על ידי כח הטם ההוא, ועל ידי כן וישתחוו לו וכו', וז"ש עשו להם ולא אהרן עשאו, כי אם הם על ידי הטם הנזכר, ואולי היה בכח אדם לא היו בו שום רוחניות ולא היו מחשיבין אותו כלום להשתחוות ולזבוח לו, רק כשראו שהוא עלה מאליו מן האש מצוייר בצורת עגל, כמו כן האמינו כי הוא המעלה את ישראל ממצרים, ולכן ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך וכו', כמו שהוא העלה עצמו מן האש.....

מט. "לך רד כי שחת עמך", מי ששחת הוא עמך הערב רב אשר אתה העלית ולא ברשותי, ולכן רד.....

נ. אחר שחטאו לעצמם גם החמיאו לישראל ויאמרו להם אלה אלהיך ישראל וכו', וישראל שתקו ולא מיחו בידם, ושתיקה דמיא כהודאה חס ושלום, והנה רואה אנכי כי עם קשה עורף הוא מלהאמין בי כיוון ששמעו את הערב רב אומרים אלה אלהיך ישראל ושתקו ולא מיחו וכהודאה דמיא וא"כ ועתה הניחה וכו', כיון שגם עד עתה עדיין אינם מאמינים, אעפ"י ששמעו בסיני את קולי, שוב אין בהם תועלת, ולכן הניחה לו וכו'.....

נא. ב' דבורים דברת לי, הא' בענין הערב רב, והב' בענין ישראל, כמו"ש ראיתי את העם הזה וכו', והנה אני איני מחלה פניך על הערב רב אף כי עליהם דברת עמי בראשונה, וזה לפי שהוא נוגע לכבודי, אך מה שאני מחלה פניך הוא על ישראל עמך, כי כבודך חביב עלי יותר מכבודי.....

נב. כל זה איני מתפלל רק על עמך כי מה שדברת אלי בראשונה בענין הערב רב אעפ"י שנוגע לכבודי איני חושש ועשה בהם כרצונך – אם תאמר כי אדרבה אין הערב רב ראוי לכל כך עונש כי אינן עמי ואינם מצווים, אינו כך – גם התנחומין היה על עמו ולא על הערב רב.....

נג. הערב רב הם שהכעיסוך, אם כן ראה כי הגוי הזה למעומי הערב רב, הנה תמיד היו עמך ולא כפרו בך, ולא מפני שלא מיחו בערב רב יספיק למחות שמם חס ושלום – המלאך אינו בשביל ישראל אלא בשביל הערב רב.....

נד. הערב רב היו תערובות טוב ורע שצירפן הקב"ה בכור הברזל במצרים, לכן מל אותם יוסף בשני הרעב, שלא היו עדיין על מנת להוציאם, כי לא פסקה רעה זוהמתם.....

נה. להכעיס הנקרא פשע לא היו בישראל אלא בערב רב.....

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת ויקהל.....עד

ספר עץ הדעת טוב – פרשת ויקהל.....עד

נו. הש"ת מאם בערב רב על שעשו העגל, ורצה לפרוש אותם מכלל ישראל שלא יחטאו, כענין מה שאמרו רבותינו ז"ל קשים גרים לישראל כספחת, ולא רצה לקבל מידם תרומת המשכן – בענין השבת כתוב כי אות היא ביני ובין בני ישראל ולא בין ערב רב – במחרת מוצאי יוה"כ כשירד מן הר סיני עם לוחות השניות רצה להקהיל את בני ישראל ולעשותם עדה בפני עצמם, כדי שלא יתחברו עם הערב רב עוד שלא להחטאים.....עד

נז. השבת הוא אות לעדות אל הש"ת שברא שמים וארץ בששת ימים וביום השביעי שבת וינפש, ושנים עשר שבטי יה הם עדות אל סבא כי מעידין עליו שברא העולם והן עדים כשרים ראויין להעיד, וז"ש עדת בני ישראל ולא כן הערב רב שאינן קרויין עדה ואינן ראויין להעיד.....עו

נח. יען שהערב רב עשו העגל בידם, לא רצה לקחת מהם תרומה אל המשכן, למען לא תהיה להם כפרה, משא"כ בישראל שלא חטאו רק על שלא מידחו בידם – עתה ביקש להקהיל את ישראל לברם לכל יתחברו בהם הערב רב.עו

נט. נתן טעם במה שדחה את הערב רב ואמר את כל עדת וכו' – ירושלים הבנויה כעיר שחבורה וכו' ושם נאמר ששם עלו שבטים שבטי יה "עדות לישראל סבא" ולכן דוגמתי לא יעשה המשך התחתון הזה אלא מתרומת בני ישראל שבטי יה הנקראים עדות לישראל.....עז

ס. הקפיד שלא יהיו חלק לערב רב במעשה המשכן, קחו מאתכם ולא מן הערב רב, גם קחוה אתם מעצמיכם בכתובים שלא על ידי גבאים בצניעה, למען לא ירגישו בזה הערב רב ויחזרו לסורם, ואחר שהפרשתם אותה בכתובים, כל נדיב לבו יביאיה הוא בעצמו שלא ע"י גבאים, שלא יהיו פתחון פה לערב רב על הגבאים למה לא גביתם מבתינו, וישיבו להם הם התנדבו מעצמם והביאוה, ואדרבה תרעומות יש לנו עליכם למה לא עשיתם כהם – "כל חכם לב בכם", ולא בערב רב, "יבואו" מאליהם "ויעשו" וכו', ולא יצטרכו אל שלוחים לקרוא אותם בפרהסיא.....עז

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת פקודי.....עח

ספר עץ הדעת טוב – פרשת פקודי.....עח

סא. לא רצה הקב"ה לקבל נדבה מיד הערב רב, לפי שעשו את העגל – פסל נדבת הערב רב, כי לא התפקדו בתוך בני ישראל מצות נדבת המשכן – ענין עשיית המשכן היה להיותו עדות לישראל שהקב"ה מחל להם עון העגל, וזה בראותינו שאחר העגל בא והשרה שכינתו בתוכם, כי ישראל עונם קל כי לא

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

עשו העגל רק שתקו ולא מיחו, משא"כ בערב רב שאין להם זכות אבות, וגם כי עשו את העגל ממש, לכן לא נתכפר להם, ולא לקח מידם מאומה לנדבת המשכן..... עח

סב. "משכן העדות" על שם שהוא עדות לישראל שהקב"ה השרה שכינתו בתחתונים, ואין עדות זו גמורה אלא לישראל החונים סביב של המשכן ג' רגלים לכל רוח ורואין בעיניהן בהעלות הענן ובחנותו על האוהל משא"כ בערב רב שהיו חוץ לענני כבוד כנודע ובפרט שהיו מרוחקין מאוד מן המשכן שיעור י"ב מיל שהוא מחנה ישראל כנודע נמצא כי פסל את הערב רב מעדות זו ולכן לא לקח מאתם נדבה למשכן כלל..... עט

סג. אלה פסל את הערב רב – הערב רב שחטאו במעשה לא נתכפרו כלל ולא לקח מידם נדבה למשכן, וישראל שחטאו חטא קל שלא מיחו, נתנו נדבה ונתכפרו, אבל נתרחקו מעבודת המשכן בנופם, והלויים שלא חטאו כלל לא הוצרכו לנדבה ולכפרה ועוד שנכנסו בעבודת המשכן, וזה יורה חיבה יתירה לאין קץ..... פ

סד. לא רצה הקב"ה לקבל נדבה מיד הערב רב, להיות מלאכת המשכן בתכלית השבח והקדושה, כי לכך נקרא משכן העדות – "כל הזהב העשוי למלאכה", גם אחר, כי הזהב הזה היו עשוי מאליו בטרם יבוא לגדר מלאכה, וגם גם אחר, כי הנה ראינו כי הזהב והכסף והנחושת היו בצמצום גמור ולא פחתו ולא הותירו כלל שום מין משלשתן ממה שהוצרך למלאכת המשכן, להורות כי היא מלאכת קודש – כל הזהב שהוצרך להעשות בו מלאכה הנה להיותה מלאכת הקודש היה בה די וסיפוק מצומצם כשיעור מה שהיה הזהב בעת התנופה כשהביאוהו, להיותו מפקודי העדה הקדושה ולא מערב רב בא בצמצום, וזו הוראה נפלאה לקדושת מלאכת המשכן, ולכן לא רצה שישתתפו בו הערב רב..... פא

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת שמיני..... פג

ספר עץ הדעת טוב – פרשת שמיני..... פג

סה. כללות בני ישראל חטאו במחשבה כראותם כי ויצא העגל הזה חשבו אולי יש בו קצת ממשות, אבל לא חטאו במעשה העגל כי הם לא עשו אותו וגם לא דיברו מאומה, כי הערב רב הם עשוהו והם המדברים ואומרים אלה אלהיך ישראל, ולא נאמר אלהינו – אהרן ושני בניו בלבד הם נדב ואביהו וגם עי זקני ישראל חטאו בחסימת פיהם ובמניעת דיבורם אשר לא הוכיחו את הערב רב בדברים כשרצו לעשות העגל, כי הרי אלו לבדם העולים עם משה להר סיני, וכאשר הערב רב ראו כי בושש משה היה להם לאמר עינינו ראו את משה והוא הניד לנו זמן עמידתו בהר, המתינו עוד יום אחד על הספק, ואל

תחמאו חמאה גדולה כזו אשר לא יהיה לכם ולנו כפרה עוד, אבל אהרן לכדו חמא עוד חמא אחר זולת מניעת הדבר, כי עשה את העגל במעשה ידיו, וגם שבנה מזבח, וגרם שהערב רב הקריבו עליו עולות ושלמים לע"ז, אמנם מחשבתו וכוונתו טובה לשמים, וגם בבחינת דיבור ממש לא חמא אלא במניעת דיבור..... פג

סו. "קרב אל המזבח", רמז לו שיתקן מה שחמא בבנין המזבח לעגל, וגרם אל הערב רב שיקריבו עליו קרבנות..... פד

סז. וירא אליכם כבוד ה', בהם לכדם בחר להראות להם את כבודו פנים בפנים, ולא אל הערב רב, כי עשו את העגל והחטיאו את ישראל ואין להם כפרה גמורה..... פה

סח. קרב אל המזבח, כנגד מה שבנית מזבח לעגל, לכן עתה קרב אל המזבח הידוע שהוא האמיתי אשר לפני ה', לכפר בנין המזבח האחר – ולהיות כי אתה חמאת וגם גרמת בחטאתך להחטיא גם את ישראל, אם בכוונתך מחשבה רעה, ואם שהערב רב העלו עולות ושלמים על המזבח ההוא, לכן צריך שתכוון במעשה קרבנדך לכפר בעדך וגם בעד העם – כדי לכלול גם מה שהחטיא את הערב רב, לזה לא קראם בשם בני ישראל ולא בשם עדה ככתחילה, אלא בשם העם סתם, לכלול גם הערב רב..... פה

סמ. כאשר בני ישראל חמאו במוכרם את יוסף למצרים הנקרא עגל, המשיכו את יעקב אביו ובניו וירדו אחריו למצרים בגלות, לכן לא היו ישראל יכולין ליגאל עד אשר ויקח משה את עצמות יוסף עמו – אלו לא מכרו את יוסף, היו תמיד בארץ כנען ושם היו מקבלין את התורה, ועתה בצאתם ממצרים, אף כי בגאלו, באה להם רעה אחרת, כי נתערבו עמהם הערב רב, וגרמו להם כל הרעות, עד אשר למיבתם מתו במדבר, ובפרט עון העגל, וכוונת הערב רב היתה, יען כי ידעו כי היה מוכרח שישויבו בני ישראל את עצמות יוסף למקום שנבכוהו, ובראותם כי בושש משה המוליך את עצמות יוסף עמו, בחרו לעשות צורת עגל תמורת יוסף, כי בזכותו יורה אליהם את הדרך ילכו בה...פו

ספר עץ הדעת טוב להאריו"ל פרשת קדושים..... פז

ספר עץ הדעת טוב – פרשת קדושים..... פז

ע. הערב רב אף על פי שנתגיירו ונתחייבו בכל המצות כגר כאזרח יהיה, אבל לענין קדושים תהיו לא נכנסו בכלל, כי ענין קדושה לשון פרישות, שיהיו מופרשים ומובדלים לעם סגולה בקדושה נפלאה כמו שאני ה' קדוש ומופרש מכל צבא המרום זמן ע' שרי ומלכי ע' אומות כך אתם שבחרתי בכם להיותכם עמי ואני אלהיכם תתדמו אלי להיותכם מופרשים וקדושים יותר מכל ע' אומות תחתונות, וז"ש דבר אל כל "עדת בני ישראל", עדה בפני עצמו

מובדלת מן הערב רב, ותדבר להם תחילה שבחם, כי אין הערב רב נכנסים עמם בחשבון לכל דבר שבקדושה, כי אלו בני ישראל, ואלו בני ע' אומות, ואח"כ שתגדיל שבחם בעיניהם, אח"כ ואמרת אליהם א"כ ראוי הוא שקדושים תהיו מכל העמים ואפילו מן הערב רב, ותתדמו אלי, כי קדוש וכו' פז.....

עא. ואם תאמר למה לא תצוה גם את הערב רב בכך, כיון שנתגיירו והושוו בכל המצות, לזה אמר איש אמו וכו', כי הנה רוב המצות החמורות שבתורה אינם יכולים לקבל, כיבוד אב ואם שנוצר שכרה למוען ייטב לך בעוה"ז ולמען יאריכון ימך בעוה"ב להיותה חמורה מכל המצות, אם כן לכם בני ישראל שכתוב בכם ויתילדו על משפחותם בם' יחוסיהם עד יעקב אבינו, תוכלו לקיים איש אמו ואביו תיראו, אבל הערב רב או האומות אינם מכירים אביהם ואמם, כי כולם נואפים ממזרים, ואיך אצוה אותם איש אמו ואביו, ואינם מכירים מו' אביהם — שכמו יה עדות לישראל שאין בהם פסולת, משא"כ בערב רב — בשבת כתיב כי אות היא ביני וביניכם וכו' וגוי ששבת חייב מיתה כי לא ניתן אלא לישראל, והרי השבת שקולה ככל התורה כולה — עבודה זרה החמורה מכל התורה, כבר הערב רב עבדו עבודה זרה באומרם קום עשה לנו אלהים וכו' וכתוב ויעשהו עגל מסכה. כי קכ"ה קנטרין היה בו כמנין מסכה והרי עברו על ואלהי מסכה לא תעשה, והרי עשו אלהי מסכה, עזבו אלהים חיים הנותן להם מן מן השמים ועבדו לשור אחד שהם נותנים לו עשב משלהם ואוכלו..... פח.....

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת במדבר..... צ

ספר עץ הדעת טוב — פרשת במדבר..... צ

עב. הערב רב היו לאין קץ מרובים מן ישראל, וגם הם נתגיירו וקבלו התורה, אם כן למה ציוה ה' למנות את ישראל לידע מספר צבאיו יתברך וכמה הם נחלתו וגם את הערב רב גרים שנתגיירו ימנה ג"כ אותם עמם, כי אעפ"י שנתגיירו אינם נקראים עם ה' ונחלתו אלא לישראל לבדם, כי תכלית המספר הזה לישא ולרומם את ראש בני ישראל לבדם ולא את הערב רב — בני ישראל יש להם יחס גדול בכמה מיני יחוסים, משא"כ בערב רב בני זנוגים המה ואין להם יחס כלל..... צ.....

ספר עץ הדעת טוב להאריז"ל פרשת בהעלותך..... צא

ספר עץ הדעת טוב — פרשת בהעלותך..... צא

עג. אמנם בני ישראל שהיו עבדים במצרים והורגלו בלחם צר לא הרגישו שחמר להם בשר, אבל האספסוף שהיו מצרים שרים ונכבדים ערב רב ר"ל במעלה

ובעושר כי לזה לא אמר ערב הרבה אלא ערב רב, והיו רגילין בתענוגי מלכים, נתאוו לאכול בשר, האמנם אמרו בלבכם אם בני ישראל שהם עתה ראשים עלינו מסתפקים בלחם לכד אין לנו פה לשאול בשר, ולכן התחכמו להסית את ישראל..... צא

עד. ענין מתאוננים — ותבער במ אש ה' לשורפם ולכלותם לאין מרפא, אלו לא היו בני ישראל רק ערב רב — גם אשר בערה במ אש ה' בהערב רב, עם כל זה לא רצה הקב"ה לכלותם כולם, אבל ותאכל בקצה המחנה שלהם ולא בכולו, וזה לראות אולי ישובו בתשובה, ואז והיתה להם בושח לצעוק אל ה', כי הכירו חטאם שנתכוונו לשתעלה רעתה באזניו וישליכם ולכן ויצעק העם אל משה ויתפלל וכו' ותשקע האש במקומה ולא נתפשטה יותר, כי זה היה רצונו יתברך כשישובו בתשובה, ועדיין ראה הוא יתברך כי כיון ששרשם רע ומר ולא שבו אלא מיראת האש, מוכרח הוא שבמרדם הם עומדים, ולכן נקרא שם המקום ההוא הפרטי שהוא בקצה המחנה "תבערה", כדי שלא יוסיפו עוד לחטוא, כי יזכרו כי הנה במ ממש בערה אש ה', ולולא שבו בתשובה לא היתה נשקעת במקום פרטי, שאין זה טבע האש ואם יחטאו תחזור האש ותאכלם לגמרי — כיון ששרשם מר הוסיפו עוד לחטוא..... צא

עה. אחר הבכיה הגלויה כשראום בני ישראל את הערב רב בוכים, בכו גם הם, ואז נתחברו יחד שניהם, והזכירו ויאמרו בפיהם מי יאכילנו בשר, האספסוף בוכה על שתיהן, העריות בלב והבשר בפה, ובני ישראל בוכין על הבשר בלבד ובפיהם, ולא היה בלבם תאוה אחרת מענין העריות..... צא

עו. הערב רב תואנה הם מבקשים וכל כוונתם לפרוק עול, התאוו תאוה אחרת לאכול גם בשר בבוקר ובערב..... צא

עז. כשהערב רב ראו שגם בני ישראל בוכים עמהם על הבשר, לא יכלו נשוא, וחזרו לבכות גם על התאוה הראשונה של העריות, עד ששמע משה בפירוש..... צא

עח. בראות משה כי בענין העריות לא חטאו ישראל רק בענין הבשר לבדו הוא שנשתתפו עם הערב רב, לכן לא נתעסק רק בענין הבשר לבד, כי הוא נוגע לישראל עצמן — תחילה אני מתרעם למה הרעות לעבדך, כי עם שמה שהוצאתי ערב רב היה להיות עבדך, והייתי חושב לשרתך בנייר אותם, והראיתי בעצמך כאלו חטאתי והרעותי בהוציאם אותם, כי הרי אמרת לך רד כי שחת עמך אשר הוצאת שלא כרצוני, ועוד יש גדולה מזו כי אדרבה שכר גדול הי' לך ליתן לי על שהוצאתים וגיירתים ולהיות מוצא חן בעיניך, ולא די זה אלא שעשיתנו רע..... צא

עט. למה הרעות לי לשום משא כל העם לרבות גם ישראל, בשלמא הערב רב, ניחא שתשים משאם עלי שאצטרך אני להתפלל עליהם, אבל משא ישראל

למה, וכי האנכי הריתי, כענין האם אם אנכי ילדתיהו, כענין האב לשתאמור אלי שאהו וכו', והרי הערב רב לבדו אנכי ילדתיהו, כי גר שנתגייר כקמן שנוולד דמי, ואנכי ילדתיים, וילדי הם, אבל ישראל הנרמז בריבוי כל העם הזה אתה אביהם, כמו שכתוב בנים אתם לה' אלהיכם, ולמה תאמר אלי שאהו לישראל בחקך - היה ראוי שנחלק המשא בינינו, אתה לישראל, ואני לערב רב, אבל אנכי לבדי לא אוכל לשאת את כל העם, הם ישראל וערב רב - איני צועק אלא על המורה, כי כבוד הוא המורה הזה בעצמו לסבול צעקת ישראל וערב רב ותרעומותיהם..... ק

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת חוקת..... קב

קב ספר עץ הדעת טוב - פרשת חוקת..... קב

- פ. ישראל היו תוך ענני כבוד אשר היו מיישרים את הדרכים כמישור והיו מוקפין מהם לכל יכם שרב ושמש, גם ענן אחד מהם תחתיים, והיו מרוכבים על סוסים ילכו ולא יעפו ונהנים שם מזיו השכינה, אבל הערב רב היו הולכים ברנליהם שלא על גבי ענני כבוד מוכים משמש ושרב, כי היו חוצה אל העננים, והם סובלים תוקף צער הדרך..... קב
- פא. אף אם בני ישראל מתו במדבר היו שבעים מכל טוב, כי המן היה משתנה להם לכמה פעמים, משא"כ אנחנו הערב רב שלא היו אוכלין את המן עצמו הנקרא לחם מן השמים אלא הפסולת שהיה נשאר מן המן אחר שמתנו אותו ברחיים, והיה מעמו כמעט לשד השמן ולא יותר, אשר אז נקרא לחם הקלוקל המקולקל, כי אחר שהוציאו ממנו שמנו ודובשו, היו נותנין לנו הפסולת המקולקל, באופן כי לחם גמור לא היינו אוכלין כלל, אלא לחם הקלוקל שהוא הפסולת, אשר לא היה משתנה לפעמים רבים מתוק ומר וחמוץ, אלא לשד השמן, ואין דבר שנפש האדם קצה בו כמו מי שמתמיד לאכול דברים שמנים וז"ש ונפשינו קצה..... קד
- פב. אחרי מות מרים לא חזרה הבאר כבתחילה להשקות גם הערב רב, רק את ישראל הנקראים עדה, ואת בעירם גם כן ומקניהם, וזה הוא שאמרו הערב רב "ואין מים", כלומר לנו, כי לישראל יש מים..... קה
- פג. הערב רב שהיה התערבות הרע שנתערב מעת שחטא אדם הראשון, היה על ידי זוהמת הנחש שהטיל בחוה, ושם נתערבה בנפש הטוב של משה רבינו ע"ה, ועל כן עתה היה העונש שלהם על ידי שילוח הנחשים השרפים לנשכם וליפרע מהם, כיון שלא רצו להתקן מאותה הזוהמת של הנחש הקדמוני..... קה
- פד. זה עצמו היה הסיבה למה השי"ת לא היה ברצונו להעלותם, כי עדיין לא היה ראויים להתקן - שם הוי"ה המולך על ישראל, הוא אשר שלח בהם את

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל יט

הנחשים, כי שם אלקים המולך על גויים, הוא אשר הוציאם ממצרים, והוא אשר השתדל לתקנם, ולא יחפוץ להמיתם, ואז גמר השי"ת בדעתו לכלותם שם במדבר – כל אותם הערב רב שהם עם רב מתו ונכרתו מתוך בני ישראל, ונשארו בני ישראל לבדם, ואז הובררו כל הסינים ונשארו ישראל לבד כסף צרוף ונכנסו לבדם לארץ ואין זר אתם כי הערב רב לא הי' עדיין זמנם להתקן..... קו

פ.ה. "וחמושים יצאו בני ישראל ממצרים", כי ישראל לא היה בערך הערב רב אלא אחד מחמושים – "עם רב מישראל", עם שהיו רב וגדול יותר מישראלקו

פ.ו. וימת אותו העם, הנאחזין במושה רבן של ישראל, כי הי' סינים נשמתו קו

פ.ז. כל הקלקלות שנמשכו לישראל במדבר היו עבורם – עדיין לא היה זמנם נתקן כלל, המיתם במדבר כדי שיכנסו ישראל לארץ, לקיים מן הסינים, ולא יכנסו עמהם להחטיאם גם בארץ, ועל אותה שעה הוא אומר "כולך יפה רעייתי ומום אין בך", ואז הכירו הערב רב, כי קצתם אותם שכבר היו ראויים להתקן הכירו את חטאם והתודו את עונם, ואמרו חטאנו כי דברנו וכו', אבל אותם שלא יכלו להתקן, מתו אז כולם, והמתוקנים הכירו כי גם שחטאו בדברים נגד שם אלקים, הנה חטאם עולה יותר למעלה עד שם הוי"ה אשר הוא שלח בהם את הנחשים, כי עתה ידענו כי כוונתך טובה תמיד עלינו לתקננו, לפי שאנו מן עירוב זוהמת נחש העליון שהטיל בחוה, וראייה לזה כי לכן שלח בנו את הנחשים, לכן העיקר הוא כי יסיר הנחש הפרטי העליון ההוא אשר הוא מזל ושר על כל אלו הנחשים הנושכים אותנו, וכשיוסר הוא מקמרינו העליון וגם יוסר הזוהמא שהטיל בנו, ובכן נהיה נקיים ומתוקנים, וממילא יוסרו הנחשים התחתונים קו

פ.ח. כראות השם יתברך את אלו הנשואים מהערב רב שהתוודו ושבו בתשובה, וכבר הגיע זמנם ליתקן, אז אמר למושה עשה לך שרף להנאתך ולטובתך, כי אלו הערב רב הנשואים הלא הם מחלק נשמתך, ובהיותם מתוקנים יש לך תועלת גדול לך קט

פ.ט. בראשונה היו חושבין שכיוון ששרשה מזוהמת הנחש העליון אין להם חלק בהשי"ת אלקי ישראל, והיו רוצין לעבוד אל הנחש העליון אשר הוא חלקו הנקרא אלקים אחרים, ולכן השי"ת להרום דעתם הזו הנפסדת, יד הנחשים השרפים היתה בהם להומם ולאבדם, ועל כן ידעו כי השי"ת מלכותו בכל משלה, והיו מביטין אל הנחש העליון השרוש שלהם, וגם היו מסתכלין כלפי מעלה, להורות כי הנחש אלהיהם תחת השי"ת הוא נכנע ומעשה ידיו הוא, אין זולתו יתברך בשמים ובארץ, ועל ידי כך היו מתרפאים קט

כ הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

- צ. אחר שהערב רב האלו הנשארים שבו בתשובה ונתקנו, רצה ה' להכניסם תחת כנפי השכינה בענין כל הנסים הנעשים לישראל, וליתן להם ממימי הבאר אשר הם מים קדושים במעשה נסים..... קי
- צא. "ומשם בארה", ומשם, רצה לומר מן הענין הזה אשר שבו הערב רב בתשובה, משם זכו שנמשך להם הבאר, ולכן נקרא בארה לשון נקיבה, כי עד עתה היתה מכוונת ולא היתה מוציאה תולדותיה רק לבני ישראל, ועתה ילדה כדוגמת הנקיבה שמגלה תולדותיה ומוציאה לחוץ, להשקות גם את הערב רב..... קי
- צב. הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אסוף את העם הם הערב רב, ואתנה להם גם כן מים, ומשם בארה לבחינת הערב רב, כי לבחינת ישראל, כבר משעת מיתת מרים חזרה להם הבאר לישראל בלבד — כיוון שכן הוא, שעתה נתחדש גם אחר, והיא שהבאר הוציא עוד מימיו להשקות גם את הערב רב, לכך אז ישיר ישראל את השירה הזאת, רצה לומר באופן זה, והוא עלי באר ענו לה, שתעלי עוד את המים עד פיה, ותעשה נחל נובע מתפשט ברחובות פלוני מים, עד יפוצו מעיינותיה חוצה לענני כבוד אשר שם מושב הערב רב קי..... קיא
- צג. "וממתנה נחליאל", מאחר שניתנה במתנה לישראל, והיתה בבחינת באר חפרוה בלבד לצורך ישראל בלבד, עתה נעשית "נחליאל", נחלים עצומים שנמשכו מהבאר ההיא, על פי השי"ת אל ישראל, להשקות גם הערב רב, וזה הענין נמשך עד שבאו לבמות והגי ונשקפה על פני הישימון, ושם נגנזה הבאר בימיה של טבריא..... קיב
- צד. "את והב בסופה", דרשו חז"ל אלו התלמידי חכמים שבתחילה מתקוממים זה עם זה על ההלכה, ואחר כך אהבה בסופה, והענין, כי למדו זה מכאן, כי כל המריבה שרכו הערב רב על משה בתחילה, חזרה להיותה אהבה בסופה, כי חזרו בתשובה, ונתקנו ונאהבו לפני השי"ת, ונתן להם ממימי הבאר, לפי שעל ידי המריבה הזו באו לידי היכר השגחתו יתברך, וחזרו בתשובה — וה"ב בגימטריא אהב"ה..... קיג
- צה. את והב "בסופה", ולא אמר בסוף, לפי שלא נמעה לאמר כי בתחלה הי' ח"ו ביניהם שנאה וקטרוג ולבסוף נשתנה משנאה לאהבה, אמנם לעולם היתה האהבה קיימת, אלא שבתחילה היתה מסותרת ולא נגלית, והיו הרואים חושבים שהיה ח"ו שנאה, ואחר כך בסופה של האהבה נגלית איך שמתחילה ועד סוף אהבה היתה..... קיד
- צו. בתחילת הבאר בתחילת הארבעים שנה היה הבאר עצום ומשקה את בני ישראל ואת הערב רב הנקראים עם סתם, ועתה במות מרים נתמעט קצת כחו במיתת מרים ולא נתחזק כבראשונה, ולא יצא רק להשקות את ישראל

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל כא

הנקראים עדה ולא את הערב רב, ואז צעקו הערב רב כאשר נסעו מהור ההר דרך ים סוף ואמרו למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים קיד.....

צז. ת"ר אלף רגלי לבד מנשים וטף וערב רב וצאן ובקר..... קטז

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת בלק..... קטז

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בלק..... קטז

צח. "ויגד מואב", מואב לא נתירא מפני בני ישראל, כי מואב אינה בכלל ארץ ישראל, רק נתיראו מפני הערב רב שאין להם חלק כלל בארץ כנען, אפשר שירצו לרשת את ארץ מואב להתיישב בה..... קטז

צט. "כי רב הוא", הערב רב הם רבים מישראל, כי בני ישראל היו רק א' מחמשים מהערב רב – עיקר יראת מואב הוא מפני הערב רב, וגם קצת יראה היה להם מפני בני ישראל – ערב רב לא כמעשה נסים יכולים להלחם כמו ישראל, אלא כזרוע בשר הם באים, ואם כן גם אנחנו מואב אתנו זרוע בשר כי גבורת מואב נפלאה היא..... קטז

ק. מואב חשבו, כי כראות בני ישראל כי מואב נלחמים עם הערב רב אשר לא נצמזו כאל תצר את מואב, יבואו בני ישראל וילחמו גם הם ויעזרו את הערב רב, והנה בני ישראל בזרועו יתברך וכמעשה נסים הם באים, אז ויקץ מואב מפני בני ישראל..... קיז

קא. היו להם שתי מלחמות, האחת טבעית עם הערב רב, והשנית דרך נסים עם ישראל..... קיח

קב. אנו יראין על ענין המזונות, כי כל הערב רב שהם כפליים מישראל וגם מקניהם, ומוכרה הוא שיתפשטו בארצינו לבקש מזונות, ולא ישאירו לנו מחיה, כלחוד השור שאין בלחיכתו סימן ברכה..... קיט

קג. אף על פי שאין יראתם אלא מן הערב רב שלא נמלו חלק בארץ ויבקשו לקחת את ארצינו, עם כל זה יראים אנו כי גם ישראל לא נצמזו אלא שהם עצמם לא ירשו את ארץ מואב, אבל אם הערב רב יבואו לרשתה ותכבד יד מואב עליהם, יבואו בני ישראל ויעזרום – ילחכו הקהל, קאי על בני ישראל, כי קהל גרים לא איקרי קהל, והנה הם באים בדרך נס, ומהם אנו מתייראים, לא מן הערב רב שנלחמים דרך טבעי..... קיט

קד. בהיות ישראל יושבים בשמים בהשקט, קפץ עליהם רוגז כסיבת הערב רב, כי הערב רב לבדם, הם אשר החלו לזנות את בנות מואב, ולהם קראו לאכול מזבחיה אלהיהן, והם אשר אכלו וישתחוו – "קשים גרים לישראל כספחת" נאמר על הערב רב, אשר בהתחברם עמהם החמיאום..... קכ

כב הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

קה. אז ציווה משה שיקח את כל "ראשי העם" אותם שהעיוז פניהם להתחיל לחטוא, כי המון הערב רב היו יראים לחטוא, ועל ידי מיתת "ראשי הערב רב" שוב הרון אף ה' מישראל אשר לא חטאו ממש..... קכא

קו. לא יעשה המשפט הזה רק על ידי שופטי ישראל, כי אין להערב רב שופטים בפני עצמם — אחר זה איש מבני ישראל עצמו בא וחטא עם המדיינית, ואז רפו ידי משה והעדה, כי ישראל ממש חטאו בזנות כמו הערב רב, והמה בוכים, כי אין תקנה במה שיוקע את הערב רב לכד, ואז וירא פנחס וכו'. קכא

קז. הערב רב עצמם תלה הנגף בהם, אמנם ראשיהם ציווה משה להרגם במיתת בית דין, 'עץ חטאו גם הם בזנות ובעבודה זרה, אמנם עונם גדול מנשוא להיותם ראשים, ודלת העם ימשכו אחריהם, ולכן הוקע אותם במיתת ב"ד..... קכב

קה. כל אלו המתים במגפה היו ערב רב ולא ישראל..... קכב

קט. בא בלעם לתת עוד סיבה אחרת שאינו יכול לקללם, ואמר כי הן העם הזה לכדד ישכון מוקפים בענני כבוד לבדם, ואפילו ערב רב הנקראים גויים הנלוים אתם ונתניירו עמחם לא יתחשב עמחם, כי המה חוץ לענני כבוד, וכיוון שהם מוקפים ענני כבוד, מי יכול למנות זרע יעקב שהם רבים כעפר ארץ, כדי להטיל בהם עין הרע לשרות עליהם הקללה..... קכב

קי. "לא איש אל ויחב" וכו', בכל ימי עולם לא נמצא כענין שני אנשים שהא' עשה את עצמו אלוה, והוא יש"ו הנוצרי, והשני עשה עצמו נביא, והוא של הישמעאלים, וחידשו דתות חזקות קיימות לעולם, וכל העולם נתחלק לשתי אמונות אלו בלבד, ובלעם נתנבא עליהם תחלה — ביש"ו כולם מודים שהוא איש ילוד אשת מרים, אבל אינו בן אדם, אלא מאליו נולד, ואדם לא ידעה — צפה בלעם שעתיד איש אחד להטעות הבריות ולומר שהוא אל וכו'.... קכב

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל פרשת פנחס..... קכה

ספר עץ הדעת טוב — פרשת פנחס..... קכה

קיז. "ויחל העם לזנות", כי הערב רב הם שחטאו בזנות ובעבודה זרה, אבל ישראל לא חטאו רק בעבודה זרה, אמנם אחר כך כשכא זמרי בן סלוא וחטא גם הוא בזנות, אז נתחייבו כל ישראל כלייה ח"ו — בתחלה היחל הנגף בעם, הם הערב רב, וחשב השו"ת לכלות גם את ישראל ח"ו בעון זמרי שהיה ישראל, והשיב את חמתי מעל בני ישראל בעבור פנחס, ולא כילה אותם באחרונה, אחר שכבר ההתחלה היתה בעם..... קכה

קיב. הערב רב לכדם חטאו..... קכה

ספר עץ הדעת טוב להארז"ל

פרשת בא

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בא

א.

הערב רב לא היו תוך ענני כבוד אלא חוצה להם – הערב רב היו נפשות חזוניות מצד עשו, והם ערבוביית מסטרא דרך – לא מצריים היו אלא עמלקים – ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, הם אלו הערב רב שהיו מתחברים אז בו, והיו עתידים להתגייר

וגם ערב רב וכו' מלת וגם ריבה להוסיפם עם יצא הצאן והבקר הנזכר בסוף הפסוק וכאלו אמר וצאן ובקר עלה אתם וגם ערב רב והכוונה להודיע כי הערב רב לא הי' תוך ענני כבוד אלא חוצה להם גם מקנה הצאן והבקר ודע כי אלו הי' נפשות חזוניות מצד עשו שעלו נאמר ורב יעבוד צעיר והם ערבוביית מסטרא דרך וז"ש בספר הזוהר כי לא מצריים היו אלא עמלקים וכו' הי' מינים הנזכר שם בפרשת בראשית בפסוק המה הגבורים וכו' ובוה יתבאר טעם ויאהב יצחק את עשו לסיבת כי ציד בפיו הם אלו הערב רב שהיו מתחברים אז בו והיו עתידים להתגייר נודע כי הגרים מחמת יראה הם מסטרא דפחד יצחק ולא באלה בחר הי' כי אם בזרעו יעקב.

ב.

ועתה אני נותן רשות אפילו למצרים הרוצים להתגייר כמו שכתוב וגם ערב רב וכו', כלומר אתם וגם יונוס ויומברוס

ראשי הערב רב השקולים בחכמת הכשפים ככם, וכן בני ישראל, וגם דלת העם ערב רב הדומים להם, איני מעכב לכל מי שירצה לצאת – ויהי בשלח פרעה את העם, זה ערב רב הנקרא עם סתם

והנה ב' גם יש בזה והם הפכיים והענין הוא אל תחשבו כי ישראל לבדם היו עבדים ואתם בני חורין כי גם אתם צריכין ממני רשות לשאומר לכם קומו צאו גם אתם. ובבחינה אחרת היו להיפך כי לא די שלכם אתן רשות לצאת יען אתם שלוחי השי"ת. אלא גם לבני ישראל אני נותן רשות שיצאו, או ירצה כי תחלה דברתי עמכם במדרגות רבות תחלה נתתי רשות לגברים בלבד ואח"כ גם למ"ן ונשים ואח"כ גם למקנה צאן ובקר ועתה אני נותן רשות אפי' למצרים הרוצים להתגייר כמ"ש וגם ערב רב וכו' וז"ש גם אתם כלומר אתם וגם יזנוס ויומברוס ראשי הערב רב השקולים בחכמת הכשפים ככם וכן בני ישראל וגם דלת העם ערב רב הדומים להם איני מעכב לכל מי שירצה לצאת. וזהו מה שרמז הכתוב ויהי בשלח פרעה את העם זה ערב רב הנקרא עם סתם כמו שיתבאר במקומו והנה לא מצינו זה מפורש רק פה במ"ש גם אתם גם בני ישראל כנז"ל וגם צאנכם וכו' ירמוז אל מה שאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות ונרמז בריבוי גם צאנכם וכו' וז"ש ג"כ כאשר דברתם והוא מ"ש גם אתה תתן בידנו וכו'. ואם לא כן יהיו מיותר אומרו כאשר דברתה וביאר היראה שהיתה בלבו ואמר וברכתם גם אותי כלומר מה שאני מתיירא וממהר לשלחכם הוא למעני כי אני בכור כנז"ל ולכן אני ממהר לשלחכם כדי וברכתם גם אותי בתפלתכם שלא אמות עם שאני ג"כ בכור כשאר הבכורות ואנצל מגזירת זמת כל בכור וכו'. וז"ש גם כלומר כי גם שאנכי בכור עכ"ז תברכוני.

פרשת בשלח

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בשלח

ג.

ויהי בשלח פרעה את העם, ויהי לשון צער, ויהי צער גדול במה ששלח פרעה גם את הערב רב הנקראים עם כמו שכתוב וגם ערב רב עלה אתם, ולא מנעם פרעה – לסיבת הערב רב לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים – קשים גרים לישראל כספחת, כי כמה טובות ננעל מהם, וכמה רעות הביאו עליהם, כי הנה אם היו הולכין דרך ארץ פלשתים, היו טוב להם – לא נחם דרך פלשתים ומנע מהם הטובות, בשביל הערב רב שאין לבם שלם באמונה ולא היו גירי צדק לשמה – יש חשש כי בראותם ראיית מלחמה בעלמא, כיון שנתגיירו שלא לשמה, ינחם העם ממה שנתגיירו ושבו מצרימה, ויחזרו לסורן, ויותר טוב היו אם לא נתגיירו כלל, משאם נתגיירו וחזרו לסורן, כי עונשם רב, כי תורה אחת כגר כאזרח, ועוד כי יהיו חילול שמים לאין קץ לעיני כל העמים כי חס ושלום אין ממשות בתורת ה', כי לולא שלא ראו גדולתו לא היו שבינ מצרימה – אל תאמר כי גם בישראל היה חשש הזה, כי הנה וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, כפי השני הפירושים, אם מזויינין בכלי זיון, ואם מזורזין בתכלית הזריזות, לבם כשמיר חזק, נכון לבם בטוח בה' להלחם עם הקמים עליהם

או ירצה ויהי בשלח וכו' כמ"ש בספר הזוהר כי סתם העם הם ערב רב ובפרט כאן שנוכר תיכף וחמושים עלו בני ישראל כנראה כי העם הנ"ל הם ערב רב ובזה יתבאר ענין הצער הנרמז במלת ויהי וז"ש ויהי צער גדול במה ששלח פרעה גם את הערב רב הנקראים עם כמ"ש וגם ערב רב עלה אתם ולא מנעם פרעה כי הקב"ה לא אמר לו רק שלח עמי ויעברוני והנה הצער הוא כי לסיבת הערב רב לא נחם אלקים דרך ארץ

פלשתים וכו' עם שהיו שם טובות גדולות ורבות. וע"ד משז"ל קשים גרים
 לישראל כספחת כי כמה טובות ננעל מהם וכמה רעות הביאו עליהם כי
 הנה אם היו הולכין דרך ארץ פלשתים היו טוב להם הא' כי קרוב הוא
 ואין בו טורח כלל והב' כי הוא דרך ארץ כלומר של יישוב שמצויין שם
 מוזנות. הג' כי בהתקרב הזמן ימנעו המקרים וינצלו מן הנסיונות
 והחמאים ותיכף יכנסו לארץ. ועכ"ז לא נחם שם ומנע מהם הטובות
 הנז"ל לסבב את העם הם ערב רב שאין לבם שלם באמונה ולא היו גירי
 צדק לשמה אלא בראותם מעלת שבארץ כדרך משז"ל אין מקבלין גרים
 בזמן דוד ושלמה ולכן יש חשש כי בראותם ראיית מלחמה בעלמא כיון
 שנתגיירו שלא לשמה ינחם העם ממה שנתגיירו ושבנו מצרימה ויחזרו
 לסורן ויותר טוב היו אם לא נתגיירו כלל משאם נתגיירו וחזרו לסורן כי
 עונשם רב כי תורה אחת כגר כאזרח ועוד כי יהיו חילול שמים לאין קץ
 לעיני כל העמים כי ח"ו אין ממשות בתורת ה' כי לולא שלא ראו גדולתו
 לא היו שבין מצרימה. ויטילו ח"ו פגם ומום בשם אלקים הנז"ל כי אמר
 אלקים כי היא מדת הדין העושה האותות והמופתים ויטילו מום ח"ו
 בשם אלקים העולה מו"ם בנימט' ולכן ר"ת של מ"לחמה ו"שבו מ"צרימה
 הוא מום ועתה יזכור הרעות שבאו עליהם לסיבתם וז"ש ויסב וכו' הא' כי
 היא דרך רחוקה וסיבוב רב הב' שהי' דרך המדבר שמם אשר לא די
 שאין בו לא שום מזון ולא מים ובחוסר כל אלה גם יש בו נחש שרף
 ועקרב וכו' ג' כי להיותו דרך המדבר נתגלגל הדבר בו ניסו את ה' בעשר
 נסיונות עד שגרם להפיל אותם במדבר אחרי היותם שם נדים ונעים
 ארבעים שנה וכל זה לסיבת פן ינחם העם כנ"ל, ואל תאמר כי גם
 בישראל הי' חשש הזה כי הנה וחמושים עלו בני ישראל מאמ"צ וכו' כפי
 השני הפירושים הנ"ל אם מזויינין בכלי זיין ואם מזורזין בתכלית הזריזות
 לבם כשמיר חזק נכון לבם במזח בה' להלחם עם הקמים עליהם א"כ מה
 שסיבב אלקים הי' את העם כלומר לסיבתם ולא בסיבת ישראל.

ד.

בנסעם מרעמסס לא היו כי אם בני ישראל לבדם, ואז בדרך ההוא נתחברו אליהם הערב רב – וגם ערב רב עלה אתם, כלומר מעורבין בערבוביית עם בני ישראל – ואחר אשר כבר ויחנו בסוכות, הופרשו בני ישראל מן הערב רב בעת החנייה, איש על דגלו בלי ערבובייה – הקב"ה אמר: הואיל כי חמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים ותלו בטחונם בי, ואדרבה בא עליהם צרה גדולה לנחותם בדרך רחוקה מפני הערב רב שעלה אתם, אם כן צריך אני להפריש ביניהם, ולהראות אהבתי לבני ישראל, והוא שיופרשו זה מזה שלא בערבוביית, ואז אלך בשני העמודין לפניו של ישראל, ולא לפני הערב רב

ויסעו מסוכות וכו' הנה ה"י ראוי להיות הסדר ויהי בשלח פרעה וכו' ויסב וכו' ויסעו מרעמסס ויסעו מסוכות אבל הענין ויהי בשלח פרעה וכו' לא נחם לצד מזרח דרך ארץ פלשתים רק מרעמסס לסוכות שהוא לצד דרום דרך המדבר ים סוף והנה ה"י במסע הראשון שהוא מרעמסס לסוכות ואח"כ סיפר מסע השני ואומר ויסעו מסוכות וכו', והנה בנסעם מרעמסס לא היו כי אם בני ישראל לבדם ואז בדרך ההוא נתחברו אליהם הערב רב כמ"ש פ' בא ויסעו בני ישראל מרעמסס וכו' וגם ערב רב וכו' ואז עדיין לא הוכר ענין שני העמודים עם מי היו הולכין כי כולן היו בערבוביית ובחפזון גדול בצאתם מעבדות לחירות וז"ש וגם ערב רב עלה אתם כלומר מעורבין בערבוביית עם בני ישראל ולסבה זו הנחם דרך המדבר כנז"ל ואחר אשר כבר ויחנו בסוכות הופרשו בני ישראל מן הערב רב בעת החנייה איש על דגלו בלי ערבוביית אז אמר הקב"ה הואיל כי חמושים עלו ב"י מא"מ ותלו בטחונם בי כנ"ל ואדרבה בא עליהם צרה גדולה לנחותם בדרך רחוקה מפני הערב רב שעלה אתם א"כ צריך אני להפריש ביניהם ולהראות אהבתי לבני ישראל והוא שיופרשו זה מזה שלא בערבוביית ואז אלך בשני העמודין לפניו של ישראל ולא לפני הערב רב, וז"ש וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים

כה הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

במסע הראשון שהוא מרעמסם לסוכות ושם נמצאו יחד בני ישראל עם הער"ר אחר חנייתן שם אלו חמושים מזורזין בוטחין בקונם משא"כ בערב רב כי לסיבה זו לא נחם אלקים.

ה.

להיות כי הערב רב היו כפלי כפליים מבני ישראל, לכן ויאסור את רכבו וכו' וכל רכב מצרים וכו' כי היו צריכין עם רב להלחם עם העם שיצאו – בני ישראל ששלחם פרעה בעצמו היו בטוחים שלא אחריהם היה רודף, לכן ובני ישראל יוצאים ביד רמה שלא כבורחים – והם לא ידעו כי אליהם נוגעת הרעה, עד אשר ופרעה הקריב לבא קרוב אליהם, ולא אל הערב רב

אז ירצה כי עתה שראה כי גם הערב רב עלה אתם שהם מעם מצרים ולא מבני ישראל המה אשר תחת יד ה' והנה אני הוא מלך מצרים ואיך יברח העם שלי מתחת רשותי. כי בתחלה חשב שהערב רב יצאו עמם ע"ד מ"ש ותחזק מצרים למהר נשלחם ועתה שהוגד לו שאינו כן אלא כי ברח העם והנה הוא מלך מצרים המושל עליהם אז ויהפך לבנו מאליו בעבור העם ואמרו הנה הי' מספיק להניח את בני ישראל שיצאו ממצרים אבל מה זאת עשינו זאת למעוטי היציאה בעצמה אבל למה שלחנו אנחנו את בני ישראל לשון לזיה כמו ואברהם הולך עמם לשלחם כי ע"כ ברח העם הנ"ז בא"ו כי לא הי' הולכים רק לאלויותהון וא"כ ארדוף אחר המם ולא אחר בני ישראל. ולהיות כי הערב רב הי' כפלי כפליים מבני ישראל לכן ויאסור את רכבו וכו' וכל רכב מצרים וכו' כי הי' צריכין עם רב להלחם עם העם שיצאו, אח"כ כיון שכבר יצא בקלות מעט תספיק לשיחזק ה' את לבו וירדוף אחר בני ישראל משא"כ בצאתו שלא הי' רק בשביל, ואז העם שברחו הי' מתחבאים בתוך בני ישראל כי בורחים הי' אבל בני ישראל ששלחם פרעה בעצמו הי' בטוחים שלא

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאר"ל כט

אחריהם ה' רודף לכן ובני ישראל יוצאים ביד רמה שלא כבודחים ואמנם מצרים אחריהם ממש ה' רודפים וז"ש וירדפו מצרים אחריהם של ישראל הנז' והם לא ידעו כי אליהם נוגעת הרעה עד אשר ופרעה הקריב לבא קרוב אליהם ולא אל הערב רב אז וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ממש אז ויראו מאוד וכו' ולא הלכו ביד רמה כבתחילה.

ו.

הוסיף כי גם העם הם ערב רב עתה ויראו העם את ה' מחמת יראה, לא מחמת אהבה כבני ישראל

ויושע ה' ביום ההוא וכו' למעלה סיפר תשועת בני ישראל כמ"ש ובני ישראל הלכו ביבשה וכו' ועתה מספר תשועה אחרת כי הקבה"ז הבטיח ליעקב ואנכי אעלך לקבר במערה גם עלה ביציאת מצרים כי כמו שסבל עמהם צער הגלות כן ישמח עם בני כנ"ז בפרשה פינחס במ' הזוהר בפסוק ישמח ישראל בעושיו שהם אביו ואמו וכו' וז"ש ויושע הק ביום ההוא את ישראל סבא אביהם כי גם הוא ה' עמהם בגלות. ובמלת את ריבה דרך העלם וכבוד את השכינה כי גם היתה עמהם בגלות וכמ"ש ותושע לו ימינו וכו' ולהיות ישראל בנפש לבד יכול לראות את השר הרוחני הנקרא מצרים מת על שפת הים משא"כ בבניו וביאר כי לא די זה כי גם את היד הגדולה אשר כבר עשה ה' מזמן קודם בהיותם במצרים עצמה גם ראה אותם ישראל סבא הנז"ל כי שם ה'. ועתה הוסיף כי גם העם הם ערב רב עתה ויראו העם את ה' מחמת יראה לא מחמת אהבה כבני ישראל הנז' וגם באמרם בה' וכו'. אך ישראל האמינו מתחיל' כנוכר פ' שמות. אז אשר וירא ישראל סבא וכו' והתחיל לשורר לכן נתעורר משה ובני ישראל גם הם לעתיד לשורר וז"ש ישיר בלשון עתיד כי ישראל סבא קדמה ואח"כ גם משה ובני ישראל הנז' שרו את השירה הזאת של אביהם ויאמרו מה שכבר אמר אביהם וז"ש ויאמרו לאמר.

פרשת יתרו

ספר עץ הדעת טוב – פרשת יתרו

ז.

גם הציל את העם הם הערב רב והצילם מתחת יד מצרים, והצלה זו אינה הצלת שעבוד בלבד כי הרי לא היו משועבדים, אמנם היה הצלת נפשם מגיהנם כי קבלם להיותם גרים – להיותו שם הויה המושל על ישראל בפרטות רצה להציל הערב רב ולגייירם – כמו שהציל נפשות הערב רב וגייירם גם אני מתגייר כמותם – לקח הערב רב שהם מצרים ונתגיירו, היפך ממה שחשבו להוציא את ישראל מתחת יד הקב"ה לעשותם גויים כמותם

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם את ישראל וגם אותך משה עם היותך השליח וזה מיד מצרים השר העליון כמ"ש ז"ל על והנה מצרים נוסע אחריהם ואח"כ מיד פרעה השר והמלך התחתון וז"ש שני פעמים מיד ומיד וגם לכן הזכיר את מצרים טרם פרעה וא"כ לא מאת שם אלקים היחה זאת כי מלך אלקים על גוים כגודע ובראות כי גם השר העליון הכניע הנה זה מאת ה' שם הויה"ה ה' יען כי הוא מלך ישראל בפרטות ולכן לו יאתה הברכה וז"ש ברוך ה' ולא אמר ברוך אלקים, עוד ראיה אחרת כי גם הציל את העם הם הערב רב והצילם מתחת יד מצרים והצלה זו אינה הצלת שעבוד בלבד כי הרי לא ה' משועבדים אמנם ה' הצלת נפשם מגיהנם כי קבלם להיותם גרים, ולהיותם תחלה גויים כמותם בגוף ונפש אמר מתחת יד אמנם בישראל שנפשם לא ה' משועבדות רק גופם בלבד לכן לא כתיב מתחת יד שהוא שעבוד יתירה רק מיד בלבד שהוא שעבוד ה' בגופם בלבד, והנה אלו שם אלקי' אינו מקפיד כ"כ בזה כי גם אם ישארו גויים גם הם תחת ידו כמ"ש מלך אלקים על גוים אבל להיותו שם הויה המושל על ישראל

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל לא

בפרטות רצה להציל הערב רב ולגייירם כנז"ל והנה כמו שהציל נפשות הערב רב וגייירם גם אני מתגיייר כמותם ועל הטובה הזו אני חייב לברך את ה' וז"ש ברוך ה' וכו' והרי נתגיייר כנ"ל וכיון שנתגיייר הרי ידע והכיר את הבורא ית' ונכנס בעבודתו.

וז"ש עתה ידעתי כלומר עתה אשר נתגייירתי הוא לסיבת אשר כבר ידעתי ידיעה חלוטה גדול שם הוי"ה כנ"ל מכת שתי הראיות הנז"ל וידעתי כי לא די אשר שם הוי"ה הוא גדול מן שבעים שרים של מעלה הנקראים גם הם בשם אלקים בסוד גוי ואלהי' אלא גם הוא גדול משם אלקים עצמו ית' הכולל כל האלקי' שהם ע' שרים וז"ש מכל האלקים כנודע כי מלך אלקים על גויים ושם הוי"ה גדול אפי' משם אלקים ית' עם שהוא אלקים חיים ית' הנה שם הוי"ה הוא יותר עצמי ועקרי, והראיה כי בדבר אשר וכו' ירצה כי בתחלה השר של מצרים הוא אשר ויאמר אל עמו והכנים מחשבה זו בלב עמו התחתונים כנז' בס' הזוהר הבה נתחכמה לו בחכמה יתירה לשעבדם וזה כאשר יהי' גויים כמותם משא"כ בתחלה בהיותם נקראים עם בני ישראל כי אז הם רב ועצום ממנו וכן עשו מצרים עמו התחתונים ובזה הדבר אשר זדו השר והעם התחתון וחשבו על ישראל נתהפכה עליהם כי גם את השר וירא ישראל את מצרים מת לשון יחיד וגם את העם ג"כ ולא די זה אלא שלקח הערב רב שהם מצרים ונתגייירו היפך ממה שחשבו להוציא את ישראל מתחת יד הקב"ה להטותם גויים כמותם, ולכן קדם שידעתי זה הייתי חושב כי שם של אלקי' גדול מן הכל וא"כ יספיק לי להיותי מחסידי אומות העולם תחת רשות שם אלקים המולך על כל הגויים כולם אבל עתה כי ידעתי כי גדול ה' שם הוי"ה במאוד מאוד א"כ רצוני להתגיייר מכלל ישראל גירי צדק כדי שאזכה גם לחלק שם ההויה שאינו מולך רק על ישראל לבדם, ולהיות כי הבא להתגיייר טעון קרבן כמו שמצינו בישראל במתן תורה הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם בהרצאת קרבן זבחים שלמים כנזכר בהרמב"ם לכן גם הוא.

ח.

השי"ת הוציא את ישראל ממצרים, והערב רב הוציאם
משה, לכן נקראים עמו של משה – עלו ממצרים שלא
ברשותו יתברך – לא גרועים המה משאר האומות, אדרבה
כיוון שבאו להתגייר יש להם יתר שאת

וכל העם רואים את הקולות וכו' כבר נתבאר למעלה בפסוק אנכי ה'
אלקיך כי בהיות הבוקר ביום השלישי היו קולות רעמים וברקים
וקול שופר וכו' וכל זה הי' כדי להשמיע שהוא ית' נגלה לתת תורת אמת
לעמו ישראל מה שלא אירע כן בכל דתות שבעמים אומות העולם כי
הבל המה מעשי תעתועים ואחר פרסום הנז' אז אח"כ נתן התורה הם
העשר דברות לישראל לבדם בדיבור תיתוך אותיות הנקרא דיבור וכל
העולם לא שמעו תיתוך האותיות רק קול הברה הנקרא קול כנודע, גם
נודע כי השי"ת הוציא את ישראל ממצרים משא"כ הערב רב כי משה
הוא המוציאם כמ"ש אשר הוצאת מארץ מצרים ולא אמר הוצאתי ולכן
נקראים עמו של משה ולכן אמר כי שחת עמך אשר הוצאת וכו' וז"ש וגם
ערב רב עלה אתם כי עלו ממצרים שלא ברשותו ית' ואמנם לא גרועים
המה משאר האומות ואדרבה כיוון שבאו להתגייר יש להם יתר שאת
כמו שיתבאר.

ט.

כל העם לרבות גם הערב רב, כי גם הם ראו ירידה זו בעיניהם כי ירד ממש על הר סיני בפרטות, משא"כ כל העולם כי שמעו קולות ולא ידעו איפה הם עד אשר הודיעם בלעם בן בעור – אמנם דיבור בחיתוך אותיות לא נשמע רק לקהל ישראל – פנים בפנים דבר ה' לכל קהלכם ולא קהל הערב רב – ג' מדרגות היו, הא' כל העולם, הב' כללות הערב רב, הג' עם ישראל לבדם

וזוה כי ביום הג' ירד ה' לעיני כל העם ומלת כל לרבות גם הערב רב כי גם הם ראו ירידה זו בעיניהם כי ירד ממש על הר סיני בפרטות משא"כ כל העולם כי שמעו קולות ולא ידעו איפה הם עד אשר הודיעם בלעם בן בעור כמשז"ל ואמנם דבור בחיתוך אותיות לא נשמע רק לקהל ישראל וז"ש פנים בפנים דבר ה' לכל קהלכם ולא קהל הערב רב כמו שפי' בספר הזוהר על פסוק ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ועיי"ש וז"ש אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך משא"כ הערב רב כי משה הוציאם כנז"ל באופן כי ג' מדרגות היו הא' כל העולם והב' כללות הערב רב והג' עם ישראל לבדם כנ"ל, ואמנם כל העולם אין לנו עמוקים עתה בעניינם כי מדרגה פחותה היתה כנ"ל ואמנם ענין הערב רב הנקראים עם סתם נבאר עניינם והוא כי לישראל לבדם וידבר אלקים וכו' אנכי וכו' כנ"ל אבל וכל העם הם הערב רב לא שמעו חיתוך אותיות הנקרא דיבור אבל היו רואים את הקולות וכו' ירצה את הקולות והלפידים וכו' אשר נשמעו ביום הג' בהיות הבוקר בו, וגם אם נרצה לפרש כי את הקולות הם קולות העשר דברות עצמן יפורש כך כי לא שמעו הדיבור שהוא חיתוך האותיות רק קולות הברה בלבד ולהיות כי דבריו ית' אש אוכלה הם כמז"ש מימינו אש דת למזו והיו קולות כעין לפידי אש לכן לא כתיב שומעים אבל ראה ממש רואים את הקולות ואת הלפידים ומכיון שראו בעין הקולות שהיו אש בוערת ידעו והכירו כי הוא ית' אשר הוא אש

לד הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

אוכלה הוא המדבר ואיננו משה וכמ"ש ודבריו שמעת מתוך האש
משא"כ במשה בעל הגוף שאין קולו נראה כי איננו אש.

י.

הערב רב שמעו גם קול המלאך העליון מכריז בקול שופר
חזק כי הנה ה' עתיד לירד על ההר ולכן ישמרו מעלות בהר,
ועי"כ נתיפה להם אמונה אחרת

עוד אחרת כי גם שמעו קול המלאך העליון מכריז בקול שופר חזק כי
הנה ה' עתיד לירד על ההר ולכן ישמרו מעלות בהר וכמ"ש
במשוך היובל המה יעלו בהר' ועי"כ נתיפה להם אמונה אחרת והיא כי
ע"י הקולות והלפידים נתאמת להם כי הוא ית' המדבר' אבל ה' אפשר כי
מן השמים השמוע את קולו אמנם ע"י קול השופר המכריז השמרו לכם
עלות בהר כי בו ירד ה' על הר סיני ידעו כי זולת הדיבור גם ירד ממש
על ההר, ועוד ראי' אחרת על ענין זו הירידה כי גם ראו את ההר עשן
ואין זה אלא מאשו הגדולה שירדה שם כמ"ש והר סיני עשן כולו מפני
אשר ירד עליו ה' באש כי אלו היה בשמים, למה ההר התחתון היו עשן,
ואעפ"י שכתוב מן השמים השמיעך את קולו יתבאר למטה בפסוק אתם
ראיתם כי מן השמים וכו' ועי"ש.

יא.

בכל זה נתאמת אצל הערב רב היות אמת כי השי"ת נתן התורה לישראל, האמנם וירא העם ראי' אחרת בעין השכל, והיא כי השי"ת לא רצה לדבר עמהם ממש, אז וינועו נעו מאמונתם – כי תחלה חשבו להתאחד עם ישראל להיות לעם אחד, ועתה ויעמדו מרחוק בלבבם רחוקים מישראל, על דרך שלום שלום לרחוק ולקרוב למי שנתרחק בלבו וחטא, וגם היו כפשטו שנתרחקו מהם פן תאכלם האש הגדולה

והנה בכל זה נתאמת אצל הערב רב היות אמת כי השי"ת נתן התורה לישראל האמנם וירא העם ראי' אחרת בעין השכל והיא כי השי"ת לא רצה לדבר עמהם ממש כמ"ש על אנבי ה' אלקיך אשר הוצאתיך וכו' אז וינועו נעו מאמונתם כמ"ש בם' הזוהר על פסוק ונעו אלילי מצרים נעו מאמונה דילהו בפ' שמות וכו' כי תחלה חשבו להתאחד עם ישראל להיות לעם אחד ועתה ויעמדו מרחוק בלבבם רחוקים מישראל על דרך שלום שלום לרחוק ולקרוב למי שנתרחק בלבו וחטא וגם היו כפשטו שנתרחקו מהם פן תאכלם האש הגדולה.

יב.

לא כפרו ח"ו באמונה כי כבר נתאמת להם, אמנם אמרו מודים אנחנו באלהותו ית"ש ובתורתו האמנם ידענו כי אין אנו ראויים כמו ישראל ממש וגם אין אנו ח"ו שוין לשאר אומות העולם כי אנו נתגיירנו כו', אם כן צריך שיהיה לנו יתר שאת על כל העולם, אמנם לא כמדריגת ישראל ממש, הלא הוא דבר אתה עמנו ונשמעה, ובזה יהיה לנו יתרון על כל האומות כי אנו מקבלים התורה, אלא שהיא על ידך, דבר אתה עמנו, ולא עם שאר כל האומות

ואז ויאמרו אל משה וכו' לא כפרו ח"ו באמונה כי כבר נתאמת להם כנ"ו אמנם אמרו מודים אנחנו באלהותו ית"ש ובתורתו האמנם

ידענו כי אין אנו ראויים כמו ישראל ממש וגם אין אנו ח"ו שזין לשאר
 אומות העולם כי אנו נתגידנו כו' א"כ צריך שיהי' לנו יתר שאת על כל
 העולם אמנם לא כמדרגת ישראל ממש הלא הוא דבר אתה עמנו
 ונשמעה ובוזה יהי' לנו יתרון על כל האומות כי אנו מקבלים התורה אלא
 שהיא על ידך דבר אתה עמנו ולא עם שאר כל האומות כמו שנים אתה
 הוא אשר הצאתנו ממצרים על ידך.

יג.

מדריגת ישראל עצמן שידבר עמנו אלקים כמו הם, אין אנו
 שואלין, כי יודעים אנו שאי אפשר, יען כי אין אנו
 במדריגתם, ופן נמות כי תאכלנו האש הגדולה, ואל תחשוב
 בזה כי תואנה אנו מבקשים בזה ודעתינו לחזור לסורינו ח"ו,
 כי זה אינו, אלא ונשמעה — כמו שישראל אשר האלקים
 מדבר עמם אמרו נעשה ונשמע, כן אנו, אע"פ שאתה המדבר
 עמנו ג"כ ונשמעה, כי מה שאנו אומרים ואל ידבר עמנו
 אלקים, אינו לתכלית רעה ח"ו, רק מפני היראה פן נמות
 כו', כי אין אנו במדריגתם, כי הם בני האבות ומכח שבועתו
 עמהם יוכרח שלא להמית אותם

ואמנם מדרגת ישראל עצמן שידבר עמנו אלקים כמו הם אין אנו
 שואלין כי יודעים אנו שאי אפשר יען כי אין אנו במדרגתם ופן
 נמות כי תאכלנו האש הגדולה, ואל תחשוב בזה כי תואנה אנו מבקשים
 בזה ודעתינו לחזור לסורינו ח"ו כי זה אינו אלא ונשמעה כמו שישראל
 אשר האלקים מדבר עמם אמרו נעשה ונשמע כן אנו אע"פ שאתה
 המדבר עמנו ג"כ ונשמעה כי מה שאנו אומרים ואל ידבר עמנו אלקים
 אינו לתכלית רעה ח"ו רק מפני היראה פן נמות כו' כי אין אנו במדרגתם
 כי הם בני האבות ומכח שבועתו עמהם יוכרח שלא להמית אותם.

יד.

אנו אשר אין שם הוי"ה מדבר עמנו כלל, אם ידבר עמנו שם
אלהים בלבד נמות ולא נחיה עוד, כי אם ישראל עמו מתו,
מכל שכן שגם אנו נמות, אלא ההפרש הוא, שהם חזרו
לחיות, כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם
היום, משא"כ אנו שלא זכינו אל שם הוי"ה

ודייק עוד לתת לזה טעם לשבת באזמרו ואל ידבר עמנו אלקים פן
נמות, ירצה על מה שאמר לעיל אנכי ה' אלהיך כי חלק ה' עמו
וא"כ גם אשר כתיב וידבר אלקים אינו אלהים לבדו כי הרי אח"כ אנכי ה'
אלהיך וכמ"ש ג"כ פנים בפנים דבר ה' עמכם וזה להיות מתנהג עמם
בשם הויה ולכן גם כי שם אלקים מדת הדין גם הוא מדבר עמהם וימותו
כי הוא אש. אוכלת מדת הדין הנה שם הויה מחי' אותם כמ"ש המשורר
והחזיר בחסדיו נשמות לפגרים אבל אנו אשר אין שם הויה מדבר עמנו
כלל אם ידבר עמנו שם אלהים בלבד נמות ולא נחי' עוד כי אם ישראל
עמו מתו מכ"ש שגם אנו נמות אלא ההפרש הוא שהם חזרו לחיות כמ"ש
ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום משא"כ אנו שלא זכינו אל
שם הויה והנה כל זה נתאמת להם מהקודם כמ"ש וכל העם רואים את
הקולות והלפידים כי כל זה הוראת שם אלקים הקשה אבל הדיבור
הנמשך משם הויה כמ"ש אנכי ה' אלהיך לא ראינו.

טז.

משה אמר להם: אל תיראו ממה שראיתם הקולות והלפידים ועשן, כי הוא לבעבור נסות אתכם האם אתם חזקים באמונה או ירך לבבכם ותחזירו לסורכם באמורכם כי לא תוכלו לסובלו, משא"כ בישראל כי בחנם וצרפם כזהב ארבע מאות שנה בחומר ולבנים וכו' ונתקיימו באמונתו, וגם הם בני האבות שנכנסו ועמדו באמונתו כנודע

ויאמר משה אל העם אל תיראו וכו' אל תיראו ממה שראיתם הקולות והלפידים ועשן כי זה יורה שבשם אלקים בלבד שהוא מדת הדין מתנהג עמכם כי הנה מה שבא האלקים לכם בקולות וכו' ביאה לכרה בלתי דבור כנ"ל הוא לבעבור נסות אתכם האם אתם חזקים באמונה או ירך לבבכם ותחזירו לסורכם באמורכם כי לא תוכלו לסובלו כמו שהתרה יהושע את ישראל בסוף ימיו לא תוכלו לעבוד את ה' כי אלהים קדושים אל קנא לא ישא לפשעכם וכו' משא"כ בישראל כי בחנם וצרפם כזהב ארבע מאות שנה בחומר ולבנים וכו' ונתקיימו באמונתו וגם הם בני האבות שנכנסו ועמדו באמונתו כנודע.

טז.

כי לבעבור נסות ולהרים דגליהם בא האלהים, להראות חיבתו אתכם כי חפץ הוא בכם והוא המושל והמנהיג אתכם, ואלו בא בשם הוי"ה, היו נראה שמפני ישראל בא שהם חלק ה' שם הויה נגלה להם בו ואין לכם חלק בו, אבל עתה שבא בשם אלקים, הוא שחפץ הוא בכם, כי הוא השליט בכם – גלוי וידוע לפניו שאתם עתידין לחטוא בעגל לאמר אלה אלהיך ישראל, משא"כ ישראל שלא כתיב אלה אלקינו, ואם כן איך יאמר לכם אנכי ה' אלהיך וכו' כיון שעתידין אתם לחטוא בזה, ולכן גלה להם במידת הדין שה'

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל לט

**אלקים אשו הגדולה, לשתהיה יראתו של האש על פניכם
תמיד אולי לא תחטאו**

אז ירצה ע"ד מ"ש במ' הזוהר על והאלקים ניסה את אברהם הרים נסו ודגלו על העולם וז"ש כי לבעבור נסות ולהרים דגליהם בא האלהים להראות חיבתו אתכם כי חפץ הוא בכם והוא המושל והמנהיג אתכם ואלו בא בשם הויה היו נראה שמפני ישראל בא שהם חלק ה' שם הויה נגלה להם בו ואין לכם חלק בו אבל עתה שבא בשם אלקים הוא שחפץ הוא בכם כי הוא השליט בכם כנ"ל וכמו שבארנו על פסוק ולא נחם אלקים וכו' ויסב אלקים וכו' אבל לישראל וה' הולך לפניהם וכו' ועיי"ש והרי נתבאר טעם א' באשר הוא שם ועוד יש טעם אחר לסיבת העתיד והוא ובעבור תהיו וכו'. כי גלוי וידוע לפניו שאתם עתידין לחטוא בעגל לאמר אלה אלהיך ישראל משא"כ ישראל שלא כתיב אלה אלקינו כמו שיתבאר במקומו וא"כ איך יאמר לכם אנכי ה' אלהיך וכו' כיון שעתידין אתם לחטוא בזה ולכן גלה להם במידת הדין שה אלקים אשו הגדולה לשתהי יראתו של האש הנ"ל על פניכם תמיד אולי לא תחטאו.

יז.

**משה לא מיחה בהם על אשר נעו ועמדו מרחוק, אמנם
הבטיחם מן המיתה, ואמנם יפה כיוונו לעמוד מרחוק, כי
אין מדריגתם כמדריגת ישראל, ואז נשאר במקומן מרחוק
כבתחילה, ולא חזרו למקומן הראשון**

ויעמוד העם וכו' משה לא מיחה בהם על אשר נעו ועמדו מרחוק אמנם הבטיחם מן המיתה כמ"ש אל תיראו ואמנם יפה כיוונו לעמוד מרחוק כי אין מדרגתם כמדרגת ישראל ואז נשאר במקומן מרחוק כבתחילה ולא חזרו למקומן הראשון.

יח.

ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, להגיד לו את כל הקורות אותו עם הערב רב בסבתו, לדעת אם צדק בתשובתו אליהם אם לאו – לא משה הוא המדבר עשרת הדברות, אלא הקבה"ו בעצמו, דאם משה בקדושתו היה מדבר, הנה הקול היה יוצא מתוך הערפל, ואם כן בכל מקום שהיה משה הולך, היה ראוי שילך הערפל עמו, והאמנם לא כן היה, כי בהיות משה הולך ובא לדבר עם העם הי' הערפל קבוע בהר לא ימיש משם זכאשר הי' משה חוזר אל ההר הי' נגש והולך וקרב אל הערפל הקבוע שם וזה יורה אשר שם האלקים עומד ולכן הערפל שם סביבו א"כ זו הוראה גמורה כי מפי הגבורה נשמעו עשרת הדברות

וז"ש שנית ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים להגיד לו את כל הקורות אותו עם הערב רב בסבתו הנקרא בשם האלקים לדעת אם צדק בתשובתו אליהם אם לאו.

יט.

לא משה הוא המדבר עשרת הדברות, אלא הקבה"ו בעצמו גם הורה בזה כי לא משה הוא המדבר עשרת הדברות אלא הקבה"ו בעצמו דאם משה בקדושתו הי' מדבר הנה הקול הי' יוצא מתוך הערפל כנזכר פ' ואתחנן וא"כ בכל מקום שהי' משה הולך הי' ראוי שילך הערפל עמו והאמנם לא כן היה כי בהיות משה הולך ובא לדבר עם העם הי' הערפל קבוע בהר לא ימיש משם זכאשר הי' משה חוזר אל ההר הי' נגש והולך וקרב אל הערפל הקבוע שם וזה יורה אשר שם האלקים עומד ולכן הערפל שם סביבו א"כ זו הוראה גמורה כי מפי הגבורה נשמעו עשרת הדברות.

כ.

הגיד לה' את כל אשר קרהו עם הערב רב, והודה לדבריו כי יפה השיב, כי אין מדריגתם שוה – כיון אשר משה הקדים והתרה את הערב רב שלא יחטאו בעגל, ביקש להתרות גם את ישראל עמו לבל ישתתפו בענין העגל עם הערב רב – להערב רב התרה בשם אלקים שהוא המנהיג אותם, ולישראל התרה בשם הוי"ה ב"ה, כי להיותו אני שם הוי"ה המושל עליהם, והם חלקי ונחלתי

וַיֹּאמֶר זכו' כאשר נגש אל הערפל הגיד לה' את כל אשר קרהו עם הערב רב והודה לדבריו כי יפה השיב כי אין מדריגתם שוה ומכיון אשר משה הקדים והתרה את הערב רב שלא יחטאו בעגל ביקש להתרות גם את ישראל עמו לבל ישתתפו בענין העגל עם הערב רב, והנה בערב רב השיבם את הנוסח ההוא כי שם אלקים הוא המנהיג אותם אמנ' לישראל צריך שתשיב להם בנוסח אחר וזהו כה תאמר אל בני ישראל זכו' כי להיותו אני שם הוי"ה המושל עליהם והם חלקי ונחלתי וכמ"ש ויאמר ה' בשם הוי"ה אמור להם כך אתם ראיתם זכו' משא"כ בערב רב שלא דברתי עמהם רק עמכם כנ"ל על אנכי ה' אלהיך א"כ לא תעשון אתי זכו' כמו שיתבאר.

כא.

יש שתי סברות המינין, הא' הוא כי ח"ו אין שם אלוה כלל, והב' כי יש אלוה אמנם הם שתי רשויות אחד בשמים ואחד בארץ – אל תטעו כמו הערב רב אשר הודו שיש אלוה בעולם כמ"ש ואל ידבר עמנו אלקים אמנם נסתפקו בסברא השנית כי יש רשות אחד בשמים ואחד בארץ

וַיַּעַן נודעו שתי סברות המינין הא' הוא כי ח"ו אין שם אלוה כלל. והב' כי יש אלוה אמנם הם שתי רשויות אחד בשמים ואחד בארץ

מב הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

כגודע כי שני סברות אלו החזירן השי"ת כמ"ש וידעתם היום וכו' בשמים ממעל ועל הארץ וכו' לכן עתה החזירן משתיהן וזה בכח ראיות מוכרחות הא' הוא באומרו דברתי עמכם והרי זה סותר האומרים שאין שם אלוה ח"ו והב' באומרו כי מן השמים ולא אמר כי מן ההר או כי בשמים, וזה יובן במשז"ל קשו קראי אהדדי כתיב מן השמים השמיעך וכו' וכתיב וירד ה' על הר סיני בא הכתוב השלישי והכריע ויט שמיא וירד והענין כי שתי דברים הי' כי בתחילה הטא והרכין השמים והורידן למטה ומשם ירד על הר סיני והראה את עמו וז"א מן השמים כלומר משם מן השמים התחיל הענין ונגמר בירידתו על ההר ואמנה סיבת כל זה הי' להסיר מלבם שתי הסברות הנ"ל כי אלו דבר עמהם בהיותו למעלה בשמים או למטה בהר הי' מודים שיש אלוה ועדיין יאמרו כי יש ח"ו שתי רשויות אבל עתה שהרכין השמים עד הארץ בהר סיני א"כ אלוה אחד שליט בשמים ובארץ, וכיוון שכן אל תטעו כמו הערב רב אשר הודו שיש אלוה בעולם כמ"ש ואל ידבר עמנו אלקים אמנם נסתפקו בסברא השנית כי יש רשות אחד בשמים ואחד בארץ כי זה ענין אומרים בעגל קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו בארץ בדרך הזה כי זה משה האיש וכו' הי' מנהיג אותנו בארץ ועשה לנו אלקים בארץ תמורת משה כי האלקים אשר בשמים איננו מנהיג אותנו בארץ. וז"א ג"כ אלה אלהיך ישראל אשר העלוך ולא אמרו סתם אלה אלהיך ישראל כי יודעים הי' כי יש אלקים בשמים וסיבת טעותם הוא יען עמדו מרחוק ולא ראו פנים בפנים דברו עמהם, אבל אתם אשר ראיתם וכו' אין לכה לטעות כמותם לחשוב שהם שתי רשויות ח"ו וז"ש לא תעשון אתי כלומר בהשתתפותי כי תחשבו שיש רשות אחרת ח"ו עמדי כי הסברא האחרת להכחיש אלהותו אינה עולה בדעת ופשוט אצלי שלא תעשו לכם לבדכם בלתי השתתפותי אבל מה שאני צריך להזהיר היא הסברא האחרת לא תעשון אתי כנ"ל ובוזה יתורץ מה שחזר ואמר לא תעשון לכם ולהורות כי כוונתו היא להורות ולהזהירם על העגל שהוא אלהי זהב לא

אמר לא תעשון אתי אלהים אחרים אבל פירש ואמר אלהי כסף ואלהי זהב וסמך ואלהי זהב אל ולא תעשון לכם.

כב.

אל תטעו במה שראיתם כי מן השמים הרחוקים דברתי עמכם, ובשביל כן תבקשו מנהיג בארץ, כי הרי מזבח אדמה ארציית תעשה לי, ושם בארץ אבוא אליך ואנהיג אותך וברכתיך ואשפיע עליך הצורך, ואהיה לך לאלוה וגם מנהיג

או ירצה לא תעשו עבודה זרה אלהי כסף וז"ש וגם לא אלהי זהב לא תעשו לכם, כלומר ומנהיג פי' הגם שלא תעבדוה לאלוה ממש ואל תטעו במה שראיתם כי מן השמים הרחוקים דברתי עמכם ובשביל כן תבקשו מנהיג בארץ כי הרי מזבח אדמה ארציית תעשה לי ושם בארץ אבא אליך ואנהיג אותך וברכתיך ואשפיע עליך הצורך ואהי' לך לאלוה וגם מנהיג.

או ירצה הזהירן משתי הסברות הא' לא תעשון אתי ר"ל בשמים ממעל במקום שאני עומד וגם למטה בארץ לא תעשון לכם ר"ל במקום שאתם עומדים.

כג.

לא תאמרו: והלא אתה אל בשמים, וצריכים אנו בארץ אל מנהיג שינהוג אותנו, כי אלו היה דברי הערב רב באמרם קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו, כי בני אדם מעותדין לחטוא, ואולי תסתיר את פניך ממנו – הנה מזבח אדמה תעשה לי וזבחת וכו', וע"י כך בכל המקום וכו' אבא אליך וברכתיך, אני בעצמי, ולא תצטרכו אל מנהיג זולתי

מזבחה אדמה וכו' אגב אורחיו כמו שרמזו להם שעתידין לעשות עגל

הנקרא אלהי זהב רמזו להם ג"כ ענין כפירתם שהוא וירא אהרן ויבן מזבח כמ"ש בס' הזוהר שאלמלא המזבח ההוא הי' נחרב אז העולם וז"ש מזבח אדמה תעשה לי ולא לעגל כמ"ש חג לה' מחר ולא לעגל, ופשט הכתוב הוא כי הלא תאמרו והלא אתה אל בשמים וצריכים אנו בארץ אל מנהיג שינהיג אותנו כי אלו הי' דברי הערב רב באמרם קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו כנ"ל כי בני אדם מעותדין לחטוא ואולי תסתיר את פניך ממנו לז"א הנה מזבח אדמה תעשה לי וזכתת וכו' וע"י כך בכל המקום וכו' אבא אליך וברכתיך אני בעצמי ולא תצטרכו אל מנהיג זולתי, וא"ת הרי אנו נדים ונעים במדבר ואיך נוכל לבנות לך לשמך מזבח מיוחד לז"א מזבח אדמה וכו' ירצה הנה עיקר המזבח הוא מזבח הנתחשת החלול שתעשו לי לשמי ואז בכל מקום שאתם הולכים תמלאוהו אדמה כנודע וז"א בכל המקום ירצה אעפ"י שבכל יום מתחדש לכם מקום חדש להקים שם את המזבח ואיננו קבוע אין בזה חשש כי בכל מקוה מהם אבא אליך וכו'.

כד.

ענין המוליכך במדבר וכו' נחש שרף וכו' הם כוחות סטרא אחרא המוחזקים תמיד במדבר בהם ינסו את ה' בנסיונות מכוערים ההם ח"ו אלא שתוקף הסטרא מסאבא השולט שם היה מחטיאם שלא כדרך הטבע עד הפילם במדבר, לז"א אל תפחדו בזה כי יש תיקון בדבר, כי כאשר אני ארצה לבא אצלכם אזכיר תחילה את שמי, ועי"כ כל הסטרא אחרא יתרחקו ויברחו כנודע בסגולת הזכרת שמות הקדושים במקום שהמזיקין מצויין, ואח"כ אבא אליך

עוד ירמזו לסוד גדול הלא הוא מ"ש בספר הזוהר פ' תצא ענין המוליכך במדבר וכו' נחש שרף וכו' הם כוחות סטרא אחרא המוחזקים תמיד במדבר בהם ינסו את ה' בנסיונות מכוערים ההם ח"ו אלא שתוקף הסטרא מסאבא השולט שם היה מחטיאם שלא כדרך

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל מה

הטבע עד הפילם במדבר ונודע כי האלהים קדושים מתרחק משם לז"א אל תפחדו בזה כי יש תיקון בדבר כי כאשר אני ארצה לבא אצלכם אזכיר תחילה את שמי ועי"כ כל הסטרא אחרא יתרחקו ויברחו כנודע בסגולת הזכרת שמות הקדושים במקום שהמזיקין מצויין ואח"כ אבא אליך וכו' ובוה יתורץ קושייא עצומה השל"ל אשר תזכיר ולא אזכיר גם דהל"ל מזבח אדמה וכו' ושם אבא אליך וכו'. ולא יאמר בכל המקום כי אינו צודק עם מ"ש מזבח אדמה וכו'.

כה.

אעפ"י שאמרתי שבכל מקום מדבר שתקימו המזבח אבא אליך וברכתך, אין זה אלא במזבח ציבור אשר הוקם באוהל מועד, כי שם הוא המקום אשר אני מזכיר את שמי, ולא יהיה כל אחד בונה מזבח לעצמו

אז ירצה כי אעפ"י שאמרתי שבכל מקום מדבר שתקימו המזבח אבא אליך וברכתך אין זה אלא במזבח ציבור אשר הוקם באוהל מועד כי שם הוא המקום אשר אני מזכיר את שמי ולא יהיה כל אחד בונה מזבח לעצמו, וכאשר אח"כ תבואו אל ארץ כנען אשר אז מזבח אבנים הוא כנודע שהיו לוקחין אבנים עגולות הנמצאות בקרקע בתולה שלא נגע בהם ברזל ומערבין אותם בסיד ובקנניא ושופכין לתוך דפוס א' וכו' לא תבנה אתהן גזית וכו' כי אז ותחלליה ולא אוכל לבא אליך וברכתך כי הקודש אינו שורה במקום המחולל.

כו.

ברוך ה' על שהציל את העם הם הערב רב בצאתם גם הם ממצרים ולא הרגום, ולפי שאלו היו גוים כמותם ומשועבדים לדתיהם ונימוסיהם, ועתה נתגיירו לכן אמר

בהם מתחת יד מצרים, אך בישראל לא הזכיר "מתחת יד" אלא "מיד" הוא השעבוד, אבל לא היה לגמרי תחת דתיהם כמו הערב רב, ולכן בישראל הזכיר שם ההוי"ה כי חלק ה' עמו, אך בהם אמר הציל סתם, ויחזור גם לשם אלקים הנזכר בתחלה וישמע יתרו וכו'.

ויאמר וכו' יש מפרשים כי אתכם ר"ל משה ואהרן והעם הם ישראל ואיננו נכון כי הם לא היו בכלל השעבוד ואם בשביל שליחותם אין דרך המלכים להעניש את השליח. והנראה במה שנדקדק ג"כ למה תחלה הזכיר פרעה ומצרים ולא אח"כ והענין ברוך ה' אשר הציל אתכם הם כללות בני ישראל מיד מצרים ומיד פרעה המשעבדים אותם כמ"ש ויאמר אל עמו הבה נתחכמה לו וכו' וגם ברוך ה' על שהציל את העם הם הערב רב בצאתם גם הם ממצרים ולא הרגום ולפי שאלו היו גוים כמותם ומשועבדים לדתיהם ונימוסיהם ועתה נתגייירו לכן אמר בהם מתחת יד מצרים אך בישראל לא הזכיר מתחת יד אלא מיד הוא השעבוד אבל לא היה לגמרי תחת דתיהם כמו הערב רב ולכן בישראל הזכיר שם ההוייה כי חלק ה' עמו אך בהם אמר הציל סתם ויחזור גם לשם אלקים הנזכר בתחלה וישמע יתרו וכו'.

פרשת משפטים

ספר עץ הדעת טוב – פרשת משפטים

כז.

כמו שבארנו לעיל ענין לא תעשו אלהי זהב לכם לתועלותיכם למנהיג בלבד, כמו שאמרו הערב רב קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, כי הרי מזבח אדמה תעשה לי ועל ידי כן אף כי אני בשמים רחוק מכם, ולסיבה זו תטעו לבקש מנהיג, ולכן על ידי מזבח אדמה ארציי תעשה לי, ושם ארד

מן השמים ואבא אליך בארץ וברכתיך ואנהיגך ככל הצורך,
כמו כן ואלה המשפטים בוא"ו יתירה מוסיף על הראשונים,
גם מצוה זו של העבד עברי הקדים לכל המצות, כי גם הוא
חטא להיותו גנב כי לא בטח בקונו המשגיח והמנהיג
והשולח ברכתו לכל איש ואיש, ולכן נמכר בגניבתו לעבד כיון
שלא האמין באדונו העליון הזן ומפרנס אותו

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וכו' סמיכות הפרשיות ירמוז
וכו'. ואם נסמוך פ' זו אל סיום הפרשה הקודמות מזבח אדמה
וכו' כמו שבארנו שם עניינה לא תעשו אלהי זהב לכם לתועלותיכם
למנהיג בלבד כמ"ש הערב רב קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי
הרי מזבח אדמה תעשה לי ועל ידי כן אף כי אני בשמים רחוק מכם
כמ"ש אתם ראית' כי מן השמים וכו' ולסיבה זו תמעו לבקש מנהיג ולכן
על ידי מזבח אדמה ארציי' תעשה לי ושם ארד מן השמים ואבא אליך
בארץ וברכתיך ואנהיגך ככל הצורך. ולכן אחר שרת הדברות הקדים
מצות המזבח לכל שאר המצות וכמו כן ואלה המשפטים בוא"ו יתירה
מוסיף על הראשונים גם מצוה זו של העבד עברי הקדים לכל המצות כי
גם הוא חטא להיותו גנב כי לא בטח בקונו המשגיח והמנהיג והשולח
ברכתו לכל איש ואיש כנ"ל אבא אליך וברכתיך בלשון יחיד וכנודע כי
המזבח נקרא שולחן כמשז"ל ביחזקאל על ויאמר אלי זה השלחן אשר
לפני ה' וכנודע כי משבטלו נסכים וקרבנות ומנחות בטלו בשר ויין ולחה
בעולם ולכן נמכר בגניבתו לעבד כיון שלא האמין באדונו העליון הזן
ומפרנס אותו ונודע כי שורש האמונה היא ענין הבטחון והיכר היות
משגיח בעולם ואם נסמכה אל עשרת הדברות עצמן יאמר ואלה
המשפטים ודיני עבד עברי כולם הם הוראה על היותם מוסיפים מל
הראשונים ה' ב' מצות אנכי ולא יהיה לך כנוכר כי היותו גנב יורה על
בלתי מאמין כי ה' אלקיו ומשגיח עליו וע"כ תשובתו היא שש שנים
יעבוד לרבו יען עובר על אשר הוצאתיך ממצרים מבית עבדים וכמ"ש כי
לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים לכן עונשו שש שנים

יעבוד את רבו ואח"כ שקבל עונשו ובשביעית יצא לחפשי חנם כי עבדי
הה ולא עבדים כבתחלה כמו שיתבאר.

פרשת תרומה

ספר עץ הדעת טוב – פרשת תרומה

כח.

ישראל נקרא גוי אחד, ולכן "אשר תקחו מאתם", ולא מאת
הערב רב שהן מעורבין ואין בהם אחדות, ורק ישראל נקרא
אחד, וכן המשכן נקרא אחד כמ"ש ויהי המשכן אחד –
המשכן הי' לכפר על עגל הזהב המורכב משנים שור וחמור
כמ"ש אלה אלהיך ישראל ולא אמרו זה אלהיך, ולכן יבא
הזהב ראשון א' של אחד שבאלו הי"ג תרומות ויהי' עם שאר
המינין כמינין אחד לכפר על הפירוד הנעשה על ידי זהב העגל
אז ירצה ועשו זכו' ככל זכו' כי ס"ת מקדש ושכנתי בתוכם ס"ת שמ"י
והענין הרגיש כי השמי' שמי' לה' זכו' ואיך אניח השמים וארד
לשכון בתחתונים לזה הודיע סוד נפלא גדול כי השי"ת וכחותיו הם
כשלהבת קשורה בנחלת והוא ועצמותו הוא בשמים וכוחו בארץ והם
סוד ברוך הוא וברוך שמו וסוד ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד
וענינם כדמיון השמש ואורו הנמשך ממנו שאין בהם פירוד ועכ"ז ניתן
השמש במרומים ואורו בארץ (חסר כאן וחבל על דאבדין ולא משתכחין)
סממני הקטורת ולכן הי' מספרם כמינין אחד כנ"ל כענין ישראל הנקרא
גוי אחד ולכן אשר תקחו מאתם ולא מאת הערב רב שהן מעורבין ואין
בהם אחדות ואם תדקדק תראה כי ישראל נקרא אחד כי כן הדבר כי
אביהם הזקן הוא אחד ובניו מן רחל ולאה הגבירות הם ח' מן אחד ובניו
מן השפחות הם ד' מן אחד הרי כי בני ישראל הבנים עם האב במספרו

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל מט

וכסדר האותיות והמשכן נקרא אחד כמ"ש ויהי המשכן אחד כי י"ג דברים נכללו בו והקבה"ו השוכן בתוכם נקרא אחד כמ"ש ה' אלקינו ה' אחד כי גם הוא נקרא שם הויה ובו י"ב צרופים ועם הכולל הרי אחד ולרמוז דבר זה יותר על נכון התחיל מספר הי"ג דברים בזהב ולא באבני שוהם עם שהם יותר יקרים וחשובים לרמוז כי הנה המשכן ה' לכפר על עגל הזהב המורכב משנים שור וחמור כמ"ש אלה אלהיך ישראל ולא אמרו זה אלהיך זלכן יבא הזהב ראשון א' של אחד שבאלו הי"ג תרומות ויהי עם שאר המינין כמנין אחד לכפר על הפירוד הנ"ל הנעשה ע"י זהב העגל.

כט.

ישראל שלא עשו העגל להיות להם למנהיג אשר ילך לפניהם, יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם להנהיגם ללכת עמם, משא"כ הערב רב שעשו העגל מנהיגם, לכן לא יעשו לי מקדש לשכנו בתוכם להנהיגם

ועשו לי וכו' ישראל שלא עשו העגל להיות להם למנהיג אשר ילך לפניהם יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם להנהיגם ללכת עמם משא"כ הערב רב שעשו העגל מנהיגם לכן לא יעשו לי מקדש לשכנו בתוכם להנהיגם ובוזה כמה מעלות טובות למקום עליכם הא' כי הם עשו העגל ואתה עושין המשכן לי שאשכון אני בתוכם ולא העגל וזהב' כי העגל טמא ושלכם נקרא מקדש בתכלית הקדושה הג' כי הם עשו העגל לשילך עמם דרך הליכה אבל אני ושכנתי בתוכם דירת קבע ולא דרך הליכה הד' כי הם בקשוהו שילך לפניהם ולא בתוכם ואני אשכון בתוכם לשתתי' השגחתי עליכם בתכלית ע"ד שבארנו בדרך הראשון כמ"ש נוסע אוהל מועד בתוך המחנות גם ירמוז כי אל תחשוב שהמקדש הזה שאשכון בו אניחו מחוץ למחנה ע"ד שנאמר ומשה יקח את האוהל ונטה

לו מחוץ למחנה שהיא בית מדרשו של משה אמנם מקדש הנ"ל אניחיהו בתוכם תוך המחנה להורות שמחלתי לכם עון העגל כרצונו הפשוט.

פרשת כי תשא

ספר עץ הדעת טוב – פרשת כי תשא

5

הערב רב הם העושים העגל במעשה ופרקו נזמיהם, אך ישראל לא חטאו אלא במחשבה בלבד כשראו ענין העגל, וכל אחד משניהם גורם מחצית העון, ולכן ונתנו כופר נפש מחצית השקל, כי המחשבה היא מחצית העון – אם היו חטאו גם במעשה לפרוק גם הם נזמי הזהב כמו הערב רב, היו צריך אז להיות הכופר איש כפי חטאו, העשיר לפי חטאו בנתינת הרבה זהב לעגל והעני לפי חטאו המועט, כמו בתרומת המשכן כפי נדבת הלב העשיר ירבה והדל ימעוט, אמנם כיון שלא חטאו רק במחשבה, השווה כולם עשיר ועני, לכן העשיר לא ירבה וכו' מחצית השקל בלבד כנגד המחשבה

א ירצה קרוב לזה שהוא במה שנודע כי הערב רב הם העושים העגל במעשה ופרקו נזמיהם אך ישראל לא חטאו אלא במחשבה בלבד כשראו ענין העגל והנה הנפש חוטאת במחשבה והגוף גומרו במעשה וע"י שניהן נגמר העון כמ"ש הוי חושבי האון וכו' לאור הבוקר יעשוה וכו' וכל אחד משניהם גורם מחצית העון וז"ש כי תשא את ראש בני ישראל אשר לא חטאו במעשה כמו הערב רב רק בהרהור מחשבתם התלויה במוח אשר בראשם וזה רמז באמרו לשון המספר בלשון נשיאות ראש כי שם הי' חטאם במחשבה התלויה בראש והיא הנשואה מכל הגוף כמ"ש והמתנשא לכל לראש ולכן ונתנו כופר נפש כי שם היא במחשבה ולא

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל גא

כופר גופו כי לא חטאו במעשה ולכן זה יתנו וכו' יען עברו על הלוחות שנאמר בהם מזה ומזה הם כתובים וכתובים בתחלתן אנכי ולא יהי' לך שהם תלויין במחשבה כנודע כי לא תעשה לך פסל וכו' היא במעשה ולכן גם הכופר שיתנו הוא מחצית השקל כי המחשבה היא מחצית העון אמנם יען שתים אלו שמענום מפי הגבורה והם שורש לכל יו"ד הדברות כנודע לכן מחצית זה השקל יהי' עשרה גרה כנגד עשרת הדברות והנה אלו גם חטאו במעשה ופרקו גם הם נזמי הזהב כמו הערב רב אפשר מי שהי' עשיר נתן אז זהב הרבה לעגל והעני נתן זהב מועט וגם עתה תרומה זו יהי' כענין תרומת המשכן כפי נדבת הלב העשיר ירבה והדל ימעט אמנם כיון שלא חטאו רק במחשבה השווה כולם עשיר ועני לכן העשיר לא ירבה וכו' מחצית השקל בלבד כנגד המחשבה כנ"ל ולהיות זאת תרומת האדנים שהיא לכפר על עון העגל שכפרו באנכי ה' אלקיך לכן נאמר בו תרומה לה' בלמ"ד כלומר תרומה זו תהי' לה' אותו שכפרו בו בתחילה והאמינו בעגל וזהו לה' לסיבת מה שכפרו וחטאו לה' ית' ולא כתיב תרומת ה' בלי למ"ד כמו שתיים האחרות כמו שיתבאר.

לא.

כי תשא את ראש "בני ישראל", ולא מן הערב רב שחטאו בעגל במעשה ואין להם כפרה וריצוי במעשה המשכן, אבל בישראל ונתנו איש כופר נפשו לכפרם ולנקותם מעונותיהם על ידי התמידין הבאין מתרומה זו, ועל ידי כן תהיה שררה גדולה ונשיאת ראש לישראל, שלהם ניתנה כפרת הקרבנות, ולא לערב רב

ונתנו איש כופר נפשו ואמנם עיקר מצוה זו אינה רק חיוב מספר הנזכר בפ' במדבר וזה תורה במה שאמר לפקודיהם כמו שיתבאר ונתחיל בדיוק מילת הכתובים אמר בני ישראל ולא מן הערב רב שחטאו בעגל במעשה ואין להם כפרה וריצוי במעשה המשכן כנ"ל

על ויקחו לי תרומה וכו' אבל בישראל ונתנו איש כופר נפשו לכפר' ולנקות' מעונותיהם ע"י התמידין הבאין מתרומה זו כנ"ל ועי"כ תהיה שררה גדולה ונשיאת ראש לישראל שלהם ניתנה כפר' הקרבנות ולא לערב רב וז"ש כי תשא את ראש בני ישראל ולכן לא אמר כי תפקוד כמ"ש פקוד את בני לוי לרמוז כי פקודה זו נשיאות ראש הוא להם.

ל.ב.

דבר אל בני ישראל, ולא אל הערב רב, כי הם יקחו לי תרומה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולא בתוך הערב רב, וזה יורה חיבתו יתירה נודעת להם לאין קץ שיניח העליונים וישכון עמהם בארץ, ולא עוד אלא שאף הערב רב שנתגיירו לא ישכון גם עמהם – אתה עצמך אשר דברת לבני ישראל על מלאכת המשכן מאתם ולא מן הערב רב, צריך שאתה שלא ע"י אהרן והזקנים תדבר עליהם ענין השבת

אבל הענין בזה שהקדימו רז"ל לבאר מלת אך שבא למעט את השבת ממלאכת המשכן והענין כי הנה בארנו בפ' תרומה כי אמר השי"ת אל משה דבר אל בני ישראל ולא אל הערב רב כי הם יקחו לי תרומה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולא בתוך הערב רב וזה יורה חיבתו יתירה נודעת להם לאין קץ שיניח העליונים וישכון עמהם בארץ ולא עוד אלא שאף הערב רב שנתגיירו לא ישכון גם עמהם וא"כ ראוי למהר את הקץ בהשתדלות נמרץ בחפזון לעשות המשכן ביום ובלילה ואפילו בשבת כי התועלת רב לקבל אלהותו ית' עמהם כי זה הוא יותר יתרון ואות נמרץ בינו לבין ישראל וראוי לחלל את השבת מפני כך ולכן ואתה עצמך אשר דברת לבני ישראל על מלאכת המשכן מאתם ולא מן הערב רב צריך שאתה שלא ע"י אהרן והזקנים תדבר עליהם ענין השבת והלואי שיאמינו ויקיימו השבת מרוב תאוותם לגמור המשכן שאשכון בתוכם כי כיון שהפה שלך אסר הוא עצמו יתיר ותהיה נאמן אצלם

ואמנם צריך ג"כ שתאמר אליהם באופן נאות כדי שיקבלו דברך וזה האופן שתאמר אך את שבתותי תשמרו וז"ש לאמר אך את וכו' והענין אף אם צויתי אליכם ענין המשכן שהוא שבת גדול לכם ממעט אני את השבת במלת אך ממלאכת המשכן לסיבת רבות כמו שנבאר, הא' היא כי שבתותי הם כי אני צויתים אתכם על שמירתם ואני ג"כ הוא שצויתי על המשכן ומי שציוה זה ציווה גם את זה והכל מרועה אחד נצטוויתם.

גג.

אל הארץ אשר נשבעתי וכו' לזרעך אתננה, עם בני ישראל זרע האבות אתה מדבר, ולא עם הערב רב, לפי שהם עשו את העגל ולא בני ישראל, זה יורה שישראל לא חטאו ויש לך אהבה קדומה וחזקה עמהם – העל את העם הזה, למעוטי ערב רב, ולא אמר העל את העם סתם כדרך מ"ש השי"ת בראשונה ועתה לך נחה את העם סתם

עוד אחרת כי אמרת אל הארץ אשר נשבעתי וכו' לזרעך אתננה וזה יורה כי עם בני ישראל זרע האבות אתה מדבר ולא עם הערב רב וזה לפי שהם עשו את העגל ולא בני ישראל וא"כ גם זה יורה שישראל לא חטאו ויש לך אהבה קדומה וחזקה עמהם וזה רמז באומרו העל את העם הזה למעוטי ערב רב ולא אמר העל את העם סתם כדרך מ"ש השי"ת בראשונה ועתה לך נחה את העם סתם.

גד.

יען הוצאת הערב רב שלא מדעתי והחטיאו את ישראל נחלתי ע"י העגל, לכן אמרתי ושלחתי לפניך ממש מלאך ולא אמרתי לפניכם או לפניהם

הרי מכל הנ"ל הוכחתי כי אוהב אתה את ישראל ומחלת להם עון

העגל א"כ לך אתה עמהם ונחה אותם וא"ת כל זה בנוי על יסוד תוהו כי תחשוב שהסיבה היא בעבור ישראל ואיננו כך רק לסיבתך כי כך אמרתי לך לך רד כי שחת עמך וכו' יען הוצאת הערב רב שלא מדעתי והחטיאו את ישראל נחלתי ע"י העגל ולכן אמרתי ושלחתי לפניך ממש מלאך ולא אמרתי לפניכם או לפניהם לז"א ואתה אמרת ידעתך בשם.

לה.

"וראה כי עמך הגוי הזה", הנה אתה בפיך אמרת לך רד כי שחת עמך, הם ערב רב שאני הוצאתים שלא מדעתך, והם אשר שחתו ועשו את העגל, אבל עמך ישראל לא שחתו, לכן ראה כי עמך ישראל הם הגוי הזה אשר אני מתפלל עליהם, והם לא שחתו, ואיך אתה אומר כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך, והרי לא חטאו בעגל, אלא עמי שהם הערב רב וראה כי עמך הגוי הזה וכו' ירצה הנה אתה בפיך אמרת לך רד כי שחת עמך הם ערב רב שאני הוצאתים שלא מדעתך והם אשר שחתו ועשו את העגל אבל עמך ישראל לא שחתו לכן ראה כי עמך ישראל הם הגוי הזה אשר אני מתפלל עליהם והם לא שחתו ואיך אתה אומר כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך והרי לא חטאו בעגל אלא עמי שהם הערב רב כנז"ל.

19.

האמת הוא שאומות העולם וגם הערב רב לא היה ראויים ליהנות ולהסתכל בזיו השכינה ההולכת לפניהם, על כן מבחוץ היה אותו עמוד הענן כתמרות עשן להכהות עיניהם שלא יסתכלו, ומבפנים היתה מקושרת מור ולבונה מכל מיני בשמים שברא השי"ת

וז"ש ובמה יודע וכו' אני ועמך שווין בדבר הלא בלכתך עמנו בהשואה אחת ונפלינו אני ועמך ולא אני לבד. וביאר כמה טענות בזה הא' היא כי בהיותך הולך אל עם ישראל כמו בתחלה שנאמר וה' הולך לפניהם יומם בעמוד וכו' ניכר הדבר ונודע לכל אומות העולם כי גם אני גם עמך מצאנו חן בעיניך כמשז"ל על פסוק מי זאת עולה מן המדבר וביאורו כך כי האמת הוא שאומות העולם וגם הערב רב לא היה ראויים ליהנות ולהסתכל בזיו השכינה ההולכת לפניהם וע"כ מבחוץ היה אותו עמוד הענן כתמרות עשן להכהות עיניהם שלא יסתכלו ומבפנים היתה מקושרת מור ולבונה מכל מיני בשמים שברא השי"ת וז"ש מכל אבקת רוכל הוא השי"ת רוכל האמיתי בעל כל הבשמים שבעולם שבראם בגנו כמ"ש הפיחי גני יזלו בשמיו ועב"ז בראות כל העולם ממזרח למערב את עמוד הענן כתימרות עשן עולה מן המדבר עד לרקיע יודעים היו כי ה' הולך לפני ישראל נחלתו.

ז.ז.

בענין חסרון האמונה לא כלל משה עמהם, ולא אמר כי עם קשה עורף אנחנו אלא הוא, אבל בענין סליחת העון כלל עצמו עמהם, כי גם הוא גרם לכל זה יען הוציא את הערב רב מארץ מצרים והחטיאו את ישראל במעשה העגל – עון העגל וחטא הוצאת הערב רב כולנו שותפים בהם אני וישראל, ולכן מבקש אני שתלך בקרבנו כדי שתסלח לעונינו ולחטאתינו כולנו אנחנו, אני וישראל

והנה בענין חסרון האמונה לא כלל משה עמהם ולא אמר כי עם קשה עורף אנחנו אלא הוא אבל בענין סליחת העון כלל עצמו עמהם כי גם הוא גרם לכל זה יען הוציא את הערב רב מארץ מצרים והחטיאו את ישראל במעשה העגל והראיה לזה מ"ש לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך וכו' וארז"ל מלמד שח"ו נתנדה משרע"ה אז בב"ד של מעלה ולז"א לעונינו ולחטאתינו שלי ושלהם האמנם לפי שישראל חטאו במזיד הנקרא עון ומשה חטא בשוגג כי לשם שמים נתכוון ולא להחטיא אלא שגרם החטא לכן הזכיר פה עון וחטא כי עון העגל וחטא הוצאת הערב רב כולנו שותפים בהם אני וישראל ולכן מבקש אני שתלך בקרבנו כדי שתסלח לעונינו ולחטאתינו כולנו אנחנו אני וישראל.

ז.ח.

השי"ת השיב למשה: בקשת שאסלח עון ישראל בעון העגל ואסלח חטאתך במה שהוצאת את הערב רב ממצרים, ולכן כנגד הערב רב שהוא החטא שלך, אסלח בראשונה, כמ"ש נגד כל עמך וכו', הם הערב רב הנקראים עמך ולא עמי, ובזה תכיר כי נתרצתי לך בהעלתם, ואח"כ אסלח את עון ישראל, וז"ש וראה כל העם, הם ישראל שאינם נקראים עמך – ומה שהקדמתי סליחתך בראשונה, לפי שאפילו סליחתם אינה

אלא בעבורך, כי מצאת חן בעיני – אשר אני עושה עמך, ולא עמהם, רק בעבורך

ולכן השיב לו מסוף דבריו לראשם אחת ואחת כמו שיתבאר והנה התחיל ממה שאמר משה ונחלתנו כנ"ל ולזה השיבו הנה אנכי כורת ברית עתה מחדש על מה שאמרת ונחלתנו כדי שתהי' נחלה וירושה שאין לה עוד הפסק אף אם יחטאו כי יען כי התחלה הראשונה בהנחל עליון גויים וכו' לא היתה ע"י כריתת ברית לכן בקשתי לדחותם כשחטאו בעגל וכנגד וסלחת לעונינו וכו' נגד כל עמך אעשה וכו' ובכן יכירו כי סלחתי ומחיתי כעב פשעם כי אלולי זה לא הייתי עושה להם נפלאות מחדש גדולות מן הקודמות אל מעשה העגל והנה בקשת שאסלח עון ישראל בעון העגל ואסלח חטאתך במה שהוצאת את הערב רב ממצרים ולכן כנגד הערב רב שהוא החטא שלך אסלח בראשונה כמ"ש נגד כל עמך וכו' הם הערב רב הנקראים עמך ולא עמי כמ"ש כי שיחת עמך ובוזה תכיר כי נתרצתי לך בהעלתם ואח"כ אסלח את עון ישראל וז"ש וראה כל העם הם ישראל שאינם נקראים עמך ומה שהקדמתי סליחתך בראשונה לפי שאפילו סליחתם אינה אלא בעבורך כי מצאת חן בעיני וז"ש אשר אני עושה עמך ולא עמהם רק בעבורך כמו שנבאר.

ל"ט

עמוד הענן לא היה הולך אלא לפני ישראל – גם נס ענני כבוד לישראל בלבד היה, כי הערב רב מחוץ לעננים היו – כן נתינת התורה לישראל היתה – גם נס המן, לישראל היה, כי הערב רב לא אכלוהו, רק אכלו הפסולת הנשאר ברחיים אחר טחינתו וכבר הוסר ממנו שמנו ודובשו – הערב רב גם שנגדם אעשה נפלאות אין בהם הבחינה להבחין פרטות הדברים ולהאמין אמונה שלימה כי כולם הם מעשי ידי, אבל ישראל עם חכם כשיראו הנפלאות יכירו ויאמינו כי כולם מעשה ה'

**הם ויכירו גודל נוראותיו בדקדוק כי נורא הוא וידעו כי אני
הוא העושה אותם ולא זולתי באמונה שלמה**

וזהנה להיות כי הנפלאות הראשונות נעשו לישראל ולא על הערב רב כי למעם זה בקשו הערב רב לעשות העגל שילך לפנייהם כי עמוד העגן לא הי' הולך אלא לפני ישראל כמבואר אצלנו שם וז"ש אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו משם מדעת הקבה"ו לא ידענו מה הי' לו וא"כ קום עשה לנו בלבד אלקים אשר ילכו לפנינו לעצמינו ואח"כ הוסיפו לחטוא את ישראל ואמרו אלה אלקיך ישראל וכנודע כי גם נם ענני כבוד לישראל בלבד הי' כי הערב רב מחוץ לעננים הי' וכן נתינת התורה לישראל היתה כמבואר אצלנו על פסוק וכל העם רואים וכו' גם נם המן לישראל הי' כי הערב רב לא אכלוהו רק אכלו הפסולת הנשאר ברחיים אחר טחינתו וכבר הוסר ממנו שמנו ודובשו כנזכר בס' הזוהר בפסוק שטו העם ולקטו וכו' ולכן הנפלאות אשר אעשה הי' יהי' גם נגד כל עמך וזה להודיעך שסלחתי חטאתך כנזכר במה שנתרצתי אל עמך כנ"ל ואמנם גם שנפלאות הראשונות הי' גדולים לא הי' רק נגד ישראל בלבד אבל כל הגוים וכל הארץ לא ראו את מעשי ה' בעיניהם כי אם לשמוע אוזן כמ"ש וישמע יתרו וכו' שמעו עמים ירגזון וכו' נמצא שלא נברא שם בכל כללות הארץ ובכל הגוים רק במדבר במקום שהי' ישראל הולכים והם לבדם הרואים אבל הנפלאות שאעשה אח"כ יהי' כל הגוים רואים אותם ויבראו שם ועיניהם רואים כנודע מענין העמדת חמה ולבנה למשה בפ' האזינו וליהושע בהיותו בגבעון וקריעת מי הירדן שקמו נד אחד עד שראו אותם כל מלכי מזרח ומערב כדאיתא פ"ה מ"מס' סוטה גם כל מלחמות מלכי כנען אמרו רז"ל כי אותם אחד ושלושים מלכים שהיה שם הי' המשני של כל המלכים שבכל העולם שכולם הי' להם חלק מועט בארץ כנען כמ"ש ז"ל בתענך על מי מגידו ובפסוק ואראה בשלל אדרת שנער פורפירא בבלאה כי משנה מלך בבל הי' מעונה ומלך על יריחו וכנגד מה שאמר כי עם קשה עורף להאמין לא כך הוא כי וראה כל העם הם עם ישראל שאינם נקראים עמך רק העם

אשר אתה בקרבנו כאחד מהם שאתה והם הם נקראים עמי ואני מלך עליכם כולכה וע"כ יאמינו בי לגמרי ובפרט כי הערב רב גם שנגדם אעשה נפלאות אין בהם הבחינה להבחין פרטות הדברים ולהאמין אמונה שלימה כי כולם הם מעשי ידי אבל ישראל עם חכם כשיראו הנפלאות יכירו ויאמינו כי כולם מעשה ה' הם ויכירו גודל נוראותיו בדקדוק כי נורא הוא וידעו כי אני הוא העושה אותם ולא זולתי באמונה שלמה וז"ש אשר אני עושה.

ב.

אילו נכנס משה לארץ לא שלטה אומה ולשון עוד בישראל, והיה להם אז גאולת עולם, ובשביל זה הפציר משה בכניסת הארץ בפ' ואתחנן, ועל כן רצה הקב"ה להשלים קצת מרצונו, והוא כי הוא הגואל הראשון והוא האחרון, גם דורו של משה עצמו הוא דורו של משיח

עוד אפשר לפרש שני הפסוקים אלו האחרונים על לעתיד לבא וכמו שרמזו בדבריו אעשה נפלאות אשר לא וכו' וזה במשז"ל כי אילו נכנס משה לארץ לא שלטה אומה ולשון עוד בישראל והי' להם אז גאולת עולם ובשביל זה הפציר משה בכניסת הארץ בפ' ואתחנן וע"כ רצה הקב"ה להשלים קצת מרצונו והוא כי הוא הגואל הראשון והוא האחרון כנזכר בספר הזוהר על ער כי יבא שילה דא משה בנימטריא כנזכר בפ' משפטים.

מא.

"אראנו נפלאות", ולא אמר "אראך" לנוכח, לרמוז "אראנו" לאותו הדור עצמו היוצא ממצרים, כי יחזרו לבוא בעולם ולהתגלגל בדורו של משיח לראות נפלאותיו ית' כימי צאתך מארץ מצרים

ואל זה רמזו רז"ל כגואל ראשון כד גואל אחרון גם דורו של משה עצמו הוא דורו של משיח כמ"ש אראנו נפלאות ולא אמר אראך לנוכח כמ"ש צאתך לנוכח לרמוז אראנו לאותו הדור עצמו היוצא ממצרים כי יחזרו לבא בעולם ולהתגלגל בדורו של משיח לראות נפלאותיו ית' כימי צאתך מארץ מצרים ולכן עתה אחר שכבר הודה השי"ת לכל שאלותיו גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה וכו' שהן תועלות ישראל וגם תועלותיו עצמו לדעת את דרכיו וגם לראות את כבודו כנ"ל שאל את אשר יהי' באחרית הזעם כי כבר ידע משה את כל העתיד וכמ"ש ז"ל על אהיה אשר אהיה וכו' אהיה עמהם בגלות זה של מצרים ונה אהיה עמהם בשאר גליות ולהיותו נאמן כמ"ש ויזכור ימי עולם משה עמו וכו' ביקש תפלה על ישראל גם על כל העתיד יקרה אותם באחרית הימים הן בגלות אחרון הן אחר ביאת המשיח וכמו שיתפאר בעז"ה ונתחלל בענין הגלות האחרון אשר לכולם נתפרש קצם ונודעה זמן גאולתה ולא כן גלות ארום האחרון שעליו נאמר כי יום נקם בלבי.

מב.

יען בהיות השכינה בגלות עם ישראל מסתרת עצמה, כמ"ש ואנכי הסתר אסתר וכו', כדי שלא לעשות להם נפלאות טרם זמן הגאולה, לכן אמר בקרבנו, נסתרת בקרבנו, ולא נגלית לפנינו

ולהיותו ארוך מאוד יש לחוש פן יתיאשו ח"ו מן הגאולה ויחטאו

הערב רב על פי ספר הקדוש עין הדעת טוב להאריז"ל סא

ויאבדו בארץ אויביהם ולכן אם הוא כמו שהבטחתי ואמרת כי מצאת חן בעיני ואם לא ר"ל עתה אחר שהבטחתי הוא כן כי מצאתי חן וכו' מאלה אני פניך ילך נא לשון בקשה אדני בקרבנו היא השכינה הנקראת כן ההולכת בגלות תמיד עם ישראל כמ"ש על בבל צרתם לו צר גלו לבבל ולאדום שכינה עמה וכו' ובפשעכם שולחה אמכם וצורך בקשה זו היא יען כי עם קשה עורף ואף כי הכיתם זה שלש רגלים בגלות בבל ומדי ויוון הכיתם ולא חלו מאני לקחת מוסר כי עם קשה עורף הם וירא אנכי אותו פן יאבדו בגלות האחרון הארוך כי ע"י הליכתך עמנו וסלחת לעונינו וכו'. כדרך האם המרחמת על בניה בל יבלו בנויים מחמת חטאתם וכנודע מ"ש בספר הזוהר כי משה עצמו עתיד להתגלגל בדרא בתראה ולזה כלל את עצמו באומרו בקרבנו לעונינו ולחטאתינו ונחלתנו ויען בהיות השכינה בגלות עם ישראל מסתרת עצמה כמ"ש ואנכי הסתר אסתר וכו' כדי שלא לעשות להם נפלאות טרם זמן הגאולה לכן אמר בקרבנו נסתרת בקרבנו ולא נגלית לפנינו כי מי יציאתנו מארץ מצרים גם יפורשו הכתובים האלו בזמן הגאולה עצמה האחרונה ילך נא אדני" וכו' וזמן הגאולה ההיא תחיש ותמהר אותה כי אז תלך אתה ה' בקרבנו משא"כ בזמן הגלות שהסתרת פניך ממנו אבל אז כתיב כי הולך לפני כי ה' הוא שם ההוי"ה ומאסיפכם לעשות אתכם אסיפה וקהל אחד לשרות בקרבכם הלא הוא אלקי ישראל הוא שם אדנות הנקרא שכינה וכן כתיב ויעבר טליכם לפניהם היא אדני" מלכותא דרקיע וה' שם הוי"ה בראשם של כולם שה אדני וישראל הנ"ל וטעם בקשתי זאת הוא לסיבת כי עם קשה עורף הוא וירא אנכי אולי גם אחר גאולה הרביעית יוסיפו לחטוא ותחזירו בגלות חמשי ח"ו ובהיותך בקרבנו" אף אם נחטא אז וסלחת לעונינו ולחטאתינו אם נחטא אז כמ"ש ותחטא בן מאה שנה יקולל וכתוב כי אסלח לאשר אשאיר וכו' ועי"כ ונחלתנו לא תחזיר להוסיף עוד להגלותינו כבתחילה אבל ונחלתנו נחלה וירושה שאין לה הפסק עולמית משא"כ בתחילה שנתת לנו הארץ במתנה שיש אחריה הפסק כמ"ש כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל וכו' ונתתי לזרעך וכו' אז

סב הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

השיבו השי"ת על כל מה ששאל ואמר הנה אנכי כורת ברית על כל מה שאמרת להיות שכינתי עם ישראל בגלות האחרון כמ"ש עמו אנכי בצרה וכן אחר ביאת המשיח כנ"ל ותהי' אז גאולה שאין אחריה גלות כמו ששאלת ואמרת ונחלתנו נחלה בלי הפסק ועל זה אני כורת מעתה ברית עמך קשר של קיימא בלתי מוט עולם ועד.

מג.

כנגד מה שאמר וסלחת לעונינו, אמר נגד כל עמך וכו', הם הערב רב עמו של משה, הבטיחו כי כיוון שטרח וייגע בהם, לא יגע לריק ולבהלה, כי כולם יתגלגלו בדרא בתראה, ויתוקנו אז בזכותו – סיבת מיתת משה במדבר היתה להבטיח את דור המדבר שנקברו שם שכולם יחיו בזמן תחיית המתים ויבואו עם משה בזכותו והוא לפניהם, וז"ש וראה כל העם אשר אתה קבור בקרבו עמהם וגם אותיות קרב"ו וקב"רו שווין

וכנגד מ"ש וסלחת לעונינו אמר נגד כל עמך וכו' הם הערב רב עמו של משה כנ"ל. והבטיחו כי כיוון שטרח וייגע בהם לא יגע לריק ולבהלה כי כולם יתגלגלו בדרא בתראה ויתוקנו אז בזכותו כמ"ש בספר הזוהר ובהרבה מקומות ובזה נסלח חטא משה שהוציאם ממצרים וכנגד חטאת ישראל בדור המדבר אמר וראה כל העם אשר אתה בקרבו כמ"ש משה עצמו שש מאות אלף רגלי העם אשר אני בקרבו וגם רמז אל משרו"ל כי סיבת מיתת משה במדבר היתה להבטיח את דור המדבר שנקברו שם שכולם יחיו בזמן תחיית המתים ויבואו עם משה בזכותו והוא לפניהם כמ"ש עלה הפורץ לפניהם וכו' וז"ש וראה כל העם אשר אתה קבור בקרבו עמהם וגם אותיות קרב"ו וקב"רו שווין לרמזו אל הנ"ל.

מד.

תחיית המתים העתידה תהיו בכל הארץ בכל מקום שיש בה מתי ישראל קבורים שם - תחיה העתידה תהיו בכל הגויים ובכל שבעים אומות כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו', אלא שאח"כ אותם שאינם הגונים כלל, יחזרו למות וילכו לחרפות ולדראון עולם, כי כל האומות יקומו בעמק יהושפט לידון, זולת דור המבול ואנשי סדום ודור הפלגה, שלא חיים ולא נידונים

וגם הם יראו את מעשה ה' הנורא שהוא תחיית המתים שהם הנפלאות אשר לא נבראו וכו' הנזכר למעלה, והענין כי אע"פ שכבר היו תחיית המתים בבקעת דורא בזמן יחזקאל היתה שם בלבד באותה הבקעה ולא בכל הארץ אבל תחיית המתים העתידה תהיו בכל הארץ בכל מקום שיש בה מתי ישראל קבורים שם עוד אחרת כי אז היתה התחי' בבני אפרים לברם או היו מבני ישראל שהרגם נבוכדנצר בבקעת דורא כמשז"ל אבל תחי' העתידה תהיו בכל הגויים ובכל שבעים אומות כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו'. אלא שאח"כ אותם שאינם הגונים כלל יחזרו למות וילכו לחרפות ולדראון עולם כנודע כי כל האומות יקומו בעמק יהושפט לידון זולת דור המבול ואנשי סדום ודור הפלגה שלא חיים ולא נידונים וכנגד שתי בחינות אלו אמר אשר לא נבראו בכל הארץ וגם לא בכל הגויים כנ"ל ויכירו וידעו כי כל המעשה הנ"ל שיחיו הערב רב וגם הם דור המדבר הם הכל בזכותך כנ"ל וז"ש אשר אני עושה עמך כלומר בזכותך כי לכן נקברת עמהם במדבר כמ"ש בספר הזוהר על פסוק ויתן את רשעים קברו זה משה שמת במדבר עם הערב רב.

מה.

דור המדבר היתה להם תרעומות על משה כי הוא גרם להם את כל רעתם ומיתתם במדבר על שהוציא עמהם את הערב רב, כי הם החטיאם תמיד, לכן וראה אז כל העם, הם דור המדבר, את מעשה ה' אשר עשה את הנפלאות לפני הערב רב גם הם כי החייה אותם, והנה נורא הוא ופלא המעשה הזה שהחיה את הערב רב גם הם, כדי שיראו את הנפלאות ההם, באופן כי מעשה ה' אינם הנפלאות, רק את אשר עשה להחיותם גם הם, למען הראותם את הנפלאות, ויכירו וידעו כי בעבורך עשיתי זה, וז"ש "אשר אני עושה עמך", ויכירו כי הסמכתי על ידך באין הוצאות הערב רב, כי סוף סוף יתקנו היטב, ויזכו לחזות בנועם ה', כי יהיו אז גם הם צדיקים גמורים

אן אפשר כי מה שאמר את מעשה ה' אינו חוזר אל עשיות הנפלאות הנ"ל אלא הכוונה כי דור המדבר היתה להם תרעומות על משה כי הוא גרם להם את כל רעתם ומיתתם במדבר על שהוציא עמהם את הערב רב כי הם החטיאם תמיד כנודע ולכן וראה אז כל העם הם דור המדבר כנ"ל את מעשה ה' אשר עשה את הנפלאות לפני הערב רב גם הם כי החייה אותם והנה נורא הוא ופלא המעשה הזה שהחיה את הערב רב גם הם כדי שיראו את הנפלאות ההם באופן כי מעשה ה' אינם הנפלאות. רק את אשר עשה להחיותם גם הם למען הראותם את הנפלאות ויכירו וידעו כי בעבורך עשיתי זה וז"ש אשר אני עושה עמך ויכירו כי הסמכתי על ידך באין הוצאות הערב רב כי סוף סוף יתקנו היטב ויזכו לחזות בנועם ה' כי יהיו אז גם הם צדיקים גמורים.

מז.

אם ידחם ויחזרו לסורן יהיה חילול השם בעיני כל העולם, ויהיה עונו גדול מנשוא שאין לו כפרה גודל חלול ה' כמה הוא, גם כי ידחה רבי רבבות גרים הם וזרעם עד סוף הדורות

וירא העם כי בושש משה וכו'. עם הקדמת ספר הזוהר כי סתם העם הם ערב רב יאמר כי ישראל הגם שראו כי בושש משה חשבו כי אולי על איזה סיבה נתעכב כנ"ל ולא עוד אלא שגם אם נאמר כי ודאי מת הנה כבר שמעו קולו ית' בעשרת הדברות ונכנסו בברית ושבועה עמו ולא נפטרו מידי כך מפני מיתת משה כי האלקים חי וקיים לעולם ותורתו קיימת אבל אנחנו לא דיבר ה' עמנו בהר סיני וכמו שנתבאר אצלינו בכל פרשיות הקודמות אם בענין זה' הולך לפניהם של ישראל בעמוד ענן וכו' אם בפרשת יתרו כה תאמר לבית יעקב ולא לערב רב ולהם אמר ואתם תהי' לי וכו' אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ולא אל העם הם הערב רב כנודע זה' כנודע רוצים להסתופף תחת השכינה ואם ידחם ויחזרו לסורן יהי' חילול השם בעיני כל העולם ויהי' עונו גדול מנשוא שאין לו כפרה גודל חלול ה' כמה הוא גם כי ידחה רבי רבבות גרים הם וזרעם עד סוף הדורות והסתכל כי עון העגל קל מאוד כפי דבריהם כי לשם שמים הם מתכוונים לכן בחר לו בחטא הקל ולא בעונות חמורים שאין להם כפרה עולמית ולא עוד אלא שאפשר בין כך ובין כך יבא משה ולא יעשה אפילו זה החטא הקל לכן ויאמר להם פרקו וכו' אני אעשה כדבריכם אבל פרקו וכו' כדי שלא יפרקו עול מעליהם תיכף ח"ו אם יאמר שאינו רוצה אמנם פרקו כו' וביני ביני יבא משה מן ההר עד שיתפרקו ועד שיעשה העגל ועד שיציירם לאט לאט ועדיין אין בזה רק לאו לא תעשה לך פסל אך מרם שיעבדוהו ממש כי זה עון פלילי יבא משה והנה שאל מהם כפי דבריהם שהי' שואלים שם אלקים מידת הדין שהיא כנקבה אבל הזכר שם הויה מדת הרחמים גם העגל פני שור מהשמאל כנקבה אצל כרובים פני אדם לכן כדי שיהי' הצלחה

בענין זה צריך שיהיה נזמי זהב אשר באזניהם של הנשים והמף הטפלים אל הדם ואהרן חשב לעכבם כמ"ש ז"ל ויתפרקו כל העם וכו' כי ראו כי הנשיה מתעכבות וגם כי חשבו אולי נתכוון אהרן לדחותם כנ"ל. כראותו כך שאמרו להביא ולא ידע של מי הנזמים ויקח מידם כי הוא לא ציווה אותם שהנשים עצמן יביאום אלא אתם והביאו אלי ולכן כיוון שהביאוהו בידם לא חשש כי לא ידע וז"ש מידם כי כן ציוום אז הוכרח לעשותו ויעשהו וכו' לסיבה הנ"ל וכיוון שראו שהצליחו נתפרקו יותר ואז ויאמרו אל ישראל אלה הה אלקיך ישראל אשר העלוך ואינו שם הוי"ה לכם לבדכם כי כולנו שווין יחד ולכן עבדו אותו גם אתם כי הרי אתם רוצים הצלחתו ובפרט במ"ש ז"ל כי יצא העגל מאליו גועה ואומר אנכי ה' אלקיך וכו' ואמנם שם אלקים הוא אשר העלוך ומכש"כ אותנו שאין שה הוי"ה מושל עלינו ואמר אלה והעלוך בלשון רבים ירמוז אל מה שנתבאר בפסוק אשר ילכו לפנינו בלשון רבים ועיי"ש.

וירא אהרן כי כבר נעשה העגל עם היות שאינו כך לאו אחד של לא תעשה פסל וכו' ועדיין לא פנה היום ובאולי יעבדוהו ממש טרם יבא משה ובפרט כי כבר התחילו ברעה כי אמרו לישראל אלה אלהיך ישראל אמירה בפה ובאולי גם יעבדוהו במעשה ויתחייבו כליה וגם הוא אהרן עצמו יהי עונו גדול לכן נתעסק בבנין מזבח הוא לבדו כמ"ש ז"ל כדי שיתארך הזמן והם בראותם טוב לבו לבנות מזבח אף שהם לא אמרו לו דבר נתרצו והמתינו כדבריו ולכן ויקרא ויאמר חג לה' מחר ירצה כי לעשותינו חג גדול על הפלא הגדול הזה צריך שנכין עולות ושלמים של שמחה ומשתה יום שלם בפני עצמו כן יום המחרת אבל עתה כבר הוא ערב כנודע כי אחר שש שעות היום נעשה כל הנזכר ואין שהות לשמחה וגם אם הי' זמן אינו מן הראוי ששעה א' יהי חג ושאר היום חול אלא כל היום קודש גם אמר לה' ולא לאלקים לב' סיבות הא' להטעותן שהזכיר שם הויה כנראה שיש בו ממשות והב' שלא להוציא רע מפיו ולכן הזכיר שם הויה לה' ולא לעגל.

מז.

ויקומו לצחק עבודה זרה גמורה

וישכימו הם ממחרת טרם ישים אהרן איזה תואנה ולא חיבו לעצתו ויעלו עולות וכו' ויקומו לצחק עבודה זרה גמורה ואהרן לא נמצא שם כלל:

מח.

בני בלעם היה ראשי הערב רב ומצאו טס זהב שהשליך משה ארונו בנילוס להעלות ארונו של יוסף שהיה כתוב בו עלה שור ועל ידי כן יצא העגל הזה מאליו, וכפי זה פשע משה פשע גדול שלא שמר הטס ההוא לבל יקחוהו הערב רב, וז"ש לך רד כי שחת עמך בני בלעם ראשי הערב רב בעשותם העגל, ואתה גרמת בניזקין, כי בטס ההוא עשו את העגל, ואין לאהרן שוה עון, כי מאליו יצא מדבר על ידי כח הטס ההוא, ועל ידי כן וישתחוו לו וכו', וז"ש עשו להם ולא אהרן עשאו, כי אם הם על ידי הטס הנזכר, ואולי היה בכח אדם לא היו בו שום רוחניות ולא היו מחשיבין אותו כלום להשתחוות ולזבוח לו, רק כשראו שהוא עלה מאליו מן האש מצוייר בצורת עגל, כמו כן האמינו כי הוא המעלה את ישראל ממצרים, ולכן ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך וכו', כמו שהוא העלה עצמו מן האש

וידבר וכו' ביום אתמול אעפ"י שנעשה העגל לא אמר לו דבר לב' סיבות הא' כי היה מוכרח להתעכב שם ארבעים יום גמורים והב' כי עדיין לא עבדוהו לשם ע"ז כנ"ל אבל עתה שכבר עבדוהו ע"ז וגם כי כבר נשלם הארבעים יום אמר לו לך רד וכו' וז"ש וישתחוו לו וכו' והנה יש להרגיש על משז"ל לך רד ר"ל מגדולתך מנא להו ואולי לך רד מן החר הוא ועוד בשלמא אם הרועה לא הנהיג את הצאן כשורה ראוי להורידו אבל אם היה בשמים ממועל מ' יום בתענית לקבל התורה והיה

ראוי לשכר אין קץ לא די שלא נתנוהו לו אלא אף גם יורידוהו מגדולתו גם כי תחלה נאמר וידבר לשון קשות ואח"כ נאמר ויאמר לשון רך ואדרבה שם נאמר ועתה הניחה לי ויחר אפי וכו' גם שהל"ל להקדים ויאמרו אלה אלהיך ישראל ואח"כ וישתחוו לו וכו' כי כך אירע סדר המעשה כנ"ל וגם שאם העם הם ערב רב כדברי רז"ל איך אמר אח"כ זכור לאברהם וכו' וגם שאם שיחת עמך מדבר בערב רב איך אמר ויחר אפי בהם בישראל ואכלם בלי פשע כלל. גה למה הפסיק בדבריו ית' במ"ש ויאמר ראיתי וכו' ולכאורה נוכל לאמר במשז"ל כי בני בלעם היה ראשי הערב רב ומצאו טם זהב שהשליך משה ארוננו בנילוס להעלות ארוננו של יוסף שהיה כתוב בו עלה שור ועי"כ יצא העגל הזה מאליו וכפי זה פשע משה פשע גדול שלא שמר הטם ההוא לבל יקחוהו הערב רב וז"ש לך רד כי שחת עמך בני בלעם ראשי הערב רב בעשותם העגל ואתה גרמת בניזקין כנזכר כי בטם ההוא עשו את העגל ואין לאהרן שזה עון כי מאליו יצא מדבר ע"י כח הטם ההוא ועי"כ וישתחוו לו וכו' וז"ש עשו להם ולא אהרן עשאו כי אם הם ע"י הטם הנזכר ואולי היה בכח אדם לא היו בו שום רוחניות ולא היו מחשיבין אותו כלום להשתחוות ולזבוח לו רק כשראו שהוא עלה מאליו מן האש מצוייר בצורת עגל כמו כן האמינו כי הוא המעלה את ישראל ממצרים ולכן ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך וכו' כמו שהוא העלה עצמו מן האש.

מט.

"לך רד כי שחת עמך", מי ששחת הוא עמך הערב רב אשר אתה העלית ולא ברשותי, ולכן רד

או ירצו כי דייקו רז"ל שהל"ל או לך או רד והיה ביאורו כי כיון ששלמו הארבעים יום לך או רד מן ההר אך באומרו לך וגם רד ירמוז לך לך למען שלמו הארבעים יום. והנה הליכה זו ירידה היא לסיבה אחרת והוא כי שחת עמך ועבדו ע"ז ממש כמ"ש פן תשחיתון וכו'

הערב רב על פי ספר הקדוש עין הדעת טוב להארז"ל סט

שהוא לשון עבודה זרה כי ביום הראשון עדיין לא עבדו עבודה זרה מר ביום הזה כנ"ל ולכן רד מגדולתך כי הנה מי ששחת הוא עמך הערב רב אשר אתה העלית ולא ברשותי ולכן רד ולפי שהם מעצמן יצאו ממצרים לא תלה במשה רק העלית אשר עלו מאחר צאתם עד עתה כנודע כי ממצרים לארץ ישראל נקרא עליה ולזה לא אמר אשר הוצאת וביאר מה היה ההשחתה ואמר סרו מהר כלומר ראה גודל רעתם כי לא רצו להמתין יום או יומים עדי יראו אם ירד משה אלא מהר תומ"י כיוון שלא ירד משה מהר ביום ההוא עצמו סרו מן הדרך אשר ציווית' והנה כתיב ציוויתם וקרינן ציוויתם ושלא יאמר משה אם כדברך שאני העליתם ולא אתה אינם ראויים לשום עונש לז"א הנה אתה צויתם ללכת בדרך ההוא ומכיוון שלא מחיתי הרי הוא כאלו אני עצמי צוית' וראויים לעונש גדול. והודיע הדרגת חמאתם. הראשונה כי סרו מהר מן הדרך ולא רצו להמתין כנ"ל גם בענין המעשה עצמו הנה תחילה עשו להם עגל מסכה ועברו על לאו לא תעשה פסל אך עדיין לא עבדוהו גם אחרת כי להם עשאוהו לא לישראל כמ"ש אשר ילכו לפנינו לכתוב קום עשה לנו אלקים ולא לישראל ולרמוז אל משז"ל כי ע"י הטם הנזכר נעשה לז"א עשו להם כי אהרן לא עשה כלום כמ"ש ואשליכהו באש ויצא העגל מאליו אח"כ ביום השני עבדוהו ממש וישחחוו לו ויזבחו לו כי זו עבודת ע"ז ממש וכל זה הוא להם עצמן.

ג.

אחר שחטאו לעצמם גם החטיאו לישראל ויאמרו להם אלה אלהיך ישראל וכו', וישראל שתקו ולא מיחו בידם, ושתיקה דמיא כהודאה חס ושלוס, והנה רואה אנכי כי עם קשה עורף הוא מלהאמין בי כיוון ששמעו את הערב רב אומרים אלה אלהיך ישראל ושתקו ולא מיחו וכהודאה דמיא וא"כ ועתה הניחה וכו', כיון שגם עד עתה עדיין אינם מאמינים, אעפ"י

ששמעו בסיני את קולי, שוב אין בהם תועלת, ולכן הניחה לו וכו'

עוד אחרת כי אחר שחטאו לעצמם גם החטיאו לישראל ויאמרו להם אלה אלהיך ישראל וכו' ולהיות ענין זה לישראל הזכירו לאחר הכל אעפ"י שהקדים אל וישתחוו לו יען כי יותר חמור המחטיא את הרבים מן החוטא לעצמו ועוד אחרת כי אם אמרו על עצמם אלה אלקינו אינו כל כך חטא כי שם אלקים הוא המנהיג אותם אך גם לישראל אמרו כי הוא העלם ואינו כך כי אם זה' הולך לפניהם יומם וכו' וא"כ לך רד וכו' כיון ששיחת עמך הם בעצמן וגם השחיתו לישראל כי אמרו להם אלהיך ישראל וישראל שתקו ולא מיחו בידם ושתיק' דמיא כהודאה ח"ו וע"כ כתיב בתחילה וידבר ה' לשון קשות כי גרם רעות הרבה כנ"ל. ויאמר וכו' עתה מדבר בענין ישראל עצמן אשר ה' העלם ואין למשה אשם בזה לכן לא כתיב וידבר קשות אלא לשון אמירה גם ירמוז אל מ"ש אח"כ ואעשה אותך לגוי גדול ולזה כתיב אמירה. גם בזה יובן למה הפסיק דבריו ית' לשתי חלוקות ואעפ"י שהעם סתם הם ערב רב הנה העם הזה הם ישראל. וזה לב' סיבות כי כיוון שבתחילה לא אמר כי שחת העם אלא עמך ואח"כ את העם נראה כי העם הזה הם ישראל וגם במ"ש את העם הזה ולא אמר העם סתם יורה העם הזה ישראל ואינו העם סתם שהוא ערב רב והנה רואה אנכי כי עם קשה עורף הוא מלהאמין בי כיוון ששמעו את הערב רב אזמרים אלה אלהיך ישראל ושתקו ולא מיחו וכהודאה דמיא וא"כ ועתה הניחה וכו' כיון שגם עד עתה עדיין אינם מאמינים אעפ"י ששמעו בסיני את קולי שוב אין בהם תועלת ולכן הניחה לו וכו' וא"ת והלא כל מה שהוצאתם ממצרים אעפ"י שלא היו ראויים כמ"ש ואת ערום ועריה ולא היה אלא מפני שבועות האבות כמ"ש כמבואר אצלינו ריש פ' וארא לז"א ואעשה אותך וכו' כי כך אקיים מה שהבטחתי לאברהם ואעשך לגוי גדול גם אתה זרעך הוא ובך אקיים השבועה.

נא.

ב' דבורים דברת לי, הא' בענין הערב רב, והב' בענין ישראל, כמ"ש ראיתי את העם הזה וכו', והנה אני איני מחלה פניך על הערב רב אף כי עליהם דברת עמי בראשונה, וזה לפי שהוא נוגע לכבודי, אך מה שאני מחלה פניך הוא על ישראל עמך, כי כבודך חביב עלי יותר מכבודי

ויאמר למה וכו' אמת הוא שראוי לשיחרה אפך בהם אבל אחר שהם עמך ואינם כמו עבדים שהאדון עושה בו כל רצונו כי אינו חושש על חייו אבל ישראל הם בניך ועמך כי ברוב כעסך לא תמות אותם ולא עוד אלא שעל תנאי זה הוצאתם ממצרים עם שהיו ערום ועריה מכל מצות ומעשים טובים כנזכר אצלנו בפ' וארא עיי"ש והבטחתם להאריך אפך עמהם עד אשר תביאם אל הארץ אשר נשבעתי ואנב ארציה אמר בעמך כי ב' דבורים דברת לי הא' בענין הערב רב והב' בענין ישראל כמ"ש ראיתי את העם הזה וכו' והנה אני איני מחלה פניך על הערב רב אף כי עליהם דברת עמי בראשונה וזה לפי שהוא נוגע לכבודי אך מה שאני מחלה פניך הוא על ישראל עמך כי כבודך חביב עלי יותר מכבודי והנה בערב רב שמעצמן יצאו אמר לו הש"ת אשר העלית ועתה בישראל אמר אשר הוצאת כי לא מעצמן יצאו עוד טעם ג' כי הרי הוצאתם בכח גדול וביד חזקה להגדיל שמך בעולם ועתה אם תכלם ח"ו אדרבה יהיו תלול שמך ח"ו בעולם גדול מאד וז"ש למה יאמרו מצרים לאמר כי הם העקרים בענין הזה ומהם ימשך לשאר האומות שיאמרו כדברי מצרים ויתחלל שמך בכל העולם וז"ש לאמר.

נב.

כל זה איני מתפלל רק על עמך כי מה שדברת אלי בראשונה בענין הערב רב אעפ"י שנוגע לכבודי איני חושש ועשה בהם כרצונך – אם תאמר כי אדרבה אין הערב רב ראוי לכל כך

עונש כי אינן עמי ואינם מצווים, אינו כך – גם התנחומין
היה על עמו ולא על הערב רב

אז ירצה כי למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם מתחילה אדעתא דהכי
ולא היה שנתחדש על מעשה העגל כי הרי הם עצמם כבר נתנבאו
כך טרם צאתם במכת הארבה ראו כי רעה נגד פניכם וז"ש לאמר ברעה
הוציאם וכו' והרא"י עוד בזה בראותם חרי האף הגדול להרוג אותם
בהרים באכזריות נמרץ בלי קובר אותם ולא עוד אלא שלא הניח את
בניהם אחריהם כבענין המרגלים אלא לכלותם לגמרי בכליו בניה מעל
פני האדמה ואם הם חטאו בניהם מה חטאו ובפרט כי בתחילה הוציאם
בכח גדול כנ"ל זה יורה כי מתחילת הוצאתם ברעה הוציאם וכל מה
שעשה האותות ההם לכבודך ה"י שאמר לא ידעתי את ה' ולא בשביל
כבוד ישראל ולכן אעפ"י שהדין עמך לא יהי בכליון נמרץ אבל שוב
מחרון האף ויספיק באף עצמו ועי"כ והנחם על הרעה הנזכר שהיא
הכליון וכמ"ש ברעה וכו' ולכלותם וכו' ויספיק ביסורים אחרים וכל זה
אינו מתפלל רק על עמך כי מה שדברת אלי בראשונה בענין הערב רב
אעפ"י שנוגע לכבודי איני חושש ועשה בהם כרצונך. זכור לאברהם וכו'
א"ת כי אדרבה אין הערב רב ראוי לכ"כ עונש כי אינן עמי ואינם מצווים
אינו כך כי גם כי הם הרעו בעצמן זכור לאברהם וכו' כי הרי נשבעת
להם כך ואי אפשר לעבור השבועה ובפרט כי כל מה שהוצאתם לא
עשיתי בזכות עצמם כי אם בזכירת ברית שבועת אבותיהם. כמ"ש וזכור
אלקים את בריתו וכו'. ואזכור את בריתי. וא"ת הרי אמרתי ואעשה אותך
לגוי גדול והרי אני מקיים שבועתי ולז"א ותדבר אליהם ארבה את זרעכם
הם כולם ולא לי לבדי קצת מזרעם א' משש מאות אלף רגלי וכו' שהם
כמספר כוכבי השמים כנ"ל בספר התיקונים וכבר קיימת בהם ואיך תחזיר
להורגם ותגדל אחרים במקומם. אז וינחם ה' על הרעה הנ"ל לכלותם
כנ"ל אבל ודאי שייסרם בלי כליון וחרץ כמו שמצינו שנגפם ומתו על ידי
בני לוי ובדקו כסזטות וגם התנחומין ה"י על עמו ולא על הערב רב

הערב רב על פי ספר הקדוש עין הדעת טוב להארז"ל עג

כדברי משה למעלה לעמך וכן אמרו בספר הזוהר כי כולם מתו במדבר ולא נותר איש.

נג.

הערב רב הם שהכעיסוך, אם כן ראה כי הגוי הזה למעוטי הערב רב, הנה תמיד היו עמך ולא כפרו בד, ולא מפני שלא מיחו בערב רב יספיק למחות שמם חס ושלוס – המלאך אינו בשביל ישראל אלא בשביל הערב רב

ועתה וכו'. או ירצה כי הנה הערב רב הם שהכעיסוך כנודע וא"כ ראה כי הגוי הזה למעוטי הערב רב הנה תמיד היו עמך ולא כפרו בד ולא מפני שלא מיחו בערב רב יספיק למחות שמם ח"ו וז"ש וראה כי תמיד היו נקראים עמך עובדים אותך הגוי הזה האחר שהם בני ישראל וכפי דרך זה השני יפרש באופן אחר ראה אתה אומר אלי ודקדק בדבריך שאמרת העל את העם הזה כי כן אמרת לך עלה מזה אתה והעם נראה אשר המלאך אינו בשביל ישראל אלא בשביל הערב רב ולכן תזור וראה ראי' אחרת כי הגוי הזה שהם ישראל ואמנם נקראים העם סתם אלא גוי כמ"ש ומי גוי גדול וכו' והנה הם עמך ובעבורם מוכרת שתלך אתה עמהם א"כ יהי גם הערב רב במלים עמהם. ותלך עם כולם ולא מלאך בפני עצמו עם הערב רב אז ויאמר וכו' ירצה כשאמרת ענין המלאך על הכלל אמרתי וגם ישראל בכלם אבל בשביל שאמרת כי מצאת חן בעיני לכן פני ילכו סתם עם מי שמצא חן לפני בלבד והמלאך יהי לישראל ולהערב רב וז"ש והניחותי לך אז שאל אם אין פניך הולכים אל תעלינו לכולנו ומכלל לאו אתה שומע הן שאם פניך הולכים תעלה לכולנו וז"ש ג"כ ובמה וכו' אני ועמך וכו' ונפלינו בלשון רבים.

נד.

הערב רב היו תערובות טוב ורע שצירפן הקב"ה בכור הברזל במצרים, לכן מל אותם יוסף בשני הרעב, שלא היו עדיין על מנת להוציאם, כי לא פסקה רעה זוהמתם

ויאמר וכו' כבר אתה ידעת את העם כי ברע הוא. או ירמוז אל מ"ה שפירשנו בפ' שמות כי הערב רב היו תערובות טוב ורע שצירפן הקב"ה בכור הברזל במצרים ולכן מל אותם יוסף בשני הרעב שלא היו עדיין על מנת להוציאם כי לא פסקה רעה זוהמתם כמ"ש לך רד כי שחת עמך וכו' וז"ש אתה ידעת את העם הם הערב רב כי ברע הוא מעורב עדיין ברע הוא והם אשר הטאו.

נה.

להכעיס הנקרא פשע לא היו בישראל אלא בערב רב

והיה בהם מי שחטא במזיד או בשונג כמ"ש ז"ל כי ג' מיתות היו הא' ע"י בני לוי לאותם שהי' במזיד ובמנפה לשונגים וכו' ולזאת הזכיר עון וחטאת ואמנם להכעיס הנקרא פשע לא היו בישראל אלא בערב רב כנודע לכן לא אמר ולפשעינו.

פרשת ויקהל

ספר עץ הדעת טוב – פרשת ויקהל

נו.

השי"ת מאס בערב רב על שעשו העגל, ורצה לפרוש אותם מכלל ישראל שלא יחטיאום, כענין מה שאמרו רבותינו ז"ל

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל עה

קשים גרים לישראל כספחת, ולא רצה לקבל מידם תרומת המשכן – בענין השבת כתוב כי אות ביני ובין בני ישראל ולא בין ערב רב – במחרת מוצאי יוה"כ כשירד מן הר סיני עם לוחות השניות רצה להקהיל את בני ישראל ולעשותם עדה בפני עצמם, כדי שלא יתחברו עם הערב רב עוד שלא להחטיאם

זיקהל משה וכו'. או ירצה גם כן על דרך הנזכר שהקהל זה הוא לענין שבת וזה על דרך מה שנתבאר אצלנו בכל פרשיות הקודמות כי השי"ת מאם בערב רב על שעשו העגל ורצה לפרוש אותם מכלל ישראל שלא יחטיאום כענין משרז"ל קשים גרים לישראל כספחת ולא רצה לקבל מידם תרומת המשכן ולכן גם בענין השבת רצה להודיע חבתו ית' עמהם וכמ"ש כי אות היא ביני ובין בני ישראל ולא בין ערב רב לכן עתה במחרת מוצאי יוה"כ כשירד מן הר סיני עם לוחות השניות רצה להקהיל את בני ישראל ולעשותם עדה בפני עצמם וז"ש עדת כדי שלא יתחברו עם הערב רב עוד שלא להחטיאם כמתחלה בעגל שהוא עון עבודה זרה והודיעם כי אין דבר לתקן רק מצות השבת כמ"ש ז"ל על אשרי איש יעשה זאת אפילו עובר ע"ז כדור אנוש ושומר שבת מחול לו ולכן התחיל בענין השבת לתקן עון העגל וז"ש אלה הדברים בלשון רבים כלומר ענין השבת אע"פ שאינו רק דיבור אחד של עשרת הדברות שקולה היא ככל התורה וככל אלה הדברים שהם עשרת הדברות ובזה ימחול לכם עון העגל.

גז.

השבת הוא אות לעדות אל השי"ת שברא שמים וארץ
בששת ימים וביום השביעי שבת וינפש, ושנים עשר שבטי
יה הם עדות אל סבא כי מעידין עליו שברא העולם והן עדים
כשרים ראויין להעיד, וז"ש עדת בני ישראל ולא כן הערב רב
שאינן קרויין עדה ואינן ראויין להעיד

גם נתכווין במלת עדת מלשון עדות והענין כי השבת הוא אות לעדות
אל השי"ת שברא שמים וארץ בששת ימים וביום השביעי שבת
וינפש כנודע מענין הקידוש ויכולו שאומרים מעומד בליל שבת שהם
שני עדים וצריך שיעמדו מעומד ונודע כי שנים עשר שבטי יה הם עדות
אל סבא כי מעידין עליו שברא העולם והן עדים כשרים ראויין להעיד
וז"ש עדת בני ישראל ולא כן הערב רב שאינן קרויין עדה ואינן ראויין
להעיד.

גח.

יען שהערב רב עשו העגל בידם, לא רצה לקחת מהם תרומה
אל המשכן, למען לא תהיה להם כפרה, משא"כ בישראל
שלא חטאו רק על שלא מיחו בידם – עתה ביקש להקהיל
את ישראל לבדם לבל יתחברו בהם הערב רב

ובזה יתישב מ"ש אלה הדברים לשון רבים כי דברי המשכן רבים הם
כמו שנבאר גם יתורץ אומרו לעשותן אותם משא"כ בשבת
שאינם במקום עשה כנ"ל וזה יובן במ"ש בפ' תרומה על דבר אל בני
ישראל ויקחו לי תרומה כי יען שהערב רב עשו העגל בידם לא רצה
לקחת מהם תרומה אל המשכן למען לא תהי' להם כפרה משא"כ
בישראל שלא חטאו רק על שלא מיחו בידם ועכ"ז כמה טרח משה
ארבעים יום בהר סיני עד שאמר לו סלחתי כדברך וירד עתה במוצאי
יוה"כ עם לוחות השניות לכן עתה ביקש להקהיל את ישראל לבדם לבל

הערב רב על פי ספר הקדוש עין הדעת טוב להארז"ל עז

יתחברו בהם הערב רב ודיבר עמהם ענין מלאכת המשכן כי על ידי כן ישוב ה' להתרצות עמהם לשכון בתוכה וז"ש ויקהל משה וכו' אלה הדברים של המשכן אשר ציווה ה' לעשות אותם.

נט.

נתן טעם במה שדחה את הערב רב ואמר את כל עדת וכו' – ירושלים הבנויה כעיר שחברה וכו' ושם נאמר ששם עלו שבטים שבטי יה "עדות לישראל סבא" ולכן דוגמתי לא יעשה המשך התחתון הזה אלא מתרומת בני ישראל שבטי יה הנקראים עדות לישראל

וגם נוכל לפרש כי אלה הדברים כולל ענין דבר המשכן וגם דבר השבת הסמוך לו כמו שיתבאר ולכן למשה אחר שהשלים ענין השבת והתחיל בדבר המשכן אמר זה הדבר ולא אלה הדברים והכונה כי אין מלאכת המשכן דוחה שבת כי הרי שני אלה הדברים אשר ציווה הנ"ל לעשות אותם שתיהן ואין אחת מהם דוחה חברתה ונתן טעם במה שדחה את הערב רב ואמר את כל עדת וכו' והענין במ"ש ז"ל על אלה פקודי המשכן משכן כי זה התחתון מכיון כנגד משכן העליון שעליו נאמר ירושלים הבנויה כעיר שחברה וכו' ושם נאמר ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל סבא ולכן דוגמתי לא יעשה המשך התחתון הזה אלא מתרומת בני ישראל שבטי יה הנקראים עדות לישראל ולזה קראם כאן עדת בני ישראל לשון עדות כנזכר כי כן המשכן העושים נקרא משכן העדות כנזכר.

ס.

הקפיד שלא יהיו חלק לערב רב במעשה המשכן, קחו מאתכם ולא מן הערב רב, גם קחוו אתם מעצמיכם בבתיכם

עַה הָעֶרֶב רַב עַל פִּי סֵפֶר הַקְדוּשׁ עֵץ הַדַּעַת טוֹב לְהֵאָרֵץ ל'

שלא על ידי גבאים בצינעה, למען לא ירגישו בזה הערב רב ויחזרו לסורם, ואחר שהפרשתם אותה בבתיכם, כל נדיב לבו יביאיה הוא בעצמו שלא ע"י גבאים, שלא יהיו פתחון פה לערב רב על הגבאים למה לא גביתם מבתינו, וישיבו להם הם התנדבו מעצמם והביאוה, ואדרבה תרעומות יש לנו עליכם למה לא עשיתם כהם – "כל חכם לב בכס", ולא בערב רב, "יבואו" מאליהם "ויעשו" וכו', ולא יצטרכו אל שלוחים לקרוא אותם בפרהסיא

ו"ש זה הדבר אשר ציווה ה' לאמר ולא אמר לעשות קחו וכו' כבר בארנו כי הקפיד שלא יהיו חלק לערב רב במעשה המשכן ו"ש אל כל עדת בני ישראל וכן קחו מאתכם ולא מן הערב רב גם קחיה אתם מעצמיכם בבתיכם שלא ע"י גבאים בצינעה למען לא ירגישו בזה הערב רב ויחזרו לסורם ואחר שהפרשתם אותה בבתיכם כל נדיב לבו יביאיה הוא בעצמו שלא ע"י גבאים כנזכר שלא יהיו פתחון פה לערב רב על הגבאים למה לא גביתם מבתינו וישיבו להם הם התנדבו מעצמם והביאוה ואדרבה תרעומות יש לנו עליכם למה לא עשיתם כהם והכל הוא על דרך שבארנו בפסוק ויקחו לי תרומה וכו' עיי"ש וכן כל חכם לב בכס ולא בערב רב יבואו מאליהם ויעשו וכו' ולא יצטרכו אל שלוחים לקרוא אותם בפרהסיא.

פִּרְשֵׁת פְּקוּדֵי

סֵפֶר עֵץ הַדַּעַת טוֹב – פִּרְשֵׁת פְּקוּדֵי

טא.

לא רצה הקב"ה לקבל נדבה מיד הערב רב, לפי שעשו את העגל – פסל נדבת הערב רב, כי לא התפקדו בתוך בני ישראל מצות נדבת המשכן – ענין עשיית המשכן היה

הערב רב על פי ספר הקדוש עין הדעת טוב להארז"ל עט

להיותו עדות לישראל שהקב"ה מחל להם עון העגל, וזה בראותינו שאחר העגל בא והשרה שכינתו בתוכם, כי ישראל עונם קל כי לא עשו העגל רק שתקו ולא מיחו, משא"כ בערב רב שאין להם זכות אבות, וגם כי עשו את העגל ממש, לכן לא נתכפר להם, ולא לקח מידם מאומה לנדבת המשכן

פרשת פקודי. אלה פקודי וכו' כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים וכאן ימשוך הכתוב את דרכו שבכל הפרשיות הנ"ל כי לא רצה הקב"ה לקבל נדבה מיד הערב רב לפי שעשו את העגל וז"ש אלה הם פקודי המשכן שנתנדבו בני ישראל אמנם פסל נדבת הערב רב כי לא התפקדו בתוך בני ישראל מצות נדבת המשכן וביאר סיבת הפיסול הנ"ל ואמר משכן העדות כי הנה ענין עשיית המשכן הי' להיותו עדות לישראל שהקב"ה מחל להם עון העגל וזה בראותינו שאחר העגל בא והשרה שכינתו בתוכם כי לכן נקרא משכן העדות וזה הי' בזכות האבות כמ"ש זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך וכו' ובפרט כי ישראל עונם קל כי לא עשו העגל רק שתקו ולא מיחו משא"כ בערב רב שאין להם זכות אבות וגם כי עשו את העגל ממש לכן לא נתכפר להם ולא לקח מידם מאומה לנדבת המשכן.

סב.

"משכן העדות" על שם שהוא עדות לישראל שהקב"ה השרה שכינתו בתחתונים, ואין עדות זו גמורה אלא לישראל החונים סביב של המשכן ג' רגלים לכל רוח ורואין בעיניהן בהעלות הענן ובחנותו על האוהל משא"כ בערב רב שהיו חוץ לענני כבוד כנודע ובפרט שהיו מרוחקין מאוד מן המשכן שיעור י"ב מיל שהוא מחנה ישראל כנודע נמצא כי פסל את הערב רב מעדות זו ולכן לא לקח מאתם נדבה למשכן כלל

אז ירמוז באומרו משכן העדות כי הלא הוא נקרא משכן העדות על שם שהוא עדות לישראל שהקב"ה השרה שכינתו בתחתונים ואין

עדות זו גמורה אלא לישראל החונים סביב של המשכן ג' רגלים לכל רוח ורואין בעיניהן בהעלות הענן ובחנותו על האוהל משא"כ בערב רב שהיו חוץ לענני כבוד כנודע ובפרט שהיו מרוחקין מאוד מן המשכן שיעור י"ב מיל שהוא מחנה ישראל כנודע נמצא כי פסל את הערב רב מעדות זו ולכן לא לקח מאתם נדבה למשכן כלל.

סג.

אלה פסל את הערב רב – הערב רב שחטאו במעשה לא נתכפרו כלל ולא לקח מידם נדבה למשכן, וישראל שחטאו חטא קל שלא מיחו, נתנו נדבה ונתכפרו, אבל נתרחקו מעבודת המשכן בגופם, והלויים שלא חטאו כלל לא הוצרכו לנדבה ולכפרה ועוד שנכנסו בעבודת המשכן, וזה יורה חיבה יתירה לאין קץ

אז ירמוז באומרו משכן העדות אל מש"ה ירושלים הבנויה כעיר שחבורה וכו' ירצה כי ירושלים הארציית לפעמים היא חריבה בעוה"ר אבל ירושלי' העליון נקרא' ירושלים הבנויה כי תמיד היא בנויה ואין בה חורבן ח"ו והנה אותה הבנויה העליונה היא מכוונת כנגד ירושלים התחתונה הנקראת עיר ארציית וז"ש כעיר שחבורה לה יחדיו לעליונה כנגדה מעשה כאלו הם יחדיו כעיר אחת וסיבת היותם מכוונין יחד הוא לפי ששם עלו השבטים יחדיו שבטי יה אחר פטירתם וע"כ הם עדות לישראל בניהה התחתונים כשנכנסים גם הם בירושלים של מטה להודות לשם ה' הנראה אליהם בג' רגלים ולכן נתחברו יחד זו כנגד זו והנה מה שקראם שבטי יה הוא ע"ד משז"ל על הראובני השמעוני כי חתם שמו י"ה בכל השבטים להיות עדות לישראל שאין בהם פסולת וז"ש אלה פקודי' המשכן מבני ישראל יען היות המשכן היה התחתון מכוון כנגד משכן העליון הנקרא משכן העדות כנזכר על שה שהוא עדות לישראל שאין בהם פיסול והם שבטי יה כנזכר משא"כ בערב רב

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל פא

הפסולים ולכן אלה פסל את הערב רב, וא"ת ומי עלה לנו השמימה לדעת כי אין פיסול בבני ישראל לז"א אשר פוקד על פי משה בפ' במדבר סיני ושם נאמר הראובני הגדי השמעוני בהיותם נפקדים ע"פ משה שנאמר בו ואתה תחזה ברוח הקודש ושם נודע לו בנבואה שאין בהם פסולת ולכן קראם הראובני וכו' בחותם שה י"ה כנוצר וכמו שאז פקדה וידע כי כולם כשרים כך עתה לא קיבל נדבה לפקודי המשכן רק מאותם עצמם נמצא כי המתנדבים והנרבה הכל פוקד על פי משה נביא אמת ברוח קדשו ית', וא"ת איך תאמר כי לא רצה לקבל נדבה למשכן מיד הערב רב להיותם פסולים כי כפי זה ראוי שיקבל מיד הלויים שהם יותר מיוחסים מבני ישראל והנה מצינו כי הלויים לא התפקדו בבני ישראל בעת שהרימו תרומת השקלים לצורך אדני המשכן לז"א עבודת הלויים ירצה כי ישראל יען חטאו במעשה העגל הוצרכו להתפקד לתת את תרומת ה' הם השקלים לצורך אדני המשכן לכפר על נפשותה מחטא העגל כמבואר אצלינו בפ' כי תשא אך הלויים לא חטאו בעגל לא הוצרכו לכפרה כלל ולכן לא נתנו שקלים לנדבה ההיא ולא די שלא הוצרכו לכפרה אלא גם בחר בהם ה' ולקחם לעבוד את המשכן כמ"ש כי בו בחר וכו' לשרתו וכו' משא"כ בישראל נמצא כי הערב רב שחטאו במעשה לא נתכפרו כלל ולא לקח מידם נדבה למשכן וישראל שחטאו חטא קל כנ"ל שלא מיחו נתנו נדבה ונתכפרו אבל נתרחקו מעבודת המשכן בגופם והלויים שלא חטאו כלל לא הוצרכו לנדבה ולכפרה ועוד שנכנסו בעבודת המשכן וזה יורה חיבה יתירה לאין קץ וז"ש משכן העדות הוא עבודת הלויים כנ"ל ולא מנרבת הלויים.

סד.

לא רצה הקב"ה לקבל נדבה מיד הערב רב, להיות מלאכת המשכן בתכלית השבח והקדושה, כי לכך נקרא משכן העדות – "כל הזהב העשוי למלאכה", נס אחד, כי הזהב

הזה היו עשוי מאליו בטרם יבוא לגדר מלאכה, וגם נס אחר, כי הנה ראינו כי הזהב והכסף והנחושת היו בצמצום גמור ולא פחתו ולא הותירו כלל שום מין משלשתן ממה שהוצרך למלאכת המשכן, להורות כי היא מלאכת קודש – כל הזהב שהוצרך להעשות בו מלאכה הנה להיותה מלאכת הקודש היה בה די וסיפוק מצומצם כשיעור מה שהיה הזהב בעת התנופה כשהביאוהו, להיותו מפקודי העדה הקדושה ולא מערב רב בא בצמצום, וזו הוראה נפלאה לקדושת מלאכת המשכן, ולכן לא רצה שישתתפו בו הערב רב

כל הזהב העשוי וכו' אחר שנתבאר כי בא הכ' להודיע כי לא רצה הקב"ה לקבל גרבה מיד הערב רב להיות מלאכת המשכן בתכלית השבח והקדושה כי לכך נקרא משכן העדות כנ"ל, עתה חזר להודיע ענין הנמים שאירעו בו, כי זה הוראה לרוב קדושתו, הא' הוא להיות מלאכתו נעשית מאליה וכו', כדרך שאמרו רבותינו ז"ל על תיעשה המנורה מאליה וכן והבית בהבנותו מאליו, וז"ש כל הזהב העשוי למלאכה, והל"ל כל הזהב שעשו במלאכה, אמנם אמר כי הזהב הזה היו עשוי מאליו בטרם יבא לגדר מלאכה, וגם נס אחר, כי הנה ראינו כי הזהב והכסף והנחושת היו בצמצום גמור ולא פחתו ולא הותירו כלל שום מין משלשתן ממה שהוצרך למלאכת המשכן והסיבה הי' להורות כי היא מלאכת קודש וז"ש למלאכה למלאכת הקודש. וביאור הכתוב כך הוא כל הזהב שהוצרך להעשות בו מלאכה הנה להיותה מלאכת הקודש הי' בה די וסיפוק מצומצם כשיעור מה שהי' הזהב בעת התנופה כשהביאוהו וז"ש ויהי זהב התנופה ובוה יתורץ מה שהתחיל בעשיה וסיים במה שהי' בעת התנופה וכן וכסף להיותו מפקודי העדה הקדושה ולא מערב רב בא בצמצום כי ויהי מאת כבר הכסף שהיה בעת התרומה הספיק לצקת מהם את אדני הקודש כבר לאדן ואת האלף ותשעה הנותרים הוצרך לעשות וזין לעמודים בצמצום גם הנחושת כמו שהי' בעת התנופה הספיק וז"ש ונחושת התנופה וכו' ויעש בה וכו' וזו הוראה נפלאה לקדושת מלאכת המשכן ולכן לא רצה שישתתפו בו הערב רב כנ"ל.

פרשת שמיני

ספר עץ הדעת טוב – פרשת שמיני

סה.

כללות בני ישראל חטאו במחשבה כראותם כי ויצא העגל הזה חשבו אולי יש בו קצת ממשות, אבל לא חטאו במעשה העגל כי הם לא עשו אותו וגם לא דיברו מאומה, כי הערב רב הם עשוהו והם המדברים ואומרים אלה אלהיך ישראל, ולא נאמר אלהינו – אהרן ושני בניו בלבד הם נדב ואביהו וגם ע' זקני ישראל חטאו בחסימת פיהם ובמניעת דיבורם אשר לא הוכיחו את הערב רב בדברים כשרצו לעשות העגל, כי הרי אלו לבדם העולים עם משה להר סיני, וכאשר הערב רב ראו כי בושש משה היה להם לאמר עינינו ראו את משה והוא הגיד לנו זמן עמידתו בהר, המתינו עוד יום אחד על הספק, ואל תחטאו חטאה גדולה כזו אשר לא יהיה לכם ולנו כפרה עוד, אבל אהרן לבדו חטא עוד חטא אחר זולת מניעת הדבר, כי עשה את העגל במעשה ידיו, וגם שבנה מזבח, וגרם שהערב רב הקריבו עליו עולות ושלמים לע"ז, אמנם מחשבתו וכוונתו טובה לשמים, וגם בבחינת דיבור ממש לא חטא אלא במניעת דיבור

ואמנם אי אפשר עתה לתקן ענין קלקול אדם עד אשר יתוקן גם עון העגל של ישראל שהי' כדוגמת חטא אדם אביהם ולכן הוצרך בתחילה לתקן את כל אשר קלקלו בעגל ישראל ואהרן כמו שיתבאר. והענין כי ג' מיני עבירות היו כי כללות בני ישראל חטאו במחשבה כראותם כי ויצא העגל הזה חשבו אולי יש בו קצת ממשות האמנם לא חטאו במעשה העגל כי הם לא עשו אותו וגם לא דיברו מאומה כי הערב רב הם עשוהו והם המדברים ואומרים אלה אלהיך ישראל. ולא נאמר אלהינו. ואמנם אהרן ושני בניו בלבד הם נדב ואביהו וגם ע' זקני ישראל

חטאו בחסימת פיהם ובמניעת דיבורם אשר לא הוכיחו את הערב רב בדברים כשרצו לעשות העגל כי הרי אלו לבדם העולים עם משה להר סיני כמ"ש ויעל משה ואהרן נדב ואביהו וע' מזקני ישראל והם אשר מינה משה על העם כמ"ש מי בעל דברים יגש אליהם וגם הם הרואים בעלות משה אל ההר ובבואו אל תוך הענן והגיד להם ימתינו להם מ' יום שלמים וכאשר הערב רב ראו כי בושש משה היה להם לאמר עינינו ראו את משה והוא הגיד לנו זמן עמידתו בהר המתינו עוד יום אחד על הספק כמשו"ל ואל תחטאו חטאה גדולה כזו אשר לא יהי לכם ולנו כפרה עוד אבל אהרן לבדו חטא עוד חטא אחר זולת מניעת הדבר כנ"ל כי עשה את העגל במעשה ידיו כנ"ל וגם שבנה מזבח וגרם שהערב רב הקריבו עליו עולות ושלמים לע"ז ואמנם מחשבתו וכוונתו טובה לשמים וגם בבחינת דיבור ממש לא חטא אלא במניעת דיבור.

סו.

"קרב אל המזבח", רמז לו שיתקן מה שחטא בבנין המזבח לעגל, וגרם אל הערב רב שיקריבו עליו קרבנות

זכנגד ויבן מזבח לפניו ואמנם כבר המזבח שבמשכן הי' עשוי ולכן לא היתה תקנתו אלא אא"כ במה שאמר לו קרב אל המזבח שהוא מיותר אבל רמז לו שיתקן מה שחטא בבנין המזבח לעגל וגרם אל הערב רב שיקריבו עליו קרבנות לכן כנגד ויבן מזבח קרב אל המזבח זכנגד ויעלו עולות עשה את חטאתך וכו'. ובזה יובן מה שאמרו ז"ל שנתירא אהרן ויקרב אל המזבח מפני שנדמה לו כצורת עגל הבן זה. וגם זה ענין נרמז כאן במ"ש והקרב לפני ה' וגם יתבאר למטה בפסוק קרב אל המזבח וכו'. ואחר תיקון בחינת המעשה אשר יעשה אהרן שהוא היותר חמור כנ"ל הזכיר תיקון של מניעת הדיבור שהוא יותר קל אשר בו יכללו אהרן ובניו וזקני ישראל אשר לא הוכיחו את הערב רב וישראל שלא ימו לבם אחר העגל וזהו אומרו ואל בני ישראל תדבר לאמר וכו' ובזה יובן דהל"ל

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל פה

ולבני ישראל תדבר דהוה משמע שאהרן ידבר לבני ישראל עצמן אבל אמר ואל בני כלומר ובסיבת ענין בני ישראל שחטאו והיתה הגרמא לזה מניעת תוכחתך אותם.

סז.

וירא אליכם כבוד ה', בהם לבדם בחר להראות להם את כבודו פנים בפנים, ולא אל הערב רב, כי עשו את העגל והחטיאו את ישראל ואין להם כפרה גמורה

וירא אליכם כבוד ה'. ואגב אורחינו ירמוזו כי בהם לבדם בחר להראות להם את כבודו פנים בפנים ולא אל הערב רב כי עשו את העגל והחטיאו את ישראל ואין להם כפרה גמורה. וז"ש וירא אליכם ע"ד שביארנו בפרשת ויקהל וכו'.

סח.

קרב אל המזבח, כנגד מה שבנית מזבח לעגל, לכן עתה קרב אל המזבח הידוע שהוא האמיתי אשר לפני ה', לכפר בנין המזבח האחר – ולהיות כי אתה חטאת וגם גרמת בחטאתך להחטיא גם את ישראל, אם בכוונתך מחשבה רעה, ואם שהערב רב העלו עולות ושלמים על המזבח ההוא, לכן צריך שתכוון במעשה קרבנך לכפר בעדך וגם בעד העם – כדי לכלול גם מה שהחטיא את הערב רב, לזה לא קראם בשם בני ישראל ולא בשם עדה כבתחילה, אלא בשם העם סתם, לכלול גם הערב רב

קרב אל המזבח וכו'. ולכן אמר לו קרב וכו' ירצה כנגד מה שבנית מזבח לעגל כמ"ש ויבן מזבח לפניו לכן עתה קרב אל המזבח הידוע שהוא האמיתי אשר לפני ה' לכפר בנין המזבח האחר. ולהיות כי אתה חטאת וגם גרמת בחטאתך להחטיא גם את ישראל. אם בכוונתך

מחשבה רעה כנ"ל ואם שהערב רב העלו עולות ושלמים על המזבח
 ההוא. לכן צריך שתכוון במעשה קרבנך לכפר בעדך וגם בעד העם
 אמנם כשתעשה קרבן העם אשר הם לא החמיאו אותך לכן וכפר בעדם
 על ידי הקרבן שלהם ולא תכפר בקרבתם גם בעדך כמו בקרבן שלך.
 וכדי לכלול גם מה שהחמיא את הערב רב כנ"ל, לזה לא קראם בשם בני
 ישראל ולא בשם עדה כבתחילה, אלא בשם העם סתם, לכלול גם הערב
 רב, אז נתכוון אהרן אל כל אשר ציווהו משה וכנגד קרב אל המזבח
 אמר ויקרב אהרן אל המזבח. וכנגד ועשה את חטאתך וכו'. וישחט את
 עגל החטאת אשר לו.

ס.ט.

כאשר בני ישראל חטאו במוכרם את יוסף למצרים הנקרא
 עגל, המשיכו את יעקב אביו ובניו וירדו אחריו למצרים
 בגלות, לכן לא היו ישראל יכולין ליגאל עד אשר ויקח משה
 את עצמות יוסף עמו – אלו לא מכרו את יוסף, היו תמיד
 בארץ כנען ושם היו מקבלין את התורה, ועתה בצאתם
 ממצרים, אף כי נגאלו, באה להם רעה אחרת, כי נתערבו
 עמהם הערב רב, וגרמו להם כל הרעות, עד אשר לסיבתם
 מתו במדבר, ובפרט עון העגל, וכוונת הערב רב היתה, יען כי
 ידעו כי היה מוכרח שישבו בני ישראל את עצמות יוסף
 למקום שגנבוהו, ובראותם כי בושש משה המוליך את
 עצמות יוסף עמו, בחרו לעשות צורת עגל תמורת יוסף, כי
 בזכותו יורה אליהם את הדרך ילכו בה

וכאשר בני ישראל חטאו במוכרם את יוסף למצרים הנקרא עגל
 המשיכו את יעקב אביו ובניו וירדו אחריו למצרים בגלות ואל
 זה רמזו רז"ל במ"ש משל לפרה שלא היתה נמשכת בעול והמשיכו את
 העגל וכו' ולכן לא היו ישראל יכולין ליגאל עד אשר ויקח משה את
 עצמות יוסף עמו. עוד רעה אחרת גרמו להם כי אלו לא מכרו את יוסף

הי' תמיד בארץ כנען ושם היו מקבלין את התורה ועתה בצאתם ממצרים אף כי נגאלו באה להם רעה אחרת כי נתערבו עמהם הערב רב וגרמו להם כל הרעות עד אשר לסיבתם מתו במדבר ובפרט עון העגל כנודע וכוונת הערב רב היתה יען כי ידעו כי הי' מוכרת שישבו בני ישראל את עצמות יוסף למקום שננבחוהו ובראותם כי בושש משה המוליך את עצמות יוסף עמו בחרו לעשות צורת עגל תמורת יוסף כי בזכותו יורה אליהם את הדרך ילכו בה.

פרשת קדושים

ספר עץ הדעת טוב – פרשת קדושים

ע.

הערב רב אף על פי שנתגיירו ונתחייבו בכל המצות כגר כאזרח יהיה, אבל לענין קדושים תהיו לא נכנסו בכלל, כי ענין קדושה לשון פרישות, שיהיו מופרשים ומובדלים לעם סגולה בקדושה נפלאה כמו שאני ה' קדוש ומופרש מכל צבא המרום ומן ע' שרי ומלכי ע' אומות כך אתם שבחרתי בכם להיותכם עמי ואני אלהיכם תתדמו אלי להיותכם מופרשים וקדושים יותר מכל ע' אומות תחתונות, וז"ש דבר אל כל "עדת בני ישראל", עדה בפני עצמו מובדלת מן הערב רב, ותדבר להם תחילה שבחם, כי אין הערב רב נכנסים עמם בחשבון לכל דבר שבקדושה, כי אלו בני ישראל, ואלו בני ע' אומות, ואח"כ שתגדיל שבחם בעיניהם, אח"כ ואמרת אליהם א"כ ראוי הוא שקדושים תהיו מכל העמים ואפילו מן הערב רב, ותתדמו אלי, כי קדוש וכו'.

או ירצה כיון באומרו אל כל עדת בני ישראל ע"ד מה שפרשנו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל כי הפרישם מן הערב רב ולא רצה

לקבל מהם נדבת המשכן מפני נדבת זהב העגל שכ' בהם ויתפרקו כל העם את נזמי וכו' ולא כתיב בני ישראל והנה הערב רב אע"פ שנתגיירו ונתחייבו בכל המצות כגר כאזרח יהי' אבל לענין קדושים תהי' לא נכנסו בכלל כי ענין קדושה לשון פרישות כנ"ל שיהי' מופרשים ומובדלים לעם סגולה בקדושה נפלאה כמו שאני ה' קדוש ומופרש מכל צבא המרום ומן ע' שרי ומלכי ע' אומות כך אתם שבחרתי בכם להיותכם עמי ואני אלהיכם תתדמו אלי להיותכם מופרשים וקדושים יותר מכל ע' אומות תחתונות כמ"ש אתה אחד וכו' ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ וכו'. וז"ש קדושים תהיו כיון שקדוש אני ה' אלהיכם כנזכר וז"ש דבר אל כל עדת בני ישראל עדה בפני עצמו מובדלת מן הערב רב ותדבר להם תחילה שבחם כי אין הערב רב נכנסים עמם בחשבון לכל דבר שבקדושה כי אלו בני ישראל ואלו בני ע' אומות ואח"כ שתגדיל שבחם בעיניהם אח"כ ואמרת אליהם א"כ ראוי הוא שקדושים תהיו מכל העמים ואפילו מן הערב רב ותתדמו אלי כי קדוש וכו'.

עא.

ואם תאמר למה לא תצוה גם את הערב רב בכך, כיון שנתגיירו והושוו בכל המצות, לזה אמר איש אמו וכו', כי הנה רוב המצות החמורות שבתורה אינם יכולים לקבל, כיבוד אב ואם שנזכר שכרה למען ייטב לך בעוה"ז ולמען יאריכון ימיך בעוה"ב להיותה חמורה מכל המצות, אם כן לכם בני ישראל שכתוב בכם ויתילדו על משפחותם בס' יחוסיהם עד יעקב אבינו, תוכלו לקיים איש אמו ואביו תיראו, אבל הערב רב או האומות אינם מכירים אביהם ואמם, כי כולם נואפים ממזרים, ואיך אצוה אותם איש אמו ואביו, ואינם מכירים מי אביהם – שבטי יה עדות לישראל שאין בהם פסולת, משא"כ בערב רב – בשבת כתיב כי אות היא ביני וביניכם וכו' וגוי ששבת חייב מיתה כי לא ניתן

אלא לישראל, והרי השבת שקולה ככל התורה כולה –
עבודה זרה החמורה מכל התורה, כבר הערב רב עבדו עבודה
זרה באומרם קום עשה לנו אלהים וכו' וכתוב ויעשהו עגל
מסכה. כי קב"ה קנטרין היה בו כמנין מסכה והרי עברו על
ואלהי מסכה לא תעשה, והרי עשו אלהי מסכה, עזבו
אלהים חיים הנותן להם מן מן השמים ועבדו לשור אחד
שהם נותנים לו עשב משלהם ואוכלו

וא"ת למה לא תצוה גם את הערב רב בכך כיון שנתגיירו והושוו בכל
המצות לז"א איש אמו וכו'. ירצה הנה רוב המצות החמורות
שבתורה אינם יכולים לקבל. הראשונה ככיבוד אב ואם שנזכר שכרה
למען ייטב לך בעוה"ז ולמען יאריכון ימך בעוה"ב להיותה חמורה מכל
המצות כמשז"ל וא"כ לכם בני ישראל שכתוב בכם ויתילדו על
משפחתם בס' יחוסיהם עד יעקב אבינו תוכלו לקיים איש אמו ואביו
תיראו. אבל הערב רב או האומות אינם מכירים אביהם ואמם כי כולם
נזאפים ממזרים כנודע ביחוס תולדות עשו כמה ממזרים ה' בהם צבעון
וענה וקרא ותמנע וכו' גם בערב רב שהיו מצרים כתיב בהם ומצרים ילד
וכו' ואת כסלוחים ואת פתרוסים אשר יצאו משם ר"ל מבין פתרוסים
וכסלוחים יצאו הפלשתים כולם ממזרים ואיך אצוה אותם איש אמו
ואביו וכו'. ואינם מכירים מי אביהם וכמ"ש שבטי יה עדות לישראל שאין
בהם פסולת משא"כ בערב רב. גם ענין השבת כתיב כי אות היא בני
ובניכם וכו' וגוי ששבת חייב מיתה כי לא ניתן אלא לישראל כמ"ש ואת
שבתותי תשמרו. והרי השבת שקולה ככל התורה כולה. גם ענין הע"ז
החמורה מכל התורה הלא היא אל תפנו וכו' כבר הערב רב עבדו ע"ז
באומרם קום עשה לנו אלהים וכו' וכתוב ויעשהו עגל מסכה. כי קב"ה
קנטרין ה' בו כמנין מסכה והרי עברו על ואלהי מסכה לא תעשה. והרי
עשו אלהי מסכה וזה רמז באומרם מסכה גם עברו אז על אל תפנו אל
האלילים כי לא עשאוה אלא אשר ילכו לפנינו להורות להם הדרך ילכו
בה להיותם פונים אחריו היפך מן אל תפנו וכו' גם קראם אלילים בלשון
כנודע כי העגל יצא מורכב משור וחמור אשר עליו נאמר ידע שור

קוניתו וחמור אבוס בעליו גם רמז אל מה שאמר הכתוב כתבנית שור אוכל עשב ונודע כי כל השורים וגם כל הבהמות אוכלין עשב. אבל הכונה כי יצא כתבנית השור וגם אוכל עשב כמוש"ל וזה להורות חרפתם כי עזבו אלהים חיים הנותן להם מן מן השמים ועבדו לשור אחד שהם נותנים לו עשב משלהם ואוכלו. והרי האלוה הגרוע הזה אליל נקרא כלא הי' גרוע בתכלית וזה כוון באומרו אלילים.

פרשת במדבר

ספר עץ הדעת טוב – פרשת במדבר

עב.

הערב רב היו לאין קץ מרובים מן ישראל, וגם הם נתגיירו וקבלו התורה, אם כן למה ציוה ה' למנות את ישראל לידע מספר צבאיו יתברך וכמה הם נחלתו וגם את הערב רב גרים שנתגיירו ימנה ג"כ אותם עמהם, כי אעפ"י שנתגיירו אינם נקראים עם ה' ונחלתו אלא ישראל לבדם, כי תכלית המספר הזה לישא ולרומם את ראש בני ישראל לבדם ולא את הערב רב – בני ישראל יש להם יחס גדול בכמה מיני יחוסים, משא"כ בערב רב בני זנונים המה ואין להם יחס כלל

שאז את וכו' כבר ביארנו שתי הבנות הא' לשון הסרת ראש אם לא יזכו והב' נשיאות ראש ומעלה אם יזכו עוד פי' ג' מלשון נשיאות ראש ומעלה כנ"ל ג"כ. והענין כי הנה הערב רב היו לאין קץ מרובים מן ישראל וגם הם נתגיירו וקבלו התורה וכתוב כגזר באזרח יהי' וכו' וא"כ למה ציוה ה' למנו' את ישראל לידע מספר צבאיו ית' וכמה הם נחלתו וגם את הערב רב גרים שנתגיירו ימנה ג"כ אותם עמהם לז"א שאז וכו' במה שבארנו בכל הפרשיות הקודמו' מן ויהי בשלח ואילך כי אעפ"י

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאר"ל צא

שנתגיירו אינם נקראים עם ה' ונחלתו אלא ישראל לבדם ולזה הזכיר המספר בלשון נשיאות לרמוז כי תכל'ה המספר הזה לישא ולרומם את ראש בני ישראל לבדם ולא את הערב רב והכרית הדבר ממז"ש למשפחותם וכו' כי הנה בבני ישראל יש להם יחס גדול בכמה מיני יחסים כמו שנבאר עוד בדרך הד' הלא הם משפחותם ובית אבותם והיותם בני ישראל משא"כ בערב רב בני זנונים המה ואין להם יחס כלל.

פרשת בהעלותך

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בהעלותך

עג.

אמנם בני ישראל שהיו עבדים במצרים והורגלו בלחם צר לא הרגישו שחסר להם בשר, אבל האספסוף שהיו מצרים שרים ונכבדים ערב רב ר"ל במעלה ובעושר כי לזה לא אמר ערב הרבה אלא ערב רב, והיו רגילין בתענוגי מלכים, נתאו לאכול בשר, האמנם אמרו בלבבם אם בני ישראל שהם עתה ראשים עלינו מסתפקים בלחם לבד אין לנו פה לשאול בשר, ולכן התחכמו להסית את ישראל

והאספסוף אשר בקרבו וכו'. בני ישראל וגם הערב רב ה' להם מקנה עצום כמז"ש וממקנה בני ישראל לא מת אחד ומקנה רב ה' לבני ראובן וכו'. וגם ערב רב עלה אתם וכו' ואמנם רצו כי מאחר אשר ה' אלהיהם מוליכם במדבר ציה מליחה וינהלם בלחם ומים בלבד ואין מחסור כל לפניו יתב' כמז"ש זה ארבעים שנה וכו' לא חסרת דבר כמו שהוריד להם לחם מן השמים אינו כבודו לתת להם לחם בלבד כי אין עליו לשורת לתת להם גם בשר וכמו שכבר קדם להם תיכף. בצאתם ממצרים בפ' בשלח בתת ה' לכם בשר בערב לאכול ולחם

צב הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

בבוקר לשבוע ולא ישחטו המקנה אשר להם שישאר להם בכניסתן לארץ. ואמנם בני ישראל שהיו עבדים במצרים והורגלו בלחם צר לא הרגישו בזה אבל האספסוף שהי' מצרים שרים ונכבדים ערב רב ר"ל במעלה ובעושר כי לזה לא אמר ערב הרבה אלא ערב רב והי' הגילין בתענוגי מלכים נתאוו לאכול בשר האמנם אמרו בלבכם אם בני ישראל שהם עתה ראשים עלינו מסתפקים בלחם לבד אין לנו פה לשאול בשר ולכן התחכמו להסית את ישראל וז"א התאוו תאוה כי התאוו פועל יוצא לאחרים כי גרמו לישראל שגם הם יתאוו תאוות הבשר ואז וישובו ויבכו גם בני ישראל נוסף על האספסוף ויאמרו מי יאכילנו בשר חנם כענין המן ולא נצטרך לשחוט את מקנינו. ואמנם מהראוי לישראל שיוסרו מענין המתאוננים שקדם וחזרו עתה וישובו ויבכו. וישובו לחטוא לפניו ית'. וא"ת מה לכם לבני ישראל לבכות על הבשר אשר מעולם לא אכלתם אותו כי הייתם בחומר ובלבנים עבדים לפרעה לז"א זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם כמ"ש ז"ל כי בלכתם להביא חבית של מים לאדוניהם המצריים הי' השי"ת מזמין להם דגים בתוך החביות ואוכלים חנם בלי דמים אעפ"י שבשר בהמה לא היינו אוכלים ועוד אחרת כי גם אם לא היינו אוכלים במצרים בשר הנה הי' הירקות הלחים המרטיבים הגוף מצוים בשופע את הקישואים וכו'. ועתה אשר השי"ת הוציאנו מבית עבדים לעם סגולתו מאכילנו לחם צר לא בשר ולא דגים ואפילו ירקות לחים אלא ונפשינו יבשה בלחם צר בלתי אל המן עינינו ואפי' הלחם הזה לברו איננו מובטח בידינו אבל אל המן ההוא עינינו תלויות בכל בוקר ובוקר עד שיומטר מן השמים וז"ש בלתי אל המן עינינו ואין זה כבודו ית' כי מאחר שמוזונתינו מוטלין עליו כנ"ל ויש בידו יכולת לכל אשר יחפוץ כמו שמוריד לנו מן השמים שהוא פלא פלאים הגם בשר שליו הנמצאים בארץ השפלה יוכל לתת. וא"כ אין זה אלא מחוסר אהבתו אותנו כי יכולת גדול לו ית' להאכילנו בשר כי מזון העבד מוטל על רבו ולא בצרות עין ח"ו.

עד.

ענין מתאוננים – ותבער במ אש ה' לשורפם ולכלותם לאין מרפא, אלו לא היו בני ישראל רק ערב רב – גם אשר בערה במ אש ה' בהערב רב, עם כל זה לא רצה הקב"ה לכלותם כולם, אבל ותאכל בקצה המחנה שלהם ולא בכולו, וזה לראות אולי ישובו בתשובה, ואז והיתה להם בושה לצעוק אל ה', כי הכירו חטאם שנתכוונו לשתעלה רעתה באזניו וישליכם ולכן ויצעק העם אל משה ויתפלל וכו' ותשקע האש במקומה ולא נתפשטה יותר, כי זה היה רצונו יתברך כשישובו בתשובה, ועדיין ראה הוא יתברך כי כיון ששרשם רע ומר ולא שבו אלא מיראת האש, מוכרח הוא שבמרדס הם עומדים, ולכן נקרא שם המקום ההוא הפרטי שהוא בקצה המחנה "תבערה", כדי שלא יוסיפו עוד לחטוא, כי יזכרו כי הנה במ ממש בערה אש ה', ולולא שבו בתשובה לא היתה נשקעת במקום פרטי, שאין זה טבע האש ואם יחטאו תחזור האש ותאכלם לגמרי – כיון ששרשם מר הוסיפו עוד לחטוא

ויהי העם כמתאוננים וכו'. והביאור ע"ד מה שפירשנו בפ' שלח לך כי כל כוונתם היתה לפי שלא היו מתרצין לקבל עול תורה ומצות וכמש"ל על זכרנו וכו' חנם חנה בלי מצות וכמש"ל תואנה הם מבקשים ולפרוש מאחרי המקום אמנם לא פרשו רז"ל מה היא התואנה הפרטית ונלע"ד כי כיוון שלא היתה להם עילה רק כוונתם רעה בלבד כנ"ל לכן היו כעין קצים בחייהם כעין החולה שמתאווה לאכול ואינו אוכל כך אלו היו צועקי' ומתאוננים ונאנחים ולא היו מוציאים מפייהם דבר כלל כי לא היו להם טל מה יתאווננו וכל כוונתם היתה שהקב"ה הבוחץ לבות וכליות יראה כוונתם וישליכם מעל פניו ויניחם כרצון תאוותם כי עבדא בהפקירא ניהא ליה וז"ש ויהי העם כמתאוננים כי לא היו מתאוננים ממש כי לא היו להם מקום עילה להתאוון אבל הראו עצמם כמתאוננים

צד הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

עד תעלה רעתם שמבקשים לפרוק עול ויעלה עד אזני ה' ויבין כוונתם אך הם לא היו מוציאים קול מפיהם.

ולהורות כי לא ה' תואנה מסוימת רק לפרוק עול לכן נסמכה פרשת מתאוננים בסוף פרשת המסעות לומר כי כל מזה שהי' הקב"ה חפץ להגדילם בהגלי מלוכה ולנחותם בענני כבוד כמ"ש וענן ה' עליהם יומם וכו' והם אדרבה היו קצים בו ית' ובתורתו ומתאוננים לפרוש מאחריו כנ"ל והנה אעפ"י שלא דברו בפיהם וישמע ה' כאלו הוציאו הדברים בפיהם כיוון שראה שכל כוונתם היתה לשמא יבין וישמע ויקיץ בהם ויניחם ולכן ויחר אפו כי לא היו דבר פרטי שיוכל לתקנו רק שורש רע ומר שאין לו תרופה כלל ולכן ותבער במ אש ה' לשורפם ולכלותם לאין מרפא כי גם להם אין תרופה כנ"ל. ואמנם אלו לא היו בני ישראל רק ערב רב וז"ש ויהי העם וכו' ונודע כי היו הולכים אחר מחנה ישראל עם הצאן והבקר וימצא כי כאשר בערה במ ממש אש ה' הנה השריפה לא היתה רק בקצה המחנה של ישראל כי שם מקומם כנ"ל וז"ש ותאכל בקצה המחנה.

אז ירצה כי המחנה הזה יחזור אל מחנה הערב רב עצמו ויאמר כי גם אשר בערה במ אש ה' עכ"ז לא רצה הקב"ה לכלותם כולם אבל ותאכל בקצה המחנה שלהם ולא בכלו וזה לראות אולי ישובו בתשובה ואז והיתה להם בושח לצעוק אל ה' כי הכירו חטאם שנתכוונו לשתעלה רעתה באזניו וישליכם ולכן ויצעק העם אל משה ויתפלל וכו' ותשקע האש במקומה ולא נתפשטה יותר כי זה ה' רצונו ית' כשישובו בתשובה ועדיין ראה הוא ית' כי כיון ששרשם רע ומר ולא שבו אלא מיראת האש מוכרת הוא שבמרדם הם עומדים ולכן נקרא שם המקום ההוא הפרטי שהוא בקצה המחנה כנ"ל תבערה כדי שלא יוסיפו עוד לחטוא כי יזכרו כי הנה במ ממש בערה אש ה' ולולא שבו בתשובה לא היתה נשקעת במקום פרטי שאין זה טבע האש ואם יחטאו תחזור האש ותאכלם לגמרי והנה כיון ששרשם מר הוסיפו עוד לחטוא וז"ש והאמפסוף וכו' ירצה כי

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל צה

אותם שאכלה האש היו מפוזרים בקצה המחנה של ערב רב כנ"ל ועתה אותם שהיא נאספים וממיצעים בתוך קרבו של המחנה הנ"ל שנשארו ע"י התשובה ותפלת משה חזרו לחטוא כי היהפוך כושי עורו וכו' אמנם נתייראו מן האש ולכן לא היו כבתחילה כמתאונני אשר מראים עצמן מתאוננים על תאוות רבות לאין קץ וגם כי לא הזכירום בפיהם לתכלית רע שיבין הקב"ה כוונתם וישליכם אבל עתה התאונו ממש בלתי אנינה והזכירו שאלתם בפיהם וגם כי היתה תאוה אחד פרטיית כי עתה אין מקום להשי"ת להענישם ואדרבה יתן להם שאלתם ואם לא יתן להם פתחון פה להתרעם.

וְחָזַר הכתוב לפרש שני דברים הנ"ל הנרמזים בהתאונו תאוה ופירש כי ענין התאונו הוא כי ויאמרו אמירה גמורה וענין התאוות הפרטית הוא מי יאכילנו בשר ואזמרו וישובו ירצה כי כמו שהאספסוף חטאו תחלה באופן אשר כשחזרו שנית לחטוא יצדק בהם מלת וישובו ג"כ יצדק בבני ישראל לאמר וישובו בערך האספסוף כי הם חטאו תחלה ובני ישראל הוסיפו גם הם לחטוא כמו האספסוף, או ירצה כי מלת וישובו ויבכו נקשר עם שלמעלה כי האספסוף בתחלה התאונו תאוה ואח"כ הם עצמם וישובו עוד ויבכו ג"כ ואח"כ אמר כי גם בני ישראל חטאו כענין האספסוף ואז ויאמרו כולם מי יאכילנו בשר.

עה.

אחר הבכיה הגלויה כשראום בני ישראל את הערב רב בוכים, בכו גם הם, ואז נתחברו יחד שניהם, והזכירו ויאמרו בפיהם מי יאכילנו בשר, האספסוף בוכה על שתיהן, העריות בלב והבשר בפה, ובני ישראל בוכין על הבשר בלבד ובפיהם, ולא היה בלבם תאוה אחרת מענין העריות

או ירצה והאספסוף וכו' יובן במשז"ל זכרנו את הדגה רב אמר דגים ממש ושמואל אמר עריות וכו' גם אמרו בוכה על עסקי עריות

משפחותיו וכו'. והענין כי אמר שהאספסוף אשר בקרבנו התאוו תאוה עריות שהיא סתם תאוות הגוף. והיצה"ר אבל נתיראו לאמר בפה אח"כ האספסוף עצמו עשו ב' פעולות הא' הוא וישובו כי הוסיפו להתאוות תאוה אחרת והיא ענין אכילת הבשר שנזכרה אח"כ וגם זו לא הזכירה בפה הב' היא ויבכו ואמנם הבכיה היתה בגלוי אבל לא נודע על איזה ענין הי' כלל כי הרי עדיין לא הזכירו שום אחת משתיהן ואחר הבכיה הגלויה כשראום בני ישראל את הערב רב בוכים בכו גם הם ואז נתחברו יחד שניהם והזכירו ויאמרו בפיהם מי יאכילנו בשר האספסוף בוכה על שתיהן העריות בלב והבשר בפה ובני ישראל בוכין על הבשר בלבד ובפיהם ולא הי' בלבם תאוה אחרת מענין העריות. והנה אפשר לאמר כי ענין השליו הנזכר בפרשת בשלח נפסק בשנה השנית ולכן שאלו מי יאכילנו בשר וז"ש ועתה נפשינו וכו' כלומר עתה כי כבר נפסק השליו הניתן אז לנו בערב בשר לאכול הנה נפשינו יבשה ואין כל רק המן לבדו אליו עינינו כי משתי הבטחותיו בתת לכם בערב. בשר לאכול ולחם בבוקר לא ניתן לנו עתה רק הלחם שהוא המן.

אז ירצה כי ודאי מאמרו ית' בתת לכם בערב בשר לא שב ריקם ח"ו ועוד ראייה לזה כי לא נזכר הסתלקותו עד עתה כלל אבל כפי זה יקשה אומרם מי יאכילנו בשר וגם אומרם ועתה נפשינו יבשה וכו' בלתי אל המן עינינו.

עו.

הערב רב תואנה הם מבקשים וכל כוונתם לפרוק עול, התאוו תאוה אחרת לאכול גם בשר בבוקר ובערב

והנראה כי בצאתם ממצרים חפשים מן העבודה הקשה הי' מתרצים במה שהבטיחם השי"ת בשר בערב ולחם בבוקר וכמ"ש ונפש רעבה כל מר מתוק ועתה בשנה השנית וישמן ישורון ויבעט כמ"ש

נפש שבעה תבזז נופת ובפרט כי הערב רב תואנה הם מבקשים וכל כוונתם לפרוק עול כנ"ל התאוו תאוה אחרת לאכול גם בשר בבוקר ובערב דמיון המן שהוא הלחם בבוקר' ובערב ומ"ש מי יאכילנו בשר ר"ל גם בבוקר כי ביום היתה בכיה זו ולא בערב שהוא לילה ממש כנדודע.

וז"ש זכרנו וכו' אשר נאכל לשון הווה כי בכל שעה היינו אוכלים דגה וקשואין וכו' וכמשו"ל מאין הי' להם דגים כשהיו ממלאיה מים מן המעיין היו דגים נכנסים לתוך כריהם וכשנכנסין ללקוט תבן מן השדות לוקטין קשואין וכל זה הי' ביום ולא בלילה. והנה ק"ו ומה אם היותינו במצרים שהיינו כגויי הארץ וז"ש חנם מן המצות שנית כי היינו עבדים ועכ"ז הי' השי"ת עושה עמנו נסים בענין הדגים כנ"ל בכל שעה מן היום ואמנם ועתה אשר נכנסנו תחת כנפי השכינה ועוד שנית כי אנו מלכים בי"ב דגלי מלכות וענני כבוד למה נפשינו יבשה אין כל בלתי המן לבדו וכי המלכים אוכלים כל היום לחם יבש לבדו בלתי לפתן לא בשר ודגים ולא פירות קשואין ואבטיחים ועוד אחרת כי הרי הגדולים יכולים לסבול אבל מה יעשו הנשים ובפרט המעוברות אשר בטבעם להתאוות תמיד ובפרט מאכלות אלו דגים ואבטיחים וכו' המיוחדים לנשים ההרות כמשו"ל ולכך לא הזכיר הכתוב רק את אלו בלבד וגם בזה יתורץ מה שהקשו רז"ל והלא מקנה רב הי' לבני ראובן וכו' וגם כי 'תגרי גויים מוכרין להם וראי' לזה ממ"ש ויתד תהי' לך על אזניך וכו' אבל השאלה היא כי למה הי' מפרנס בבשר בערב לבדו ובכל שאר היום מן לבדו ואם הוא מפני שהיו להם מקנה רב א"כ למה היו נותן להם בשר אפי' בערב ויותר טוב הי' או בשלא יתן להם בשר כלל או בבוקר ובערב ולא וראה ח"ו חולשא ביכולתו וכמ"ש היד ה' תקצר ולהורות כי שאלתם בשר הי' ביום לז"א בלתי אל המן עינינו כלומר כי אמת הוא שנותן לנו בשר אלא שהוא בערב ואנו צריכין לאכלו ביום ועינינו רואות משא"כ בלילה ובזה יתורץ שהל"ל נפשינו יבשה אין כל זולתי מן ולמה נכנס בנפשינו ויצא במלת עינינו או ירצה זכרנו וכו' כי כמו שהדגה היינו אוכלים חנם מן המצות כי אין בהם הלכות שחיטה וחנב ודם כן ע"ד זם היינו רוצים

לאכול הבשר חנם מכל מצות כי כוונתם לפרוק עול ח"ש מי יאכילנו ולא מי יתן לנו בשר כי כבר הי' להם מקנה רב ובזה הותרה השאלה ההיא.

והמזן וכו' כפי מה שפירשנו באמת הי' מתרעמים וא"כ איך הקב"ה ויתר אף ה' מאד וגם בעיני משה רע ולזה בא הכתוב לתודיע רוע של כוונתם כי תואנה הם מבקשים כמו שנתבאר לעיל והראי' לזה כי הרי כל דבריהם שקר כי הנה המזן כזרע גד וכו' ירצה במשז"ל במס' עירובין חשוכי בנים לא יאכלו גדגודניות והיא זרע גד הנזכר כאן וסיפר כי טבע סגולת המזן למעט תאוות היצה"ר כדמיון זרע גד ולכן נקרא כן מלשון גודו אילנא כי חותך ומפסיק תאוות האדם ואפי' זרע האדם ויען כוונתו ית' למעט תאוות יצרם לשיעסקו בתורה ויהיו כמלאכי השרת כמשז"ל על לתה אבירים אכל איש וכן ביום אשר עוסקים בתורה יאכלו את המזן לבד לסיבה הנ"ל ובערב לפרות ולרבות יאכלו בשר המרבה הזרע והבשר כנודע א"כ כוונתו ית' היא לעובתם כנ"ל ולא לחולשת יכולתו ח"ו והרי טענה זו תספיק אל בחינת השי"ת, ועתה יטעון איך דבריהם שקר והתחיל בסיפור שבתו של מן הראשונה בענין מראהו כי תאוה הוא לעינים כי עינו כעין הברדלח זך כאבן יקרה וזה כנגד מ"ש בלתי אל המזן עינינו הב' בענין מיעוט הטורה וז"ש שמו העם ולקמו כי בהטיית האיש גופו בקרקע בפתח ביתו חיכף ולקמו משא"כ באסיפת הדגים והשליו והפירות וזה כנגד מ"ש אשר נאכל במצרים חנם בלתי טורה. הג' וטחנו וכו' וכמשז"ל והלא לא ירד לריחיים ולמדוכה מעולם אלא מלמד שהיו משתנה המזן להם לכל הנמחנים ברחיים ולכל הנדחים ולכל המתבשלי' וזה כנגד מ"ש ועתה נפשינו יבשה לחם יבש בבוקר בלי לפתן.

עז.

כשהערב רב ראו שגם בני ישראל בוכים עמהם על הבשר,
לא יכלו נשוא, וחזרו לבכות גם על התאוה הראשונה של
העריות, עד ששמע משה בפירוש

וישמע זכו' אחר אשר הערב רב ראו גם בני ישראל בוכים עמהם על
הבשר לא יכלו נשוא וחזרו לבכות גם על התאוה הראשונה
של העריות עד ששמע משה בפירוש וז"ש וישמע משה את העם לבדו
הוא האספסוף כי גם בכיתו היתה למשפחותיו על עריות משפחותיו ולכן
עתה ויחר אף ה' מאד ויחר על הבשר ומאד על העריות, או ירצה כי
השי"ת היודע הלבבות ויחר אפו מתחילה אבל עתה שגילו כוונתם הנדיל
חרון אפו מאד יותר מבתחלה בראותו חציפותם אך משה שעתה נתחדש
אליו כוונתם יען כי ראהו בעיניו היה רע אחד בלבד והוא זה של עתה
ולא בתחילה וז"ש ובעיני משה רע, ולסייע לרז"ל האומרים למשפחותיו
על עסקי משפחות הוא כי הרגישו דאם כפשומו הל"ל וישמע משה את
העם איש בוכה פתח אהלו למשפחותיו או וישמע את העם למשפחותיו
איש בוכה פתח אהלו אך ירמוז וישמע העם שהי' בוכה על עסקי
משפחותיו כי הרי עד עתה לא הותרו כי אם איש פתח אהלו זו אשתו
בלבד.

עח.

בראות משה כי בענין העריות לא חטאו ישראל רק בענין
הבשר לבדו הוא שנשתתפו עם הערב רב, לכן לא נתעסק רק
בענין הבשר לבד, כי הוא נוגע לישראל עצמן – תחילה אני
מתרעם למה הרעות לעבדך, כי עם שמה שהוצאתי ערב רב
היה להיות עבדיך, והייתי חושב לשרתיך בגייר אותם,
והראיתי בעצמך כאלו חטאתי והרעותי בהוציאם אותם, כי
הרי אמרת לך רד כי שחת עמך אשר הוצאת שלא כרצוני,

ועוד יש גדולה מזו כי אדרבה שכר גדול הי' לך ליתן לי על שהוצאתים וגיירתים ולהיות מוצא חן בעיניך, ולא די זה אלא שעשיתנו רע

ויאמר וכו' משה בראותו כי בענין העריות לא חטאו ישראל רק בענין הבשר לבדו הוא שנשתתפו עם הערב רב לכן לא נתעסק רק בענין הבשר לבד כי הוא נוגע לישראל עצמן ולפיכך כיוון שבשאלת הבשר אין להאשים אותם כי כראוי הם שואלים לכן מצא מקום להתרעם וזה כי בשלמא הערב רב הוא הוציאם וברין הוא לסבול משאם כמ"ש ז"ל על כי שחת עמך אבל ישראל שהם עמך ונחלתך למה תמתין עד יצעקו אלי וישימו משאם עלי ורואה עתידות אתה ורואה ויודע משאלותם ותוכל ליתן להם בשר טרם ישאלו. ותחילה אני מתרעם למה הרעות לעבדך כי עם שמה שהוצאתי ערב רב הי' להיות עבדיך והייתי חושב לשרתיך בנייר אותם והראיתי בעצמך כאלו חטאתי והרעותי בהוציאם אותם כי הרי אמרת לך רד כי שחת עמך אשר הוצאת שלא כרצוני וזו קושיא קלה ועוד יש גדולה מזו כי אדרבה שכר גדול הי' לך ליתן לי על שהוצאתים וגיירתים ולהיות מוצא חן בעיניך ולא די זה אלא שעשיתנו רע וז"ש למה הרעות ולמה לא מצאתי.

עט.

למה הרעות לי לשום משא כל העם לרבות גם ישראל, בשלמא הערב רב, ניחא שתשים משאם עלי שאצטרך אני להתפלל עליהם, אבל משא ישראל למה, וכי האנכי הריתי, כענין האם אם אנכי ילדתיהו, כענין האב לשתאמר אלי שאהו וכו', והרי הערב רב לבדו אנכי ילדתיהו, כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואנכי ילדתיים, וילדי הם, אבל ישראל הנרמז בריבוי כל העם הזה אתה אביהם, כמו שכתוב בנים אתם לה' אלהיכם, ולמה תאמר אלי שאהו לישראל בחקיק' – היה ראוי שנחלק המשא בינינו, אתה לישראל,

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קא

ואני לערב רב, אבל אנכי לבדי לא אוכל לשאת את כל העם,
הם ישראל וערב רב – איני צועק אלא על הטורח, כי כבד
הוא הטורח הזה בעצמו לסבול צעקת ישראל וערב רב
ותרעומותיהם

אז ירצה כפשטו למה הרעות לי לשום משא כל העם לרבות גם
ישראל ובשלמא העם נחא שתשים משאם עלי שאצטרך אני
להתפלל עליהם אבל משא ישראל למה וכי האנכי הריתי כענין האם אם
אנכי ילדתיהו כענין האב לשתאמר אלי שאהו וכו' והרי הערב רב לברו
אנכי ילדתיהו כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואנכי ילדתיים וילדי הם
אבל ישראל הנרמז בריבוי כל העם הזה אתה אביהם ואמנם כמ"ש בנים
אתם לה' אלהיכם ולמה תאמר אלי שאהו לישראל בחקך ולכן לא אמר
שאם שהי' כולל גם לערב רב והנה ישראל מחויב אתה לישאם כי כבר
נשבעת לאבותיו וז"ש אשר נשבעת לאבותינו, לא וכו' אינו ח"ו קץ
בעבודתך כי אם למיעוט יכולתי כי מאין לי לתת לכל העם ערב רב וגם
ישראל כי הרי כולם יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר כאלו ח"ו אנכי בעל
היכולת ולכן הי' ראוי שנחלק המשא בינינו אתה לישראל ואני לערב רב
אבל אנכי לבדי לא אוכל לשאת את כל העם הם ישראל וערב רב, וא"ת
והרי כל משאך אינה רק טורח תפלתך כי סוף סוף אלי תתפלל ואני הוא
הנותן לכולם לז"א גם כי כך הוא כי הנתינה כולה ממך הוא איני צועק
אלא על הטורח כי כבר הוא הטורח הזה בעצמו לסבול צעקת ישראל
וערב רב ותרעומותיהם וסוף סוף בשר ודם רימה ותולעה אני ואין בי
יכולת לסבול בפרט אם תכעם עליהם ותענישני על ידם כמו שנענש
ישעי' הנביא על אומרו ובתוך עם טמא שפתיים אנכי וכו' כנודע וכפי זה
אומרו כי כבר ממנו ירצה כי הלא ישראל נכבדים הם ממני ואולי
אתכעם ואענש עליהם וכמשז"ל על שלמה כשאמר כי מי יוכל לשפוט
את עמך הכבד הזה ואם ככה אתה עושה לי כלומר שתניח משא ישראל
עלי באולי אענש על ידם כנ"ל ויותר טוב שתהרגני נא עתה כי לא אראה
ברעתי כי לא אחטא לשאצטרך הריגה ואמות זכאי ולא חייב.

אז ירצה ויאמר וכו', כלומר ראיתי כי משא המן נתתו עלי ותיכף בהזכירי הדבר נענתי ואמרת הנני מזומן להמטיר לחם כו' ולמה לא מצאתי חן ומצאתי החן הוא לשתשים כל משא העם הזה כל הדברים עלי ותענני תיכף כי הרי על הבשר ישראל צועקים ובוכים ושערי דמעה לא ננעלו ועדיין אינך רוצה לתת להם בשר ומאין לו בשר לתת נתינה ממש והרי אין בידי רק שאלה ואתה הוא הנותן ואם ככה אתה עושה לי להחליש שאלתי וז"ש את ולא אתה כנודע הרגני וכו' ואל אראה ברעתי כי אילו הייתי טוב וצדיק בעיניך היית שם כל משא העם הזה עלי אף בענין הבשר אז השיבו השי"ת אספה לי שבעים איש וכו' כי שאלת הבשר שאינה כהוגן כו' על והמן כורע גד וכו' צריכה זכותא דרבים דעדוף ועכ"ז שהיא שאלה שלא כהוגן סופן ללקות באכילתן. וגם אפשר כי כיון שרצונו להענישם לא רצה שיחי' הבשר על ידי משה להרע ולמזבתו נתכוין שלא נתנה על ידו.

פרשת הוקת

ספר עץ הדעת טוב – פרשת הוקת

פ.

ישראל היו תוך ענני כבוד אשר היו מיישרים את הדרכים כמישור והיו מוקפין מהם לבל יכס שרב ושמש, גם ענן אחד מהם תחתיהם, והיו כרוכבים על סוסים ילכו ולא יעפו ונהנים שם מזיו השכינה, אבל הערב רב היו הולכים ברגליהם שלא על גבי ענני כבוד מוכים משמש ושרב, כי היו חוצה אל העננים, והם סובלים תוקף צער הדרך ים סוף למען לא ישובו מצרים כנ"ל שם וראו עתה שחזר להסיעם דרך ים סוף ובפרט כי זה היה אחר ארבעים שנה ואמנם

היה יכול להעבירם דרך אמצע ארץ אדום כי קרוב מאוד ליכנסם לארץ כנען וסבבם מחוץ לכל ארץ אדום היושבת בדרום ארץ כנען וגם יסבבו את ארץ מואב אשר בקרן דרומית מזרחית עד שיבואו לארץ סיחון ועוג מזרחה ומשם יכנסו ליריחו וז"ש לסבוב את ארץ אדום והנה גם ארץ מואב נרמזה במלת את יתירה וז"ש לסבוב את ארץ אדום כי כבר נצטוו אל תצר את מואב ואז ותקצר נפש העם בדרך הם הערב רב קצרה נפשם בדרך הארוך שסובביה לכלי צורך ולא נחם דרך אמצע ארץ אדום כי קרוב מאוד הוא ובזה יתורץ מה שהודיענו שהיה דרך ים סוף ללא צורך וגם מלת את יתירה וגם למה הודיענו אם היו סובבים את ארץ אדום וגם למה בכל הארבעים שנה לא קצרה נפשם אלא עתה וגם אומרו מלת נפש, והענין כי ישראל היו תוך ענני כבוד אשר היו מיישרים את הדרכים כמישור והיו מוקפין מהם לבל יכסו שרבו ושמשו גה ענן אחד מהם תחתיהם והיו כרוכבים על סוסים ילכו ולא יעפו ונהנים שם מזיו השכינה אבל הערב רב היו הולכים ברגליהם שלא על גבי ענני כבוד מוכים משמש ושרב כי היו חוצה אל העננים כנודע והם סובלים תוקף צער הדרך וז"ש בדרך ולכן קצרה נפשם ולא נפשם של בני ישראל אז וידבר העם באלקים ובמשה כי שניהם הוציאם ממצרים שלא ברשות שם הוי"ה וזהו שאמרו ז"ל השוו כבוד עבד לקונו ולא אמרו להיפך כבוד ארון לעבדו שהוא יותר עון אבל רמזו אל הנ"ל כי השוו אותו לשם אלקים בענין הזה כי כמו ששם אלקים העלה אותם בן משה העלה אותם לתקן את עצמו כי הם הסיגים שלו כנ"ל ולכן נתרעמו על שניהם למה זה העליתנו שניכם ממצרים ולא אמרו העלנו והם כבר ידעו כי נגזרה גזירה על משה למות במדבר ונשאו ק"ו בעצמן שהם הסיגים שלו וא"כ מזכרה הוא שימותו גם הם כמוהו במדבר וז"ש למות במדבר ומי הגיד להם זה.

פ.א.

אף אם בני ישראל מתו במדבר היו שבעים מכל טוב, כי המן היה משתנה להם לכמה טעמים, משא"כ אנחנו הערב רב שלא היו אוכלין את המן עצמו הנקרא לחם מן השמים אלא הפסולת שהיה נשאר מן המן אחר שטחנו אותו ברחיים, והיה טעמו כטעם לשד השמן ולא יותר, אשר אז נקרא לחם הקלוקל המקולקל, כי אחר שהוציאו ממנו שמנו ודובשו, היו נותנין לנו הפסולת המקולקל, באופן כי לחם גמור לא היינו אוכלין כלל, אלא לחם הקלוקל שהוא הפסולת, אשר לא היה משתנה לטעמים רבים מתוק ומר וחמוץ, אלא לשד השמן, ואין דבר שנפש האדם קצה בו כמו מי שמתמיד לאכול דברים שמנים וז"ש ונפשינו קצה

ואמרו כי אין לחם וכו' עם היות שקר שעדיין המן יורד להם וגם בארה של מרים כבר חזרה בזכות משה וגם שהל"ל וגופינו קצה שהיא האוכל ואין הנפש אוכלת וגם דהל"ל בלחם הקל ולא הקלוקל ועוד כי שקר דברו שהי' המן משתנה לכל לטעמים שרצו ואם כמשז"ל שאמרו וכי יש ילוד אשה שמכנים ואינו מוציא עתיד מן זה לנפח במעינו וכו' והנה זה היה בסוף ארבעים שנה וכבר תורגלו בכך, והענין שאם חשיב לנו שהרי גם ישראל מתו כולם במדבר ואינכם טובים מהם ומה זה שאמרו למות במדבר לז"א כי אין לחם וכו' כלומר אף אם בני ישראל מתו במדבר היו שבעים מכל טוב כנ"ל כי המן היה משתנה להם לכמה טעמים משא"כ אנחנו הערב רב שלא היו אוכלין את המן עצמו הנקרא לחם מן השמים אלא הפסולת שהיה נשאר מן המן אחר שטחנו אותו ברחיים כמ"ש ז"ל על שמו העם ולקטו והי' טעמו כטעם לשד השמן ולא יותר אשר אז נקרא לחם הקלוקל המקולקל כי אחר שהוציאו ממנו שמנו ודובשו היו נותנין לנו הפסולת המקולקל באופן כי לחם גמור לא היינו אוכלין כלל אלא לחם הקלוקל שהוא הפסולת אשר לא היה משתנה לטעמים רבים מתוק ומר וחמוץ אלא לשד השמן ואין

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קה

דבר שנפש האדם קצה בו כמו מי שמתמיד לאכול דברים שמנים וז"ש
ונפשינו קצה וכו' ועיין מזה שבארנו בפסוק כתפוח בעצי היער דבר נחמד.

פב.

אחרי מות מרים לא חזרה הבאר כבתחילה להשקות גם
הערב רב, רק את ישראל הנקראים עדה, ואת בעירם גם כן
ומקניהם, וזה הוא שאמרו הערב רב "ואין מים", כלומר לנו,
כי לישראל יש מים

וז"ש ואין מים יובן במה שבארנו בפסוק ותשת העדה ובעירם כי
אחרי מות מרים לא חזרה הבאר כבתחילה להשקות גם הערב
רב רק את ישראל הנקראים עדה ואת בעירם ג"כ ומקניהם וז"ש ואין מים
כלומר לנו כי לישראל יש מים וגם יתבאר עוד זה היטב לקמן בפסוק
ומשם בארה.

פג.

הערב רב שהיה התערובות הרע שנתערב מעת שחטא אדם
הראשון, היה על ידי זוהמת הנחש שהטיל בחוה, ושם
נתערבה בנפש הטוב של משה רבינו ע"ה, ועל כן עתה היה
העונש שלהם על ידי שילוח הנחשים השרפים לנשכם
וליפרע מהם, כיון שלא רצו להתקן מאותה הזוהמת של
הנחש הקדמוני

ונודע כי הערב רב שהיה התערובות הרע שנתערב מעת שחטא אדם
הראשון כנ"ל היה ע"י זוהמת הנחש שהטיל בחוה ושם נתערבה
בנפש הטוב של משה רבינו ע"ה וע"כ עתה היה העונש שלהם ע"י שילוח
הנחשים השרפים לנשכם וליפרע מהם כיון שלא רצו להתקן מאותה
הזוהמת של הנחש הקדמוני.

פד.

זה עצמו היה הסיבה למה השי"ת לא היה ברצונו להעלותם, כי עדיין לא היה ראויים להתקן – שם הוי"ה המולך על ישראל, הוא אשר שלח בהם את הנחשים, כי שם אלקים המולך על גויים, הוא אשר הוציאם ממצרים, והוא אשר השתדל לתקנם, ולא יחפוץ להמיתם, ואז גמר השי"ת בדעתו לכלותם שם במדבר – כל אותם הערב רב שהם עם רב מתו ונכרתו מתוך בני ישראל, ונשארו בני ישראל לבדם, ואז הובררו כל הסיגים ונשארו ישראל לבד כסף צרוף ונכנסו לבדם לארץ ואין זר אתם כי הערב רב לא הי' עדיין זמנם

להתקן

ולא די זה אלא שאדרבה אמרו למושה העליתנו ממצרים לתקן אותנו כי זה עצמו הי' הסיבה למה השי"ת לא היה ברצונו להעלותם כי עדיין לא היה ראויים להתקן משא"כ בשאר הנסיונות כקרה ומרגלים וכיוצא כי עתה תלונתם העקרית היתה למה העליתנו וכו', והנה שם הוי"ה המולך על ישראל הוא אשר שלח בהם את הנחשים כי שם אלקים המולך על גויים הוא אשר הוציאם ממצרים והוא אשר השתדל לתקנם ולא יחפוץ להמיתם אע"פ שמה שנתרעמו הי' לנגדו כנ"ל על וידבר העם באלקים וכו'. וז"ש וישלח ה' בעם ולא אלקים אעפ"י שהם לא דברו אלא כנגד אלקים ואז גמר השי"ת בדעתו לכלותם שם במדבר וז"ש וימת עם רב מישראל כי הנה היה ראוי שיכתב וימת עם רב ותו לא או וימותו רבים מישראל אבל הכוונה שכל אותם הערב רב שהם עם רב מתו ונכרתו מתוך בני ישראל ונשארו בני ישראל לבדם וכמו שבארנו בפסוק ויגר מואב מפני העם כי רב כי הם הם הנקראים דרך סתם עם רב ואז הובררו כל הסיגים ונשארו ישראל לבד כסף צרוף ונכנסו לבדם לארץ ואין זר אתם כי הערב רב לא הי' עדיין זמנם להתקן כנ"ל.

פ.ה.

"וחמושים יצאו בני ישראל ממצרים", כי ישראל לא היה בערך הערב רב אלא אחד מחמשים – "עם רב מישראל", עם שהיו רב וגדול יותר מישראל

גם ירמוז על משז"ל על וחמושים יצאו בני ישראל ממצרים כי ישראל לא היה בערך הערב רב אלא אחד מחמשים וז"ש עם רב מישראל ר"ל עם שהיו רב וגדול יותר מישראל.

פ.ו.

וימת אותו העם, הנאחזין במשה רבן של ישראל, כי ה' סיגים נשמתו

או ירצה וימת אותו העם הנאחזין במשה רבן של ישראל כנ"ל כי ה' סיגים נשמתו.

פ.ז.

כל הקלקלות שנמשכו לישראל במדבר היו עבורם – עדיין לא היה זמנם נתקן כלל, המיתם במדבר כדי שיכנסו ישראל לארץ, לקיים מן הסיגים, ולא יכנסו עמהם להחטיאם גם בארץ, ועל אותה שעה הוא אומר "כולך יפה רעייתי ומום אין בך", ואז הכירו הערב רב, כי קצתם אותם שכבר היו ראויים להתקן הכירו את חטאם והתודו את עונם, ואמרו חטאנו כי דברנו וכו', אבל אותם שלא יכלו להתקן, מתו אז כולם, והמתקונים הכירו כי גם שחטאו בדברים נגד שם אלקים, הנה חטאם עולה יותר למעלה עד שם הוי"ה אשר הוא שלח בהם את הנחשים, כי עתה ידענו כי כוונתך טובה תמיד עלינו לתקננו, לפי שאנו מן עירוב זוהמת נחש העליון שהטיל בחוה, וראיה לזה כי לכן שלח בנו את הנחשים, לכן

העיקר הוא כי יסיר הנחש הפרטי העליון ההוא אשר הוא מזל ושר על כל אלו הנחשים הנושכים אותנו, וכשיוסר הוא מקטריגו העליון וגם יוסר הזוהמא שהטיל בנו, ובכך נהיה נקיים ומתוקנים, וממילא יוסרו הנחשים התחתונים

ובאלו הג' פירושים יתורץ למה בכל מקום נתפרש שיעור המתים ולא בכאן אך הענין כי כאן מתו כולם ולא הוצרך לבאר מספרם כי אין הכוונה אלא להודיע כי בראותו יתברך כי כל הקלקלות שנמשכו לישראל במדבר היי עבורם ולא עוד אלא שעדיין לא היה זמנם נתקן כלל המיתם במדבר כדי שייכנסו ישראל לארץ לקיים מן הסיגים ולא יכנסו עמחם להחטיאים גם בארץ ועל אותה שעה הוא אומר כולך יפה רעייתי ומום אין בך, ואז הכירו הערב רב כי קצתם אותם שכבר היו ראויים להתקן הכירו את חטאם והתודו את עונם ואמרו חטאנו כי דברנו וכו' אבל אותם שלא יכלו להתקן מתו אז כולם והמתוקנים הכירו כי גם שחטאו בדברים נגד שם אלקים הגה חטאם עולה יותר למעלה עד שם הוי"ה אשר הוא שלח בהם את הנחשים וז"ש כי דברנו בה' ובך ולא אמרו כי דברנו באלקים ובך ככתוב מלעלה וידבר העם באלקים ובמשה כי ראו עתה כי שם הוי"ה רצה של שם הוי"ה גם חטאנו בך כי עתה ידענו כי כוונתך טובה תמיד עלינו לתקננו לפי שאנו מן עירוב זוהמת נחש העליון שהטיל בחוה וראיה לזה כי לכן שלח בנו את הנחשים כנ"ל ולכן העיקר הוא כי יסיר הנחש הפרטי העליון ההוא אשר הוא מזל ושר על כל אלו הנחשים הנושכים אותנו וכשיוסר הוא מקטריגו העליון וגם יוסר הזוהמא שהטיל בנו כנ"ל ובכך נהיה נקיים ומתוקנים וממילא יוסרו הנחשים התחתונים וז"א את הנחש ולא את הנחשים וגם להיותו עליון אשר בשמים אמר מעלינו ואם כוונתם על הנחש תחתוני היו אומרים ויסר מבינינו או ממנו.

פח.

כראות השם יתברך את אלו הנשואים מהערב רב שהתוודו ושבו בתשובה, וכבר הגיע זמנם ליתקן, אז אמר למשה עשה לך שרף להנאתך ולטובתך, כי אלו הערב רב הנשואים הלא הם מחלק נשמתך, ובהיותם מתוקנים יש לך תועלת גדול לך

וכראות השם יתברך את אלו הנשואים מהערב רב שהתוודו ושבו בתשובה וכבר הגיע זמנם ליתקן אז אמר למשה עשה לך שרף להנאתך ולטובתך כי אלו הערב רב הנשואים הלא הם מחלק נשמתך ובהיותם מתוקנים יש לך תועלת גדול לך.

פט.

בראשונה היו חושבין שכיוון ששרשה מזוהמת הנחש העליון אין להם חלק בהשי"ת אלקי ישראל, והיו רוצין לעבוד אל הנחש העליון אשר הוא חלקו הנקרא אלקים אחרים, ולכן השי"ת להרוס דעתם הזו הנפסדת, יד הנחשים השרפים היתה בהם להומם ולאבדם, ועל כן ידעו כי השי"ת מלכותו בכל משלה, והיו מביטין אל הנחש העליון השורש שלהם, וגם היו מסתכלין כלפי מעלה, להורות כי הנחש אלהים תחת השי"ת הוא נכנע ומעשה ידיו הוא, אין זולתו יתברך בשמים ובארץ, ועל ידי כך היו מתרפאים

והנה רבותינו ז"ל הקשו וכי נחש מומית ומחיה אלא בזמן שישראל היו מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים וכו' ועדיין קשה כי הרי הפסוק צווח ואומר כנגדם והביט אל נחש הנחושת וחי אבל הענין הוא כי בראשונה היו חושבין שכיוון ששרשה מזוהמת הנחש העליון אין להם חלק בהשי"ת אלקי ישראל והיו רוצין לעבוד אל הנחש העליון אשר הוא חלקו הנקרא אלקים אחרים ולכן השי"ת להרוס דעתם הזו הנפסדת יד הנחשים השרפים היתה בהם להומם ולאבדם

וע"כ ידעו כי השי"ת מלכותו בכל משלה. והיו מביטין אל הנחש העליון
השרש שלהם וגם היו מסתכלין כלפי מעלה להורות כי הנחש אלהיהם
תחת השי"ת הוא נכנע ומעשה ידיו הוא. אין זולתו י"ת בשמים ובארץ
וע"כ היו מתרפאים.

צ.

**אחר שהערב רב האלו הנשארים שבו בתשובה ונתקנו, רצה
ה' להכניסם תחת כנפי השכינה בענין כל הנסים הנעשים
לישראל, וליתן להם ממימי הבאר אשר הם מים קדושים
במעשה נסים**

והנה אחר שהערב רב האלו הנשארים שבו בתשובה כנ"ל ונתקנו
רצה ה' להכניסם תחת כנפי השכינה בענין כל הנסים הנעשים
לישראל וליתן להם ממימי הבאר אשר הם מים קדושים במעשה נסים
כנודע וז"ש ומשם בארה וכו'.

צא.

**"ומשם בארה", ומשם, רצה לומר מן הענין הזה אשר שבו
הערב רב בתשובה, משם זכו שנמשך להם הבאר, ולכן נקרא
בארה לשון נקיבה, כי עד עתה היתה מכוונסת ולא היתה
מוציאה תולדותיה רק לבני ישראל, ועתה ילדה כדוגמת
הנקיבה שמגלה תולדותיה ומוציאה לחוץ, להשקות גם את
הערב רב**

ויש להעיר בזה איך אומר ומשם בארה והרי זה ארבעים שנה שניתן
להם בפי' בשלח בצאתם ממצרים וגם כפל אומרו הוא הבאר. וגם
אומרו בארה לשון נקבה מזה ענינו ובפרט כי בתחילה אמר בארה ואח"כ
באר ומה שדרשו רז"ל במקום אחר כי הא' בסוף חיבה במקום למ"ד

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל קיא

בראשה לא שייך הכא. גם מה סמיכת אז ישיר ישראל וכו' אחר פסוק אסוף את העם וכו' גם מהו ואתנה להם ולמי יתננה אלא להם גם מה היא כוונת עלי באר ענו לה. והענין ומשם ר"ל מן הענין הזה אשר שבו הערב רב בתשובה משם זכו שנמשך להם הבאר ולכן נקרא בארה לשון נקבה כי עד עתה היתה מכונסת ולא היתה מוציאה תולדותיה רק לבני ישראל ועתה ילדה כדוגמת הנקבה שמגלה תולדותיה ומוציאה לחוץ להשקות גם את הערב רב.

צב.

הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אסוף את העם הם הערב רב, ואתנה להם גם כן מים, ומשם בארה לבחינת הערב רב, כי לבחינת ישראל, כבר משעת מיתת מרים חזרה להם הבאר לישראל בלבד – כיוון שכן הוא, שעתה נתחדש נס אחר, והיא שהבאר הוציא עוד מימיו להשקות גם את הערב רב, לכך אז ישיר ישראל את השירה הזאת, רצה לומר באופן זה, והוא עלי באר ענו לה, שתעלי עוד את המים עד פיה, ותעשה נחל נובע מתפשט ברחובות פלוני מים, עד יפוצו מעיינותיה חוצה לענני כבוד אשר שם מושב הערב רב

ולפי שלא נמעה במשם בארה שר"ל כי עתה נחדש ענין הבאר בעצמו נזה חזר הכתוב לפרש הענין ואמרו ומשם בארה כי פירושו היא כי הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אסוף את העם הם הערב רב ואתנה להם ג"כ מים ובערך זה אמרתי ומשם בארה לבחינת הערב רב כי לבחינת ישראל כבר משעת מיתת מרים חזרה להם הבאר לישראל בלבד. וכיוון שכן הוא שעתה נתחדש נס אחר והיא שהבאר הוציא עוד מימיו להשקות גם את הערב רב לכך אז ישיר ישראל את השירה הזאת ר"ל באופן זה והא עלי באר ענו לה שתעלי עוד את המים עד פיה ותעשה נחל נובע מתפשט ברחובות פלוני מים עד יפוצו מעיינותיה חוצה לענני כבוד אשר שם מושב הערב רב.

צג.

"וממתנה נחליאל", מאחר שניתנה במתנה לישראל, והיתה בבחינת באר חפרוה בלבד לצורך ישראל בלבד, עתה נעשית "נחליאל", נחלים עצומים שנמשכו מהבאר ההיא, על פי השי"ת אל ישראל, להשקות גם הערב רב, וזה הענין נמשך עד שבאו לבמות והגי ונשקפה על פני הישימון, ושם נגנזה הבאר בימה של טבריא

ואלו על התחלת בריאת הבאר עצמם לא היו שוררים אלא הבראי או התגלי באר כיוון שהית' בריאה מחודשת לגמרי אבל עתה שאינה בריאה חדשה שוררו עלי באר וזהו מלת אז. וזהו שחזרו ואמרו באר חפרוה שרים כלומר אמנם מציאת הבאר עצמה לא נתחדש עתה כי הנה באר זה כבר לשעבר חפרוה שרים שהם משה ואהרן כי החפירה עצמה נעשית אז ומדבר מתנה מן העת הראשון שנכנסו אז למדבר סין בפ' בשלח מאז ניתנה להם במתנה בתחילת הארבעים שנה ומה שנתחדש עתה הוא כי וממתנה נחליאל מאחר שניתנה במתנה לישראל והיתה בבחינת באר חפרוה בלבד לצורך ישראל בלבד עתה נעשית נחליאל נחלים עצומים שנמשכו מהבאר ההיא ע"פ השי"ת אל ישראל להשקות גם הערב רב וזה הענין נמשך עד שבאו לבמות והגי ונשקפה על פני הישימון ושם נגנזה הבאר בימה של טבריא כנודע.

צד.

"את והב בסופה", דרשו חז"ל אלו התלמידי חכמים שבתחילה מתקוטטים זה עם זה על ההלכה, ואחר כך אהבה בסופה, והענין, כי למדו זה מכאן, כי כל המריבה שרבו הערב רב על משה בתחילה, חזרה להיותה אהבה בסופה, כי חזרו בתשובה, ונתקנו ונאהבו לפני השי"ת, ונתן להם ממימי הבאר, לפי שעל ידי המריבה הזו באו לידי היכר השגחתו יתברך, וחזרו בתשובה – וה"ב בגימטריא אהב"ה

זבזה יתבאר מאמרם ז"ל על את והב בסופה אלו התלמידי חכמים שבתחילה מתקוטטים זה עם זה על ההלכה ואח"כ אהבה בסופה והענין כי למדו זה מכאן כי כל המריבה שרבו הערב רב על משה בתחילה חזרה להיותה אהבה בסופה. כי חזרו בתשובה ונתקנו ונאהבו לפני השי"ת ונתן להם ממימי הבאר לפי שע"י המריבה הזו באו לידי היכר השגחתו ית' וחזרו בתשובה. ומזה למדו רז"ל כיוצא בזה כי בכל עסקי התורה הנמשלת לבאר מים חיים כל המריבות שת"ח מריבים עליה כדי להבין דבריה נמשכת להם אהבה בסופה אחר שהבינו ועמדו על תוכן אמיתות דבריהם ויצאו מימי באר התורה והשקום. ואמנם מה שהכריחם לפרש כן היא מפני שהל"ל את והב בסוף ר"ל את אשר ניתן להם בסוף הארבעים שנה ולכן דרשו כי אומרו והב בוא"ו לרמוז כי המתנה הזו הנקרא בלשון תרגום יהבותא היתה במציאת אהבה כי כן וה"ב בגימטריא אהב"ה.

צה.

את והב "בסופה", ולא אמר בסוף, לפי שלא נטעה לאמר כי בתחלה הי' ח"ו ביניהם שנאה וקטרוג ולבסוף נשתנה משנאה לאהבה, אמנם לעולם היתה האהבה קיימת, אלא שבתחילה היתה מסותרת ולא נגלית, והיו הרואים חושבים

**שהיה ח"ו שנאה, ואחר כך בסופה של האהבה נגלית איך
שמתחילה ועד סוף אהבה היתה**

וגם אמר בסופה ולא אמר בסוף לפי שלא נטעה לאמר כי בתחלה הי'
ח"ו ביניהם שנאה וקטרוג ולבסוף נשתנה משנאה לאהבה אמנם
לעולם היתה האהבה קיימת אלא שבתחילה היתה מסותרת ולא נגלית
והיו הרואים חושבים שהיה ח"ו שנאה ואח"כ בסופה של האהבה הנ"ל
נגלית איך שמתחילה ועד סוף אהבה היתה. והענין הזה ידרש בין כפי
הפשט התורה במנין המריבה על מי באר שלא נחשוב כי ח"ו שנא ה' את
עמו על דבר המריבה וכמו שראינו כי וימת עם רב מישראל כי אדרבה
הוכיח סופו על תחילתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח גם ידרש כפי הדרש
שמדבר בענין התורה הנקראת באר מים חיים והודיענו כי אעפ"י שאצל
ההמון נראה כי התנאים האמוראים מחולקין זע"ז אלו מתירין ואלו
אוסרין ויחשבו כי זה שקר וזה אמת ושיש פירוד בתורה הודיענו שאינו
כן אבל את זה בסופה כי כל כוונתם לברר וללבן ולהוציא מימי התורה
לאמיתתן ואלו דברי אלקים חיים.

צו.

**בתחילת הבאר בתחילת הארבעים שנה היה הבאר עצום
ומשקה את בני ישראל ואת הערב רב הנקראים עם סתם,
ועתה במות מרים נתמעט קצת כחו במיתת מרים ולא נתחזק
כבראשונה, ולא יצא רק להשקות את ישראל הנקראים עדה
ולא את הערב רב, ואז צעקו הערב רב כאשר נסעו מהור ההר
דרך ים סוף ואמרו למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי
אין לחם ואין מים**

או אפשר ידמה ענין אחר והוא כי הנה ג' מתנות ניתנו לישראל בזכות
ג' אחין באר זמן וענני כבוד בזכות מרים משה אהרן ולכן בתחילת
הבאר בתחילת הארבעים שנה אמר עבור לפני העם וקח אתך מזקני

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קטו

ישראל וכתוב ויצאו ממנו מים ושתה העם להורות כי הבאר הי' עצום ומשקה את בני ישראל ואת הערב רב הנקראים עם סתם ועתה במות מרים חזרה הבאר גם הוא בזכות משה ולכן נתמעט קצת כחו במיתת מרים ולא נתחזק כבראשונה ולא יצא רק להשקות את ישראל הנקראים עדה ולא את הערב רב וז"ש והשקות את העדה ואת בעירם של מקנה ישראל ובא למעט שלא יצאו להשקות את הערב רב וכן בענין המעשה אמר ותשת העדה ובעירם ולא יותר כלומר ולא הערב רב ואז צעקו הערב רב כאשר נסעו מהור ההר דרך ים סוף ואמרו למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים כמו שנתבאר שם ועיי"ש.

צז.

ת"ר אלף רגלי לבד מנשים וטף וערב רב וצאן ובקר

וישלח מלאך ויוציאנו זה משה ולא אמר וישלחני וכו'. או ירמוז כי הנה שלשה מיני ניזוקין היו שם ואולי יתייראו מהם הא' הוא כי ס"ב ריבוא עם כחול הים מוכרח היא שיוקירו להם המזונות ליושבי הארץ, הב' היא יראה יותר גדולה אולי מידי עברם בארצו יחמדוהו ויקחזו מהם בהלחמם בהם, הג' הוא אולי אין להם כח וגבורה לקחת את ארץ כנען החזקה מידם ואז יחזרו יושבי כנען להלחם באדום על אשר הניחם עבור בגבולו ליכנס בארץ כנען והנה הם שלשים וא' מלכי כנען ומלך אדום יחידי לא ימלט מידם ולכן רצו לתת התנצלות בכלל דבריהם לשלשה התיזקים הנ"ל העולים במחשבם, והתחילו בראשונה ודיחו אותה במ"ש מקדש כלומר אם תאמרו שבהכרח היא שת"ר אלף רגלי לבד מנשים וטף וערב רב וצאן ובקר בעוברם דרך ארץ אדום ויזקו להם מאוד מאוד לזה רמז באומרו מקדש כי שם נתפרסם בכל העולם ענין הסלע שהיא בארה של מרים הניתן להם שם והיו ספינות גדולות עוברים בנהרות היוצאים מן הבאר ההוא ואם אפי' המים שהם הפקר לכל היה ניתן להם על ידי גם מכל שכן שאר המזונות שאינם הפקר וז"ש

לא נשתה מי באר כלומר יען כי אפי' מי' שלנו בשפע ולא נצטרך אל באר שלכם ומכ"ש שאר דברים, וכנגד ההיזק השני וכו'.

פרשת בלק

ספר עץ הדעת טוב – פרשת בלק

צח.

"ויגר מואב", מואב לא נתיירא מפני בני ישראל, כי מואב אינה בכלל ארץ ישראל, רק נתייראו מפני הערב רב שאין להם חלק כלל בארץ כנען, אפשר שירצו לרשת את ארץ מואב להתיישב בה

וז"ש ויגר מואב וכו'. והענין כי לא נתייראו מפחד סתרים עליונים לדעת רצונו ית' במה שציווה אל תצר את מואב ע"ד שנסתכל בלק אבל המורא שלהם היא טבעית והיא מפני העם כי רב הוא. והענין כי ישראל הם אשר נצטוו אל תצר את מואב לפי אשר אליהם נתחלקה הארץ ונצטוו כי ארץ מואב אינה בכלל ארץ ישראל. אבל הערב רב שאין להם חלק כלל בארץ כנען אפשר שירצו לרשת את ארץ מואב להתיישב בה ולכך הם לא נצטוו באל תצר את מואב ומזה נתייראו מפני הערב רב.

צט.

"כי רב הוא", הערב רב הם רבים מישראל, כי בני ישראל היו רק א' מחמשים מהערב רב – עיקר יראת מואב הוא מפני הערב רב, וגם קצת יראה היה להם מפני בני ישראל – ערב רב לא במעשה נסים יכולים להלחם כמו ישראל, אלא

**בזרוע בשר הם באים, ואם כן גם אנחנו מואב אתנו זרוע בשר
כי גבורת מואב נפלאה היא**

ואם תאמר שהם מועטים אינו כן אלא אדרבה רבים הם מישראל כמשו"ל על וחמושים עלו בני ישראל א' מחמשים מהערב רב. וז"ש כי רב הוא יותר מבני ישראל ומכ"ש יותר ממואב עצמם. ולכן עתה הזכיר מאוד כי עיקר יראת מואב הוא מפני הערב רב ואחר אשר נתייראו ממענה העקרית חזרו עוד לגור קצת ולא מאוד מפני בני ישראל וז"ש ויקץ מואב וכו' והענין כי הנה ערב רב לא במעשה נסים יכולים להלחם כמו ישראל אלא בזרוע בשר הם באים וא"כ גם אנחנו מואב אתנו זרוע בשר כי גבורת מואב נפלאה היא וכמ"ש בישעי'. ובירמיה והיו לך גבורי מואב וכו' שאנן מואב מנעוריו וכו' ולא עוד אלא שעשירים גדולים אנו ונשכיר את בני עמון אחינו ומלכי מדין הסמוכים אלינו ונוכל הם.

ק.

**מואב חשבו, כי כראות בני ישראל כי מואב נלחמים עם
הערב רב אשר לא נצטוו באל תצר את מואב, יבואו בני
ישראל וילחמו גם הם ויעזרו את הערב רב, והנה בני ישראל
בזרועו יתברך ובמעשה נסים הם באים, אז ויקץ מואב מפני
בני ישראל**

ואז חזרו לחשוב וראו ענין אחר והוא כי כראות בני ישראל כי מואב נלחמים עם הערב רב אשר לא נצטוו באל תצר את מואב יבואו בני ישראל וילחמו גם הם ויעזרו את הערב רב והנה בני ישראל בזרועו יתברך ובמעשה נסים הם באים אז ויקץ מואב מפני בני ישראל נמצא כי להיות עיקר של היראה מפני הערב רב נזכר בו מאוד אבל בבחינת היות מלחמתם זרוע בשר דרך טבע אמר ויגר, אבל בישראל שהיו נלחמים בעזרו ית' אמר ויקץ לשון קוצים ממש והוא גדול מן ויגר אבל בערך שישראל לא היו הם בעלי המריבה עצמם לא זכר מאוד.

קא.

היו להם שתי מלחמות, האחת טבעית עם הערב רב, והשנית דרך ניסים עם ישראל

אחר אשר נתיירא בלק ועמו מואב נתחברו עם זקני מדויין הם השרים הזקנים בעלי העצרה הנכונה אשר להם וז"ש זקני מדויין. להתייעץ אותם איך יעשו כי הנה להם שתי מלחמות האחת טבעית עם הערב רב והשנית דרך ניסים עם ישראל כנ"ל. וז"ש ויאמר מואב אל זקני וכו' והכתוב עצמו בא לתרץ קושיות רז"ל והלא מואב ומדויין מעולם שונאים זה את זה. ותירץ ואמר ובלק בן צפור וכו' ירצה כי אז בעת ההיא מפני יראת מואב ומדין מפני בני ישראל הסכימו לעשות שלום ביניהם וכדי להתקשר בלב שלם המליכו עליהם את בלק שהוא הי' נסיך אחד מחמשה נסיכי מדויין כנודע ועי"כ שתי אומות אלו נעשו אומה אחת כי מלך א' לשניהם כנ"ל ועתה ר"ל אחר שעשו שלום ביניהם ונתחברו לאומה אחת ומלך אחד עליהם. א"כ עתה שאנחנו אומה אחת נמצא כי ישראל ילחכו את כל סביבותינו אנחנו ואתם כי כולנו עם א' והרעה נוגעת לכולנו א"כ צריך שאנחנו שנינו נבקש עצה מה נעשה כי הרעה שוה לכולנו וז"ש עתה ילחכו.

אז ירצה רמז מלת עתה אל הנ"ל כי אע"פ שכבר נצטוו אל תצר את מואב כבר הכרחנו העניין כי אין זה אלא לפי שעה אבל עתה מכאן ואילך ילחכו הקהל וכו'.

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קיט

קב.

אנו יראין על ענין המזונות, כי כל הערב רב שהם כפליים
מישראל וגם מקניהם, ומוכרח הוא שיתפשטו בארצינו
לבקש מזונות, ולא ישאירו לנו מחיה, כלחוד השור שאין
בלחיכתו סימן ברכה

ונתנו ג"כ טעם לדבריהם ואמרו ילחכו הקהל וכו' ירצה אין אנו
חוששין נמלחמה כי כבר נצטוו אל תצר את מואב אבל אנו
יראין על ענין המזונות כי עדיין לא נכנסו לארץ כנען ואין ארץ האמורי
לברדה סובלת לכולם והנה הם עם רב כחול הים הם ונשיהם ובניהם
וטפם ומקניהם. וכל הערב רב שהם כפליים מישראל וגם מקניהם
ומוכרח הוא שיתפשטו בארצינו לבקש מזונות ולא ישאירו לנו מחיה
כלחוד השור שאין בלחיכתו סימן ברכה כמש"ל.

קג.

אף על פי שאין יראתם אלא מן הערב רב שלא נטלו חלק
בארץ ויבקשו לקחת את ארצינו, עם כל זה יראים אנו כי גם
ישראל לא נצטוו אלא שהם עצמם לא ירשו את ארץ מואב,
אבל אם הערב רב יבואו לרשתה ותכבד יד מואב עליהם,
יבואו בני ישראל ויעזרום – ילחכו הקהל, קאי על בני
ישראל, כי קהל גרים לא איקרי קהל, והנה הם באים בדרך
נס, ומהם אנו מתייראים, לא מן הערב רב שנלחמים דרך
טבעי

ולהורות כי אין יראתה מן המלחמה לא המשילם לאריה הגבור
שבחיות אלא אל שור הלוחך המזונות בלבד ואינו הורג
נפשות כמו האריה. או ירצה במה שאמרנו לעיל כי אע"פ שאין יראתם
אלא מן הערב רב שלא נטלו חלק בארץ ויבקשו לקחת את ארצינו עכ"ז
יראים אנו כי גם ישראל לא נצטוו אלא שהם עצמם לא ירשו את ארץ

מוזאב אבל אם הערב רב יבואו לרשתה ותכבד יד מוזאב עליהם יבואו בני ישראל ויעזרום וז"ש ילחכו הקהל הם בני ישראל כמ"ש לפני קהל עדת ישראל וכמשו"ל קהל גרים לא איקרי קהל והנה הם באים בדרך נס ומהם אנו מתיראים לא מן הערב רב שנלחמים דרך טבעי, אז עלתה הסכמת עצתם כי ראוי לחוש לשתי הסיבות הנ"ל כי לסיבת הטבעית כבר נתחברו יחד שתי אומות גדולות האלו מוזאב ומדין אם לסיבת עליונות שכרו את בלעם לקללם שלא בדרך טבעי ואז וישלח מלאכים וכו' ורמז בזה אל שתי עניינים הנ"ל הא' הוא כי נתחברו יחד שתי האומות כאומה אחת בלב אחד כאיש אחד וז"ש וישלח בלשון יחיד ולא אמר וישלחו ובפרט כפי מ"ש אח"כ וילכו זקני מוזאב וזקני מדין.

קד.

בהיות ישראל יושבים בשטים בהשקט, קפץ עליהם רוגז בסיבת הערב רב, כי הערב רב לבדם, הם אשר החלו לזנות את בנות מוזאב, ולהם קראו לאכול מזבחי אלהיהן, והם אשר אכלו וישתחוו – "קשים גרים לישראל כספחת" נאמר על הערב רב, אשר בהתחברם עמהם החטיאום

אז נבאר עם ההקדמה הידועה שסתם העם הם הערב רב ובפרט בהיותם סמוכים למלת ישראל וסיפר כי בהיות ישראל יושבים בשטים בהשקט קפץ עליהם רוגז בסיבת הערב רב כי הלא ויחל העם לשון התחלה כי הערב רב לבדם הם אשר החלו לזנות את בנות מוזאב. ולהם קראו לאכול מזבחי אלהיהן, והם אשר אכלו וישתחוו וזהו שחזר ואמר ויאכל העם למעוטי ישראל ונודע כי קשים גרים לישראל כספחת נאמר על הערב רב אשר בהתחברם עמהם החטיאום ואמנם העם הם התחילו כמ"ש ויחל העם ואח"כ ויצמד ישראל וכו'. ואין הכוונה שנתחברו לבעל פעור כי זה עון פלילי להיותם חיבור אחד הם והע"ז אבל ויצמד ישראל עם העם הנ"ל לחטוא עמהם אך לא לגמרי בענין

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קכא

הזנות אף לא בענין כל העבודות זרות רק לבעל פעור בלבד ע"ד שפירשנו לעיל כי חשבו שלא היו חוטאים בכך ועכ"ז ויתר אף ה' בישראל יען כי פעור עבודתו המיוחדת לו בכך ע"ד שקראה אל האיש הנ"ל במדרש רז"ל.

קה.

אז ציווה משה שיקח את כל "ראשי העם" אותם שהעיוז פניהם להתחיל לחטוא, כי המון הערב רב היו יראים לחטוא, ועל ידי מיתת "ראשי הערב רב" שוב חרון אף ה' מישראל אשר לא חטאו ממש

אז ציווה משה שיקח את כל ראשי העם אותם שהעיוז פניהם להתחיל לחטוא כי המון הערב רב היו יראים לחטוא והוקע אותם יען כי זנו וגם עברו עבודה זרה משא"כ בישראל וע"י מיתת ראשי הערב רב ישוב חרון אף ה' מישראל אשר לא חטאו ממש.

קו.

לא יעשה המשפט הזה רק על ידי שופטי ישראל, כי אין להערב רב שופטים בפני עצמם – אחר זה איש מבני ישראל עצמו בא וחטא עם המדיינית, ואז רפו ידי משה והעדה, כי ישראל ממש חטאו בזנות כמו הערב רב, והמה בוכים, כי אין תקנה במה שיוקע את הערב רב לבד, ואז וירא פנחס וכו'.

ואמנם לא יעשה המשפט הזה רק ע"י שופטי ישראל כי אין להערב רב שופטים בפ"ע, ולכן ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש את אנשיו ר"ל כי הערב רב היו סביב ישראל ואותם אשר היו כנגד מחנה ראובן נקראו אנשי ראובן וכיוצא בזה. ואותם הרגו יען כי הם נצמדו עם ישראל והחטיאו בבעל פעור. והנה אח"ז איש מבני ישראל

קכב הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל

עצמו בא וחטא עם המדיינית ואז רפו ידי משה והעדה כי ישראל ממש חטאו בזנות כמו הערב רב והמה בוכים כי אין תקנה במה שיוקע את הערב רב לבד, ואז וירא פנתם וכו'.

קז.

הערב רב עצמם תלה הנגף בהם, אמנם ראשיהם ציווה משה להרגם במיתת בית דין, יען חטאו גם הם בזנות ובעבודה זרה, אמנם עוונם גדול מנשוא להיותם ראשים, ודלת העם ימשכו אחריהם, ולכן הוקע אותם במיתת ב"ד

גם נוכל לפרש כי הערב רב עצמם תלה הנגף בהם אמנם ראשיהם ציווה משה להרגם במיתת ב"ד יען חטאו גם הם בזנות ובע"ז אמנם עוונם גדול מנשוא להיותם ראשים ודלת העם ימשכו אחריהם ולכן הוקע אותם במיתת ב"ד. וכפי זה אומרו ותעצר המגפה ירצה כי אחר שהוחל הנגף בערב רב נעצרה מלבא גם בישראל.

קח.

כל אלו המתים במגפה היו ערב רב ולא ישראל

ואח"כ חזר לספר מדלת העם הערב רב המתים במגפה ואמר כי היו ארבעה ועשרים אלף. והיא ע"ד שאמר בספר הזוהר שכל אלו המתים במגפה היו ערב רב ולא ישראל.

קט.

בא בלעם לתת עוד סיבה אחרת שאינו יכול לקללם, ואמר כי הן העם הזה לבדד ישכון מוקפים בענני כבוד לבדם, ואפילו ערב רב הנקראים גויים הנלוים אתם ונתגיירו עמהם לא

הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להארז"ל קכג

יתחשב עמהם, כי המה חוץ לענני כבוד, וכיוון שהם מוקפים ענני כבוד, מי יכול למנות זרע יעקב שהם רבים כעפר ארץ, כדי להטיל בהם עין הרע לשרות עליהם הקללה

אז ירצה כנודע כי אין עין הרע שולט לקלל עד אשר יראה בעיניו אותם כמ"ש וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו, כדי להפיל ולהשליט בהם עינו הרע שתום העין ותהי עליו על ישראל רוח אלקים לכסותם בכנפיו לבל יסתכל בהם כנזכר בספר הזוהר, וג"כ צריך מנין ומספר כמ"ש ולא יהי בהם נגף בפקוד אותם. ובא בלעם לתת עוד סיבה אחרת שאינו יכול לקללם. ואמר כי הן העם הזה לברד ישכון. מוקפים בענני כבוד לברם ואפי' ערב רב הנקראים גויים הנלוים אתם ונתגירו עמהם לא יתחשב עמהם. כי המה חוץ לענני כבוד כנודע. וכיוון שהם מוקפים ענני כבוד מי יכול למנות זרע יעקב שהם רבים כעפר ארץ כדי להטיל בהם עין הרע לשרות עליהם הקללה.

קי.

"לא איש אל ויכזב" וכו', בכל ימי עולם לא נמצא כענין שני אנשים שהא' עשה את עצמו אלוה, והוא יש"ו הנוצרי, והשני עשה עצמו נביא, והוא של הישמעאלים, וחידשו דתות חזקות קיימות לעולם, וכל העולם נתחלק לשתי אמונות אלו בלבד, ובלעם נתנבא עליהם תחלה – ביש"ו כולם מודים שהוא איש ילוד אשת מרים, אבל אינו בן אדם, אלא מאליו נולד, ואדם לא ידעה – צפה בלעם שעתיד איש אחד להטעות הבריות ולומר שהוא אל וכו'

לא איש אל ויכזב וכו' בכל ימי עולם לא נמצא כענין שני אנשים שהא' עשה א"ע אלוה והוא יש"ו הנוצרי והשני עשה עצמו נביא והוא של הישמעאלים וחידשו דתות חזקות קיימות לעולם וכל העולם נתחלק לשתי אמונות אלו בלבד ובלעם נתנבא עליהם תחלה. וכנגד הראשון אמר כי הנה איש ילוד אשה הי' ואי אפשר שאיש יהי אל ואם הוא אומר

קבר הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

שהוא אל דעו כי ויכזב. ולכן אל תטעו אחריו, וכנגד השני שהודה שהוא בן אדם ואינו אל אמנם עשה עצמו נביא מחדש דתות גם זה שקר וסופו להתנחם ממה שעשה. והנה ביש"ו כולם מודים שהוא איש ילוד אשת מרים אבל אינו בן אדם אלא מאליו נולד ואדם לא ידעה לכן אמר כי אעפ"י שאמר שאינו בן אדם עכ"ז הרי אמר שהוא איש וא"כ אי אפשר שהאיש יהי' אל. אבל בהישמעאלים שלא די שהודה שהוא איש אלא כי גם בן אדם הוא ולזה קראו בן אדם. והנה ההיא ר"ל אם ח"ו יש"ו הוי' הוא האל בעצמו איך מה שאמר לא יעשה וכן אם אינו הוא האל רק שהוא נביא שדיבר אליו האל איך לא יקימנה וז"ש ודיבר ולא יקימנה. והנה רז"ל בתנחומא אפשר שרמזו זה בפרשת בלק וז"ל לא איש אל לפי שצפה בלעם שעתיד איש א' להטעות הבריות ולומר שהוא אל וכו' ואמנם אני הוספתי לקח ובארתי שארית הפסוק כפי דרך רז"ל כאשר אתה הראת לדעת ואחר שהתנבא על שני אלה התנבא על ביאת המשיח.

פרשת פנחס

ספר עין הדעת טוב – פרשת פנחס

קיא.

"ויחל העם לזנות", כי הערב רב הם שחטאו בזנות ובעבודה זרה, אבל ישראל לא חטאו רק בעבודה זרה, אמנם אחר כך כשבא זמרי בן סלוא וחטא גם הוא בזנות, אז נתחייבו כל ישראל כלייה ח"ו – בתחלה היחל הנגף בעם, הם הערב רב, וחשב השי"ת לכלות גם את ישראל ח"ו בעון זמרי שהיה ישראל, והשיב את חמתי מעל בני ישראל בעבור פנחס, ולא כילה אותם באחרונה, אחר שכבר ההתחלה היתה בעם

זביאר גודל פעולתו אשר בשבילה זכה למתנה הזאת ואמר השיב את חמתי וכו' ע"ד שבארנו בסוף פרשת בלק על ויחל העם לזנות כי הערב רב הם שחטאו בזנות ובע"ז אבל ישראל לא חטאו רק בע"ז. האמנם להיותה פעור שעבודתה דרך בזיון אין כאן כ"כ חומר כי יכולין היו לאמר אדרבה לטובה נתכוונו אמנם אח"כ כשבא זמרי בן סלוא וחטא גם הוא בזנות. אז נתחייבו כל ישראל כלייה ח"ו לשתי סיבות הנ"ל זנות ופעור ולכן בתחלה היחל הנגף בעם הם הערב רב וחשב השי"ת לכלות גם את ישראל ח"ו בעון זמרי שהי' ישראל והשיב את חמתי מעל בני ישראל בעבור פנחס ולא כילה אותם באחרונה אחר שכבר ההתחלה היתה בעם וז"ש ולא כליתי וכו'.

קיב.

הערב רב לבדם חטאו

ושם איש ישראל וכו' כפי הדרך השני שביארנו כי הערב רב לבדם חטאו לזה בא הכתוב לפרסם ולהודיע כי שם איש ישראל הא'

קבו הערב רב על פי ספר הקדוש עץ הדעת טוב להאריז"ל

לברו המזכה הוא אשר הכה את המדיינית אך בפני עצמו במכת הנגף
לא מת אחד מהם כלל.

